



חג סוכות

מתוך 'ליקוטי שמואל'

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

סוכות

סוכות (הרב שלמה הלוי)

חג הסוכות מלא בתוכן רוחני עם מלאי של מצוות, כמו: סוכה, ארבעת המינים וכו', אחת המצוות היא מצוות השמחה בחג. נאמר: "ושמחת בחגך והיית אך שמח" (דברים, יד, טו-טז). כל מקום שנאמר בתורה חג ללא אזכור שם החג, כוונת התורה היא לחג הסוכות.

קשה להבין כיצד התורה יכולה לצוות על בן אדם לשמוח! ? ועוד לחייב אותו! ? כדי להבין כיצד מגיע האדם לשמחה, עלינו לחשוב לרגע מה מביא אותנו לעצבות. העצבות מגיעה לאדם שחושב שהכול מגיע לו, לעומתו השמח מבין שהוא כלום וממילא לא יחסר במעונו מאומה. נוכל לעמוד על כך מהמעשה הבא: מסופר שפעם הגיע גביר אחד לרבי דב-בער זצ"ל וביקש ממנו שילמד אותו איך לחיות ולקבל באהבה את הרע שבחיים. השיב לו המגיד: "יש לי תלמיד בעיר אניפולי שיוכל לעזור לך. שמו רבי זושא, לך אליו. "נסע אותו גביר אל רבי זושא. כשהגיע לביתו נדהם לראות בית רעוע שהעניות זעקה מכל קיר ופינה שבה. ואז הבין שבטח אדם שחי בצורה כזאת יוכל להסביר איך אפשר באמת לקבל באהבה את הרע בחיים. הגביר הסביר את מטרת ביקורו לרבי זושא ואמר לו שהמגיד הוא זה ששלח אותו אליו. כששמע את סיבת בואו של הגביר, שאל רבי זושא בפליאה: "אני לא מבין, מדוע שלח אותך המגיד דווקא אלי כדי ללמוד לקבל את הרע כמו את הטוב? צריך ללכת לאדם שסובל ייסורים, ואילו אני - לא היה לי יום רע אחד בכל ימי חיי!" ...

ישנו רעיון נפלא על הפסוק: "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו" (קהלת י"א), וכך ביאור הפסוק: "לב חכם לימינו" ניקח את האותיות שמימין לאותיות היוצרות את המילה לב (כ-ל,א-ב) ונקבל את המילה "אך" (הבאה למעט) (להורות שהמעט עצמו חכם הוא ותמיד ישמח.... וממשיך הפסוק "ולב כסיל לשמאלו" ניקח את האותיות שמשמאל לאותיות היוצרות את המילה לב מ-ל,ג-ב, (ונקבל את המילה "גם") (הבאה לרבות) להורות שהמרבה את עצמו - גאוותן, טיפש הוא ותמיד יתעצב אל ליבו....

אחד האדמו"רים מבאר את הפסוק: "ושמחת בחגך והיית אך שמח" בדרך מיוחדת - אם תמעיט את עצמך (המילה אך באה למעט) ממילא תהיה שמח....

הבה נשכיל כולנו להבין את מיעוט ערכנו ונגיע לחג מלאי שמחה שתלווה אותנו לכל השנה הבעל"ט.

חג שמח ארבעת המינים (הרב נתי)

כתוב במדרש אמר הקב"ה יקשרו כולן אגודה אחת והן מתכפרים אלו על אלו.

ושאל האדמו"ר מסטמאר זצ"ל למה נצטוונו לחבר יחדיו וליטול ארבעת המינים שבלולב כנגד ארבעה מינים בישראל, כדי שיכפרו אלו על אלו הלא כדי להשיג תכלית ומטרה זו ניתן לעשות זאת בפועל ובמציאות על ידי חיבור הצדיקים אם הרשעים יחדיו "והן מכפרים אלו על אלו?"

ומתרץ שבאמת התורה לא ציוותה על חיבור ממש בין המינים הללו לפי שהתחברות כזאת עלולה להשפיע לרעה על הצדיקים ולפגום בהם. על כן כדי שבכל זאת ייהנו הרשעים מן הצדיקים וכדי שיתכפרו בזכותם ומכוחם, ציוותה התורה על נטילת ארבעת המינים אשר היא פעולה של רמז להתחברות עם הרשע ודיי לנו בזה.

ולקחתם לכם.. ושמחתם לפני... בסוכות תשבו... (שלל רב)

יש לדקדק מה הטעם שהציוויים במצות סוכה כתובים בלשון רבים והציוויים במצות פסח כתוב בלשון יחיד, שבעת ימים תאכל מצות וכן ששת ימים תאכל מצות, לא יראה לך, וכו'.

ויש לתרץ עפ"י דברי הדעת זקנים בעלי התוס', שבמצות סוכה מוזכר הציווי של שמחה שלושה פעמים, ובחג השבועות רק פעם אחת, ושמחת לפני ה' (דברים ט"ז) ובחג הפסח לא כתוב בכלל "שמחה", לפי שבפסח עדיין לא נלקטו הפירות ולא התבואה ואין מה שיגרום שמחה לאדם אבל בשבועות כבר נלקט התבואה נאמר בו פעם אחת שמחה אבל בסוכות שכבר נלקטו לבית גם התבואה וגם הפירות ואז השמחה לבעלים בשלמות, כי בזמן ההוא היה לכל אחד שדות ופרדסים וכרמים ולכן כתוב בסוכות ג' פעמים לשון שמחה.

ולפי זה מוסבר כאן שבפסח אין לבעלים לא תבואה ולא פירות ואין באפשרותו להזמין אורחים לכבדם באכילת סעודת החג וע"כ נאמר בלשון יחיד שבעת ימים תאכל מצות. אבל בסוכות שביתו מלא ברכת ה' וציווה ה' להזמין את ארבעה אורחים, הלוי והגר, היתום והאלמנה, כנגד ארבעה שלך, בנך בתך עבדך ואמתך, ואומר ה' אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך, ולכן נאמר בלשון רבים, ולקחתם, ושמחתם, תשבו, כי כולם יושבים יחד ושמחים יחד.

ולקחתם לכם ביום הראשון (אגעדאנק)

איתא במדרש (תנחומא אמור פרק כב) "ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא והלא ט"ו יום הוא ואת אמרת ביום הראשון אלא ראשון הוא לחשבון עוונות". בספר אמרי יצחק מפרש כך: הגמרא אומרת שהשאלה הראשונה שעליה נשאל האדם בבית דין של מעלה הוא "נשאת ונתת באמונה?" דהיינו האם עבר על איסור גזל, והגמרא במסכת סוכה דורשת מן הפסוק "ולקחתם לכם" – לכם ולא מן הגזול. וזה כוונת המדרש ולקחתם לכם ביום הראשון – ראשון לחשבון עוונות שזה השאלה הראשונה בחשבון העוונות האם היה "לכם" או לא...

ארבעת המינים האחרים (נר לשולחן שבת"י ש"כ להרה"ג ר"ק)

רבי שלום מרדכי שבדרון, אחיינו של המגיד הגאון רבי שלום מרדכי שבדרון, הוגלה לסיביר. הוא היה איש בעל רוח חזקה. בחנוכה הצליח להשיג מעט מרגרינה והדליק נרות. אבל מה עשה בסוכות, איך לקח ארבעת המינים, הלא אין אותם בסיביר... היה זה כאשר יצא לעבודת הפרך של כריתת העצים ביערות סיביר. נטל בידי גרזן, פטיש, מסור ויתד ואמר: 'ריבוננו של עולם אתה ציוויתנו לקחת ארבעת המינים, יהיו אלו במקום אלו!' לימים סיפר כי הרגיש שכל עצי היער עונים אחריו אמן!!! מיד המשיך ואמר הלל מכל הלב!

בסוכות תשבו... כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. (מדבר יהודה)

להבין כפל הלשון יש לומר בדרך מליצה כי יש החושבים שחווה"מ נעשה בשביל לצאת לביקורים אל הקרובים ואח"כ הקרובים רוצים להחזיר הביקור ונגרם לכך שבמקום לשב וללמוד בסוכה כמו שהיה באמת כוונת התורה שישבו ויתבוננו במצוות ה' מחפשים איך לבלות את ימי חווה"מ ונגרם ביטול תורה מרובה, ולכן רמזה תורה בסוכות תשבו כל השבעת ימים ולא תסובבו את העיר ללכת לביקורים ואז תגרמו לזה שכל האזרח בישראל ג"כ יישב וילמד בסוכה ולא יצטרך להחזיר הביקור ויהיה נחת רוח למעלה ולמטה. – השנה במיוחד.

חג הסוכות תעשה לך באספך מגרנך ומיקבך (מדבר יהודה)

אחר שמלא האדם את אוצרותיו לכל השנה עם שפע של תבואה שגדל במשך הקיץ ללמד אותו איך להתנהג כשיש לו שפע רב מן השמים, הנה אמרו חז"ל (בחגיגה ט') יאה עניותא ליהודאי כי ברזא סומקא לסוסיא חיורא ואמר הרה"צ מרפימישלאן זי"ע הרי המנהג לקשט את הסוסים רק כשיוצאים אתם לרחוב אבל בתוך הרפת שלהם אין מקשטים אותם בקישוט האדום וכך צריך להיות מש"כ שהעניות יפה לישראל רק כלפי חוץ שהאנשים מבחוץ יחשבו שעניות שורה בישראל אבל באמת כלפי פנים בתוך הבית צריך להיות שפע רב וכל טוב ולזה מרמז מצות סוכה מבחוץ רואים הסכך שהוא מפסולת גורן ויקב וגם הדפנות עשויות מדברים קלים - קרשים - אבל מבפנים היא מקושטת וממולאת בשבעת המינים שהשתבחו בהם ארץ ישראל וכל מיני קישוטים נוספים, וזה לדעת כי ברכת ה' היא תעשיר דווקא בפנים ולא כלפי חוץ כי אז ח"ו עושר שמור לבעליו לרעתו.

אברהם אבינו בסוכה

מסופר על רבינו הגאון מווילנא זי"ע (מובא בספר דברי אליהו פ' חיי שרה) שפעם אחת בעת שמחת החג בחול המועד סוכות שאל לסובבים אותו: אמרו לי מנין שקיים אברהם אבינו מצוות סוכה, ולא היה שם מי שישב לו. ענה ואמר הגאון כתוב במדרש וה' ברך את אברהם "בכל" בכל - זו סוכה. השומעים נשארו תמהים ולא הבינו כוונתו ואז ביאר להם בכל ראשי תיבות של": בסוכות תשבו שבעת ימים. כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל."

דפנות הסוכה

שלשה סוכות כשרות מצינו בהלכה. א. סוכה בעלת ארבע דפנות. ב. סוכה בעלת שלש דפנות. ג. סוכה בעלת שתי דפנות, כאשר הדופן השלישית בשיעור טפח לבד, שאף היא כשרה. שלשה סוכות אלו אמר הגאון מווילנא - מרומזות באותיות המרכיבות את המילה: "סכה". ס - האות ס' סגורה מארבעת רוחותיה, לרמז על סוכה בעלת ארבע דפנות. כ - האות כ' סגורה משלשת רוחותיה, לרמז על סוכה בעלת שלש דפנות. ה - האות ה' סגורה משני רוחותיה, ועוד רגל קטנה לה, לרמז על סוכה בעלת שתי דפנות ושלישית טפח, שאף היא כשרה.

והדרת פני זקן (סיפורי צדיקים גליון ד' תשע"ה)

מספרים שערב סוכות אחד הגיע הגה"צ רבי אריה לוי זיע"א לשכונת מאה שערים בירושלים, ונכנס לאחת החנויות שעברה הסבה לסוכות, ובמקום ספרים, מוכרים ארבעת המינים. ביקש הצדיק מהמוכר לקנות אתרוג, המוכר מסר לו אתרוג, וללא בדיקה הכניס אותו למעיל הארוך שלבש, שילם ויצא החוצה. יהודי חשוב שראה את הדבר, התפלא מאוד, ניגש לר' אריה שהכיר אותו, ואמר לו: כל צעיר פה בודק את האתרוג בזכוכית מגדלת, ואתה הצדיק והתלמיד חכם, הכנסת את זה לכיס המעיל שלך ללא בדיקה? אמר לו ר' אריה לוי: יש שני הידורים שכתובים בתורה: אחד "והדרת פני זקן" (ויקרא י"ט - ל"ב) ואחד "פרי עץ הדר" (ויקרא כ"ג - מ') ויהודים מוכנים להוציא על זה הרבה כסף, וזה יפה ומהודר מאוד. אבל אני לקחתי על עצמי את ההידור של "והדרת פני זקן", ואני ממחר מכאן לבית החולים למצורעים בטלביה, ושם אני מהדר את מצות "והדרת פני זקן" שאני לקחתי על עצמי את זה, ואני מקווה שאני עושה את זה באמת ובאמונה.

רפואה בזכות קישוט הסוכה (עולם החסידות)

חסיד אחד היה נוהג ליפות את סוכתו באופן נפלא מאוד. והיה מוציא על מצווה זו ממון רב. בכל שנה ושנה היה הולך ומוסיף בנוי הסוכה. וכל דבר יפה שהיה רואה קנה והכניס לסוכתו.

פעם אחת נפלה דליקה וכל סוכתו נשרפה ל"ע. ויצטער החסיד צער רב ומרוב צערו נהיה חולה רח"ל. ביקש החסיד שיתנו לו מהאתרוג שהיה תלוי בסוכה. למען יריח בו ותשוב נפשו. הריח בו ושקע בתרדמה גדולה. ויחלום והנה הוא רואה את מרן הבעש"ט הק' זי"ע שאמר לו יען שהיה נזהר לקיים מצוות "זה קלי ואנוהו" - התנאה לפניו במצוות לימדה עליו מצוות סוכה בעצמה זכות בעולם העליון. ופסקו בב"ד של מעלה שהמלאך רפאל בעצמו ילך וירפא אותו. וגם יינתן לו עושר גדול ויזכה לרוב נחת מצאצאיו. וכן היה.

החסיד הקיץ משנתו בריא ושלם וכל ההבטחות שנתנו לו בחלומו נתקיימו ובכל אשר פנה הצליח.

עניים שבעים הם הנוי סוכה (אהל אברהם-מאמרים לחג סוכות עמוד א)

מסופר על האדמו"ר הקדוש והגאון רבי חיים מצאנז זיע"א שהיה מקפיד מאוד לפזר צדקות לעניים ונצרכים, פֶּזַר נֶתַן לְאֲבִיוֹנִים צְדָקָתוֹ עֲמֶדֶת (תהילים קי"ב, ט), בפרט בערבי שבתות וימים טובים. באחת הפעמים פיזר הרב צדקות רבות יתר על המידה, עד שלא נשאר לו עוד כסף לתת, אך הרב לא היה מוכן להפסיק, והלך לאחד מעשירי העיירה וביקש להלוות סכום כסף גדול, כדי שיוכל להמשיך לפזר צדקות. בנו של הרב שלא הבין לפשר מעשי אביו ניסה להניאו ושאל: "אבא, היכן מצינו שיש חיוב לתת צדקה מכסף שאין לך? אם יש לך תיתן, אך אם אין לך מדוע אתה צריך להלוות כסף כדי לתת?" השיב לו הרב בחיוך: "עד שיש לי מצוה כה יקרה שאני אוחז בה בכל כוחי רצונך לקחתה ממני? כולם מקשטים את הסוכה במיני בדים, שרשראות וקישוטים יפים, לקיים "זֶה אֶ - לִי וְאֲנוּהוּ" (שמות ט"ו, ב),

ואני מקשט את הסוכה בצדקות שאני נותן לעניים כדי שיוכלו ליהנות ולשמוח בחג, נוי הסוכה היפה ביותר הוא שהעניים לא יהיו רעבים בחג"

"וסוכה תהיה לצל" (כד הקמח)

פסוק זה בא לרמז שהאדם צריך להרגיש תמיד בצל התורה בכל דרכיו שיהיה כל צעד ושעל על פי תורתנו הק', וכן חייב שיהיה ג' דפנות לרמז על התורה שמחולקת לשלושה חלקים א, תורה ב, נביאים ג, כתובים, גובה הסוכה לכה"פ עשרה טפחים לרמז על עשרת הדברות הכתובים על שני לוחות הברית, חובת ישיבת סוכה ביום ובלילה לרמז על לימוד התורה שנאמר בה והגית בה יומם ולילה, וכן נשים פטורות מסוכה כמו שפטורות ממצות תלמוד תורה.

בעניין ירידת גשמים בסוכה

מסופר על הרבי מזיכלין הרה"ק ר' שמואל אבא. שישב בתוך סוכתו ונטפו הגשמים על פניו. קם וזעק: מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. אהבתו הגדולה של הרבי מזיכלין למצות סוכה הכריעה את הכף והגשמים פסקו.

כן מסופר (מפי עד ראיה) על הרה"ק מבוטשאטש בעל דעת קדושים. שנכנס לתוך סוכתו והיו גשמים יורדים. קם ואמר: רבוש"ע. יודע אני לנסותנו אתה בא ואני על משמרת אעמוד! מיד פסק הגשם.

הגאון האדר"ת רבה של ירושלים מתאר חביבות ישיבת סוכה שלו וכלשונו בספרו: ומצוות סוכה הייתה חביבה עלי עד מאוד וכל קור וכל רוח לא הרפינו ולא גרשוני ממנה שהייתה לי עונג רב בלי תואר בשבתי בה תמיד לילה ויום בלי הרף וכמסמר נטוע הייתי בה.

ושמחת בחגך והיית אך שמח (מר אבישי יוחננוף)

חג הסוכות ב"ה המגיע עלינו לטובה הוא חג של שמחה. נשאלת השאלה הידועה: למה יש צווי מיוחד בתורה של שמחה דווקא בסוכות? התורה מזכירה את החובה לשמוח בסוכות שלוש פעמים: "ושמחת בחגך" (דברים טז יד) "והיית אך שמח" (דברים טז טו), "ושמחתם שבעת ימים..." (ויקרא כג מ). שאלה נוספת היא למה בדיוק חג הסוכות מתקיים בתקופה זו של השנה, הרי בני ישראל יצאו ממצרים בחודש ניסן, למה לא בקיץ או בחודש חשוון שחסרים בו מועדים.

על השאלה הזו השיב בעל חידושי הרי"ם רבי יצחק מאיר מגור ז"ל: לְמַעַן, יִדְעוּ דִרְתֵיכֶם, כִּי בַסְּכוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, בְּהוֹצִיאִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֲנִי, ה' א-לֵיכֶם. (יקרא כג, מג) רש"י מפרש - ענני כבוד ורמב"ן מוסיף - שעשיתי להם ענני כבודי סכות להגן עליהם שבמצות סוכה נאמר "לְמַעַן יִדְעוּ". בשביל לקיים את המצווה אנו זקוקים לדעת. ברוב ימות השנה האדם מלא חטאים ועוונות ודעתו אינה מיושבת עליו. חג הסוכות הוא לאחר ראש

השנה ויום הכיפורים ימים בהם אנו משיבים לעצמנו את הדעת, אנו חוזרים בתשובה לפני הקב"ה ויש לנו את יישוב הדעת וכך אנו יכולים לקיים את המצווה החשובה הזאת.

אנו עוברים את הימים הלא פשוטים של עשרת ימי תשובה ונכנסים לתוך המועד שבו אנו מצווים "ושמחת בחגך והיית אך שמח". יש לנו את היכולת לשמוח לפני הקב"ה לאחר שקיבלנו את הדעת ואנו מרוכזים ומבינים מה היא עבודת השם ואיך עלינו לעבוד את בוראנו לאחר שהמלכנו אותו בראש השנה, ועשינו תשובה לפניו ביום הכיפורים, אחרי ימים אלו אנו יכולים ליהנות מזיו שכינתו באמת ואף יש לנו את היכולת לשמוח. בנוסף דרשו המפרשים שבנ"י ישבו בסוכות של ממש וכל זאת התחיל בימים בהם מתחילים להתחדש הגשמים והם בד"כ ימי תשרי, והחג מתקיים דווקא בתקופה זו של השנה ולא בחודש ניסן בו יצאו בני ישראל ממצרים, כדי שלא יאמרו שיציאה לסוכות היא סתם הגנה מפני השמש ויצגו את הנושא כאילו עם ישראל יצא לאיזה פיקניק ח"ו.

עם ישראל יוצא בחודש ניסן לגאולה וזוכה לניסים רבים. אחד הניסים הוא ענני הכבוד המקיפים אותו, דואגים לו לשמירה ולצל ואף ליישור הדרך, עם ישראל צועד במדבר ולמעשה הצעידה היא על משטח ישר, המשטח ישר בזכות ענני הכבוד. ילדים קטנים לא ידעו מה זה הר - כשאהרון נפטר כתוב בתורה "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בהר הזה על גבול ארץ אדום לאמר. "ויאסף אהרן אל עמיו" (במדבר כ' כ"ב). פעם ראשונה שהם ראו הר זה היה במות אהרון שראו את ההר מתגלה מתוך ענני הכבוד. ההשגה הפרטית במדבר, הדאגה לעם שלם לכל הצרכים שלו - לבוש, מים, אוכל, צל, שינה והיכולת ללמוד תורה בנחת. כל זאת זכו בני ישראל במשך 40 שנה בהשגחה פרטית. המדינה שלנו בקושי מצליחה לדאוג לצרכים הבסיסים של האוכלוסייה, רק כשאנו נשענים על החסדים של בורא עולם אנו זוכים לדאגה אמיתית.

הישיבה בסוכה נותנת לנו את ההרגשה של זמניות בעולם, אנו יוצאים ממגורי הקבע שלנו לשבוע ימים וחיים מחוץ לבית, לא בתנאים שאנו רגלים אליהם. בסוכות אנו זוכרים איך בני ישראל חיו יום יום. החזרה לבית לאחר חג הסוכות נותנת לנו את תחושת התודה לבורא עולם על שפע החסדים ועל השפע הגשמי שיש לנו וכמה אנו צרכים להיות שמחים בחלקנו.

גם בורא עולם "שמח בחלקו", וחלק שלו בעולם הזה עם הוא: עם ישראל, ושעם ישראל מקיים את מצוות הישיבה בסוכה הדבר עושה לו נחת רוח. לכל יום של ישיבה בסוכה יש את היכולות לתקן אחד מימות השבוע: יש חיוב מן התורה בלילה הראשון לאכול פת בסוכה, כך אנו מתקנים את היום הראשון בשבוע, וכן הלאה.

"ושמחת בחגך"

תורתנו הקדושה מצווה עלינו להרבות בשמחה בחג הסוכות כפי שנאמר: "ושמחת בחגך והיית אך שמח". וכתב הרמב"ם: אף שבכל המועדים מצווה לשמוח בהם, אולם בחג "הסוכות" צריכים להרבות יותר בשמחה כפי שגדולי ישראל היו שמחים ורוקדים ומנגנים בבית המקדש. עד שאמרו עליהם "כל מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו". ולכן תקנו לנו רבותינו בתפילה של "חג הסוכות" להוסיף ולומר "זמן שמחתנו!"

ועל "מעלת השמחה" מסופר על עשיר גדול שנהג לערוך לידידיו בביתו "סעודות מלכים" והיין היה נשפך בביתו כמים, ומרתפיו היו מלאים בכסף וזהב ובאבנים טובות ומרגליות. ולמרות כל העושר שהיה ברשותו, לא היה העשיר "שמח בחלקו". כל הזמן חשש שמא ירד מנכסיו, ועל כן לא היה ישן בלילות ורק כאשר הייתה השמש זורחת היה מצליח להירדם!

בסמוך לביתו של העשיר היה "צריף" קטן של סנדלר עני שעבד מבוקר ועד ערב, ופיו לא היה מפסיק מלשיר. ולכן העשיר שהיה עייף מאוד במשך היום לא ידע את נפשו מרוב צער, שהרי כיצד יוכל להשתיק את העני מלשיר בכדי שיוכל מעט לישון! יום אחד עלה רעיון בליבו של העשיר, קרא לסנדלר ושאל לשלומו ואף התעניין במצבו ובהכנסותיו, וכשנודע לו שפרנסתו דחוקה, שאלו: כיצד אתה מצליח לשיר כאשר פרנסתך דחוקה? השיבו העני: ברוך ה' יש לי משפחה ולחם לא חסר לי, והשמחה שרויה בביתי ומדוע לא אשמח בחלקי? שוב הקשה העשיר ושאל: האם לא היית רוצה שיהיה לך כסף רב? ובתוך כדי שאלתו נתן לו העשיר במתנה "שק גדול" ובו חמש מאות דינר זהב! לקח הסנדלר בשמחה את השק והודה לעשיר על מתנתו!

בחזרתו לביתו "טמן" את הכסף בחצרו וחזר לעבודתו, ומאותו היום כשהיה עובד לא היה "שור" כהרגלו משום שדאגות רבות נכנסו בליבו וכל רעש קטן ששמע היה חושש שמא זה גנב, ולכן תמיד היה בודק במחבואו את הכסף שמא נגנב? מרוב דאגותיו פניו השתנו מפחד ומחוסר שינה. לימים הבין הסנדלר שהכסף גרם לו להפסיד את "שמחתו" ואת שלוות נפשו. מה עשה? נטל את "שק הכסף" ומיהר לביתו של העשיר ואמר לו: קח את הכסף שלך בחזרה ואין לי צורך בהם, משום שלא אמכור את שירתי ושמחת חיי בעבור כל כסף שבעולם!

ולכן בימים קדושים אלו יוצאים כל בית ישראל מדירת "קבע" ועוברים לדירת "עראי" לסוכה הקטנה, זאת בכדי שנדע ונבין שאין "השמחה" נמצאת דווקא בבית הגדול עם הכלים והרהיטים המפוארים, אלא השמחה "האמתית" נמצאת דווקא בסוכה הקטנה שאינה תלויה בהבלי העולם הזה ועל כן נצטוונו לשמוח בה.

יהי רצון שנזכה כל בית ישראל לשבת בסוכת עורו של לויתן מתוך שמחה במהרה בימינו
אמן!

"זמן שמחתנו"

בעל ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זצ"ל, הסביר על פי משל מדוע מכונה חג הסוכות "זמן שמחתנו": כל פרי יש לו זמן ועונה משלו, וכאשר עוברת העונה, שוב אין אותו פרי בנמצא. אולם, אם רוצים לאכול מהפרי לאחר תום עונתו, אזי בעת העונה כשהפרי מצוי, עושים ממנו "שימורים", למען יוכלו לאכול ממנו במשך כל השנה. כן הדבר בחג הסוכות - שהוא "זמן שמחתנו" - כעת הוא הזמן והעונה של השמחה, על כן צריך לאסוף הרבה שמחה ולשמר את השמחה לכל השנה...

ושמחת בחגך (בני יששכר)

הקדמונים חוקרים. למה צווה לעשות רק זכר לענני הכבוד שהיה להם במדבר. הלא היו להם עוד שני דברים במדבר. והם "מן ובאר". למה לא צווה הקב"ה לעשות זכר גם לשני דברים אלה כמו לשלישי ענני הכבוד? ונ"ל ע"פ הרב חיד"א זצ"ל בשם הרב צמח דוד. דגם הבאר היה בו טעם כל המשקין כפי רצון האדם. כמו שהמן היה בו טעם כל המאכלים. אם כן כיון שנצטוונו בשמחת החג בבשר ויין ושאר מטעמים. הנה יש זכר למן ולבאר.

אתערותא דלתתא גורם איתערותא לעילא (אבני זכרון)

פעם אחת לפני סוכות בא המשמש בקודש שלמרן החוזה הקדוש הרבי מלובלין זי"ע ואמר לו שהסוכה כבר על תילה בנויה והרבי כבר יכול לשבת על כסאו. רק שצריכין לסבב ולמשוך החבל מלמטה ואז יתגלגל הגג מלמעלה. היינו כנהוג לפתוח דלתי צירי הגג של הסוכה. ועל זה השיב הרבי: כן. זהו רצוני ומאוויי בל"א: איך זאל דרייען אינטען אין עס זאל זיך אויפמאכען אויבן. לסבב הגלגל מלמטה ויהיה פתוח מלמעלה עכ"ד.

שכר מצות סוכה (סיפורי חסידים)

הרה"ק משינאווא זי"ע היה רגיל לספר מעשה זה: באחד הכפרים דר איש עני. האיש היה פשוט מאוד אבל ירא שמים. וקרה פעם אחת שבערב סוכות הוצרך לסכך על הסוכה. ולרש אין כל במה לקנות סכך. והלכו הוא ואשתו היערה לתלוש בעצמם ענפי אילנות לסכך. כשהתחילו לנטות צללי ערב וחששו לבל יחללו יו"ט. תלשו את הענפים בפיהם ובשיניהם. ועשו להם על ידי כך חבורות ופצעים רבים בפיהם ובשפתותיהם. ונעשה מזה רעש גדול בשמים ויצא הפסק למעלה שאברהם אבינו הראשון משבעת האושפיזין ילך אל סוכתו של העני ויראה את פניו.

ויהי בליל התקדש החג ראה העני והנה איש אחד עומד בסוכתו חשב שבוודאי זהו עני שרוצה לאכול סעודת יו"ט ואמר לו: הנה אנכי הנני בעצמי איש עני ואין כל מאומה אצלי אבל אציעך ללכת אל הגביר השוכן מול ביתי ובוודאי שתשיג שם לאכול לשובע. והאיש השיב לו: לא באתי לאכול מלחמך ולא לקחת מאתך מאומה. אנכי אברהם אבינו ובאתי לסוכתך שתראה את פני. בשכר מצוות סוכה שקיימת במסירות נפש ובייסורים. ותיכף נעלם האיש ואיננו.

"בסוכות תשבו שבעת ימים"

סוכה נפלאה הייתה לו לרבי דוד מלעלוב סוכת פלאים ממש, אשר הייתה עשויה עצים מגולפים בסימניהם של שנים עשרה השבטים. בכל שנה באו רבים מבני ירושלים בימי חול המועד לחזות בסוכתו הנפלאה של רבי דוד. שנה אחת עברה השמועה מפה לאוזן: השנה בנה רבי דוד סוכה רגילה! מה היום מיומיים?! מדוע? - שאלו איש את רעהו - מדוע השנה לא בנה רבי דוד את הסוכה המפארת כמידי שנה? לאיש לא הייתה תשובה לכך ורבי דוד

עצמו לא היה מוכן להשיב ושאר הדבר בגדר תעלומה. עד ש ... במקרה נודע הדבר מפיו של חייט עני...

חייט עני היה ר' זלמן מתגורר היה בצריף רעוע מט לפול בקצה העיר ובבית אין כל. שנה אחת הגיע חורף קשה רוחות עזות נשבו בחוץ ובבית פנימה קור עז. מפאת הקור חלה בנו בדלקת ראות קשה. הרופא שבא לראות את הילד נפעם ממצב הבית הדל ואמר: דעו לכם עליכם לחמם את הבית! הדליקו אש בתנור אם לא תעשו כן - מצבו של הילד יחמיר... מה אעשה? - חשב ר' זלמן בליבו - מהיכן אקח כסף כדי לקנות עצי הסקה כדי לחמם את הבית? לפתע נכנסה מחשבה בליבו: שמא אלך לרבי דוד אולי יעזור לי. התעטף רבי זלמן במעילו המרופף והלך ברוח הסוערת לביתו של רבי דוד. מה רצונך ר' זלמן? - שאל רבי דוד - מדוע זה באת אלי בלילה כה סוער? עזור נא לי רבי - אמר ר' זלמן - בני חולה בדלקת ראות וזקוק אני לכסף כדי לקנות עצי הסקה לחמם את ביתי הקר. שמע רבי דוד את צרתו של החייט ומצחו נחרש קמטים. לפתע אורו עיניו. המתן! - כך אמר - כסף אולם אין לי אבל עצים יש לי... נטל רבי דוד המסור וניסר את עצי הסוכה שבביתו ערם אותם לערמה גדולה והניחם לפני ר' זלמן. הא לך - אמר רבי דוד - חמם את הבית וה' ישלח רפואה שלימה לבנך... וכך היה...

בשביל לשמוח בסוכות צריך את ימי הדין

חודש תשרי הוא החודש הראשון בחודשי השנה היהודית. ערכו של חודש זה בחיי האדם היהודי מתבטא בכך שרוב חגי ישראל שהתורה ציוותה עליהם חלים בו. התורה ציוותה על חמישה חגים ואלו הם: פסח, שבועות, ראש השנה, יוה"כ"פ וסוכות. שאר החגים הם מתקנת חז"ל. נמצא, ששלושה חגים מתוך חמישה חלים בחודש זה - ראש השנה, יוה"כ"פ (כפי שמכנים אותם "הימים הנוראים") וחג הסוכות - חג השמחה.

הבה נתבונן ונתאר לפנינו כיצד יהודי מקבל פני שנה חדשה, וכיצד מקבל אדם מאומות העולם. בספרו "יעטה מורה" מבאר הרב יעקב טראב שיש הפרש גדול בין שתי קבלות אלו: אומות העולם שמחים בראש השנה (להבדיל) שלהם, אוכלים ושותים ועורכים נשפי "סילבסטר" על כל מערומיהם. המשטרה עצמה מאשרת, כי ביום זה עמלה היא מאוד לשמור על הסדר, פה ושם נפרצות חנויות ונעשים מעשים לא רצויים אחרים, מלבד תאונות הדרכים הקשות המתרחשות באותו יום. לעומת זאת, כשהיהודי עומד לקבל את פני השנה החדשה, מכין את ליבו באמירת סליחות מספר ימים לפני בוא יום ראש השנה. קם באשמורת הבוקר לומר סליחות בחברת יהודים אחרים, וסליחות אלו נתקנו לעורר ולערוך חשבון נפש, לשפר את התנהגותו ואורח חייו.

כשמגיע יום ערב ראש השנה, אנשי מעשה מתענים באותו יום, וכל אחד מתחרט על מעשיו הרעים ומקבל על עצמו שלא לשוב לדרך הרעה עוד. אח"כ מטהר את עצמו במקווה טהרה לקראת החג, ובחג עצמו מרבים בתפילה, תוקעים בשופר כדי להתעורר מהתרדמה ומהשגרתיות של השנה שחלפה ולזכור שהיום הוא יום הדין ועליו לתקן את מעשיו, דיבורו ומחשבותיו. ולא די בכל זה, אלא גם אחרי ר"ה במשך עשרה ימים רצופים עד יוה"כ"פ עובד האדם על עצמו להסיר כל שמץ של פגם ופסול המחשיכים את אור נשמתו. הכנותיו של היהודי ליוה"כ"פ מגיעות לשיאן, כשבערב יוה"כ"פ שוחטים את ה"כפרות" כדי שיעלה על דעתו

עד כמה פגם בנפשו והיה ראוי להיעשות בו כל מה שאנחנו עושים לתרגול מעין ארבע מיתות בית – דין – סקילה, שריפה, הרג וחנק – על עוונותיו וחטאיו.

הנה מגיע יוה"כ"פ, יום האדיר שבימי השנה. ביום זה מתייצב האדם לפני בוראו ומתפלל לא רק על עצמו אלא על כל העולם כולו ובכללם גם אומות העולם, בחמישה עינויים קשים, ורק בסוף היום, אחרי צאת הכוכבים, מבשרת תקיעת השופר את סיום היום הקדוש ואז כל ישראל אומרים את הפסוק: "לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך כי כבר רצה ה' את מעשיך." מכל האמור אנחנו לומדים, שרק אחרי עבודה מאומצת במשך חמש – עשרה יום לפחות בתחילת השנה, היהודי מרשה לעצמו לשמוח בחג הסוכות כדברי הפסוק "ושמחת בחגך."

ואולי מן הראוי, שכל אדם יבדוק את עצמו האם באמת הוא יכול להגיע לחג הסוכות כדי שיתקיים בו "ושמחת בחגך", והאם הוא באמת עבר את כל השלבים המוקדמים לפני הגיעו לחג הסוכות ושמחת התורה כראוי. רק אדם שעשה את ההכנה הראויה ועמד בדרישותיו של הקב"ה, הוא זה היכול עתה בחג הסוכות להרגיש שמחה אמתית.

על מנת להמחיש את הדברים ביתר שאת, נוכל להתבונן באנשים המגיעים לשמחת תורה ומנשקים את ספרי התורה, ולפעמים אנו רואים ריקודים ברחובות עם ס"ת, ויש אנשים העוצרים מכוניותיהם ומנשקים את ספרי התורה. אכן, זה טוב ויפה, אך השאלה היא, האם גם התורה שמחה בנשיקה של אותו יהודי שלא ראה אותה כל השנה... הרי בשמחת תורה זו שמחתה של התורה שהנה זכו לסיים אותה ביום זה, ויש כאלו שלא רק שלא זכו לסיימה אלא אפילו לא התחילו ללמוד בה. האם חתן שנעלם לכלתו במשך שנה שלמה ולאחר שנה יבוא, האם יעז להיכנס לביתו? לצערנו, ישנם אנשים שהם רואים את ספר התורה פעם או פעמיים בשנה ותו לא. אי אפשר להגיע פתאום לחג שמחת תורה ולשמוח בשמחתה של התורה, כל השמחה בחג צריכה להגיע אחר עמל, יגיעה, תפילות, התעללויות וקבלות חדשות. כך יאה להגיע להקב"ה ולקיים בו את מצוות שמחת החג. מכאן מתבקשת המסקנה, ששמחה אמתית דרכה לבוא אחרי עבודה מאומצת של ראש השנה, עש"ת, יום הכיפורים ולבסוף לאחר שכל ההכנות הושלמו ניתן לקיים את מאמר הקב"ה "ושמחת בחגך".

הסוכה השדכנית... (הרב קובי לוי שליט"א)

ההצלחה ומוישה שטיינברג מעולם לא נישאו זה לזה. ניסיונותיו הבלתי נלאים להשתדך עמה ע"י מיטב השדכנים כדי לשכנעה להיכנס עמו אל מתחת לחופה, עלו מפעם לפעם על שרטון. גם כשנראה היה כאילו ההצלחה משתכנעת ומסכימה להינשא לו סוף סוף, אזי דקות ספורות לפני אמירת "הרי את מקודשת לי", היא הייתה מתחמקת לה באין רואים ונעלמת מבעד למסך אפלוליתו של החורף הכבד. גם עקבות היא לא השאירה.

מוישה שטיינברג, יהודי עבדקן יודע ספר, נשוי ואב לחמישה קטנטנים כן ירבו, ניסה עצמו כמעט בכל מלאכה אפשרית. נגרות, בנין, שאיבת מים, חקלאות. ה-כ-ל. העיקר להביא פרנסה. אבל כמו תמיד, הוא העלה חרס ידו, ואף לא פרוטה אחת לכיסו, כך שמחזות רעב והדחקות שכנו אצלו אחר כבוד, בין ארבעת כתלי ביתו הנוטה ליפול בלבה של העיירה

סלוצק. רק נס וקומץ רחמי שמים, הותירו את הבית על תילו, שקורות גגו רקדו לצלילי רוח החורף ואיימו לעוף כמו הציפורים הנוודות.

עד שיום אחד עלה רעיון במוחו. הוא רץ לביתו של הפריץ הקטן (קטן? תכף תבינו למה) אוגוסטוס שטאנץ וביקש ממנו - ודמעותיו בעיניו - שישכיר לו את בית המזיגה שבשערי העיירה, שבדיוק התפנה אותה עת, עם פטירתו של מוטל בלום הישיש, שניהל אותה במשך 40 שנה. עשרת בניו של מוטל היו תלמידי חכמים עצומים, ועסקיהם היו רוחניים לחלוטין. האחד ראש ישיבה, השני אב"ד השלישי, מוהל, ועוד כהנה וכהנה.

הפריץ הקטן (סבלנות) אוגוסטוס שטאנץ, הסכים מיד, ודמעותיו של מוישה, היו מיותרות לחלוטין. דמי השכירות השנתיים עמדו על 800 רובל, ומוישה שטיינברג עשה חשבון פשוט, שאם מוטל ז"ל, פרנס משפחה של תריסר נפשות מן הממזגה הזו, אין שום סיבה בעולם, שהוא, מוישה, לא יצליח לגרוף פת לחם מכובדת לכוון חמשת עולליו ורעייתו שתחי'.

אלא שתוכניות לחוד, ותוצאות לחוד, ובל נשכח שההצלחה ואדון שטיינברג היו זרים זה לזה לחלוטין. מעולם לא נפגשו... וכאן התחילו הצרות. שנתיים ימים ועוד קצת, הסכים הפריץ הקטן (עוד רגע להסברים) שטאנץ לסבול את האיחורים בתשלומי השכירות, עד שכעסו עלה ועלה והוא שלח את עוזריו הקשוחים וערלי הלב - היינץ וגליץ - לסלק את מוישה מן הממזגה, להכות בו מכות נמרצות ולהחרים את בקתו, ששוויה לא עלה על שנתיים שכירות. ובקיצור, בשורה התחתונה נותר מוישה ללא פרנסה וגם ללא בית, עם שש נפשות נוספות ברחובה של עיר, השם ירחם.

...ובכן אוגוסטוס שטאנץ המכונה הפריץ הקטן, היה באמת קטן לעומת פריץ המחוז סטפן מולדובסקי זה האחרון היה טיפוס אכזרי ושתלטן שדרש מהפריצים שתחתיו, 24 במספר, לשלם לו בזמן, ולהגיש לו דו"חות חודשיים מסודרים. כאמור, חוץ מהפריץ שטאנץ היו עוד 23 פריצים קטנים מתחת ליו"ר הפריצים המרושע מולדובסקי, והם רעדו ממנו מאד, לא פחות מן הרעידות שרעד מוישה האומלל מן המכות שקיבל מהיינץ וגליץ צמד הלא-חמד של הפריץ אוגוסטוס. אז הנה לפניכם ההסברים מדוע מכונה אדון שטאנץ הפריץ הקטן, קטן יחסית.

וכך משרך לו מוישה רגליו בין סמטאות העיירה סלוצק וברוך השם שעדיין קיץ, והשמש עדיין זורחת. בלי הרבה שאלות מיותרות, מחליט מוישה שטיינברג לגלות יוזמה, ואם אין בית, מדוע שלא להקים סוכה, סמוך לשביל האבנים המעוקל היוצא מתוך העיר לכוון היער.

משום מה, ההצלחה לפתע האירה לו פנים, וסוכה חביבה ניצבה לה אחרי מספר שעות, גדולה מאד ויציבה למדי, עשויה מענפי עצי אלון ואורן, ומסוככת כהלכה. פניהם של בני המשפחה אורו. הנה, יש מקום להניח את הראש. החורף אומנם הציץ מבעד לכתף, אבל שטיינברג לא הרשה לעצמו להיות מודאג. דיה לדאגה בשעתה, וחוף מזה, איזה יהודי לא יושב בסוכה בחורף??? כולם. כך חלפו להם חודשיים וסוכתם של בני משפחת שטיינברג הפכה להסדר של קבע. חודש אחר כך, הם לא עשו שום שינוי או מעבר מדירת קבע לדירת ארעי. הם הלוא התגוררו זמן רב בדירת ארעי, וכל שנותר למוישה לעשות, זה לנענע את הסכך מעלה מטה, ולהכריז "לשם מצוות סוכה".

בלילה השלישי של סוכות נשמעו רחשים סמוך לסוכה. מוישה התעטף במעיל ויצא החוצה. לתדהמתו הוא הבחין בצלליתו של... הפריץ אוגוסטוס שטאנץ. אלא שמשום מה הפריץ היה כפוף משהו, והליכתו מהוססת. לא יאומן כי יסופר. בירור קצר העלה, כי הפריץ הקטן שטאנץ פשוט התנדף לו, ומכל הדמות ההרואית הזו לא נותר אלא זוג מגפי פרווה, גב חבול, ופרצוף משדר דיכאון ועלבון. התברר, כי הפריץ הגדול והאכזר מולדובסקי ערך בדיקה חשבונאית יסודית אצל הפריצון שטאנץ והתברר לו כי הלה הונה אותו במשך 10 שנים תמימות וגנב ממנו לא פחות מ- 150,000 רובל. חמתו בערה בו עד להשחית, והוא מדד לו מידה כנגד מידה, גם אם לא התכוון לכך. הוא שלח את כנופיית עוזריו והללו חבטו באוגוסטוס שטאנץ ללא רחמים, ואם נשאר גופו שלם, היה זה אולי בגלל הזכויות של מוישה. רכושו, וארמונו הוחרמו לטובת פריץ המחוז, ובני משפחתו הועברו למעצר באחוזתו של הנ"ל. שטאנץ המבוהל הצליח להימלט בשארית כוחותיו, ושך רגליו עד לסוכתו של מוישה. ליתר דיוק ההשגחה העליונה הוליכה אותו לשם.

יהודים הם רחמנים בני רחמנים, נקימה ונטירה הם לא הצד החזק שלהם. מוישה שטיינברג הושיב בסוכתו את הפריץ הפצוע, חבש את פצעיו, השקהו תה מהביל, והבטיח להסתירו בד' אמותיו עד יעבור זעם, אם יעבור. אוגוסטוס הנבל ניגב דמעותיו והודה בחום ליבו הנכלולי למוישה, על טיפולו המסור. הוא הבטיח לו באלף לשונות של הבטחה, שאם גלגל מזלו ישפיע עליו שוב טובה וברכה, הוא לא יקפח את אדון שטיינברג.

האמת היא, שמוישה לא בנה מעולם על הבטחותיו של איש רע מעללים זה, אבל מי שאחראי על פרנסה ודיר, הוא כמובן הקב"ה, שמפרנס כל באי עולם, ומזווג זיווגים. ותתפלאו, אחרי 10 ימים של טיפול ואירוח בסוכת שטיינברג ואחרי שהפריץ הקטן לשעבר, חש בטוב וחזר לאיתנו, ובעודו נוגס בעוגייה רזה שאפתה אשת שטיינברג בתנור הלבנים שבחוף, התגלגל גלגל המזל שוב לטובת שטאנץ. שליחיו של הפריץ הגדול סטפן מולדובסקי הפיצו בסלוצק כי מעבידם מוכן למחול לשטאנץ על מעלליו וגנבותיו, בתנאי שיתחייב להחזיר את הגזלה בתוך חמש שנים.

"זו סוכת המזל שלי אדון שטיינברג" אמר בהתרגשות הפריץ - העולה שנית - שטאנץ, בעודו משרך רגל אחר רגל לכיוון העגלה שתוביל אותו לפריץ המחוז, לקראת הסכם השלום בין הצדדים. "טעות" ענה לו מוישה שטיינברג, "זו סוכת המזל שלי."

תתפלאו או לא תתפלאו, אבל שטאנץ עמד בדבריו. הוא החזיר את מוישה לבקתתו ולממזגה, הוא אף שלשל לכיסו מענק נאה כדי שיוכל להזיז את העסק, ופטר אותו משכירות למשך שלוש שנים, אבל ביקש הבטחה שפעם בשנה, אם לא קשה מוישה, ואם זה מותר עפ"י ההלכה, שייתן לו לשבת בסוכה תחת הסכך, ולשתות תה. הוא מוותר על העוגייה.

שטיינברג הסכים, אבל היה בטוח, שעד סוכות הבא, הפריץ הקטן כבר ישכח מהסיפור. אגב, כאן המקום לאזכר שההצלחה החמקמקה החליטה משום מה, להסכים להינשא למוישה שטיינברג והפרנסה התחילה לזרום בשפע בריא.

מקורביו יודעים לספר שהסוכה היא, שהוקמה בעל כורחו סמוך לשביל האבנים, היא היא הייתה השדכנית.

סוכה בלב הג'ונגל (קובי לוי)

יחידת החילוץ המיוחדת של צה"ל, יצאה ליערות ברזיל לחפש שלושה מטיילים ישראלים שנעלמו אי שם במעבה, או אולי נסחפו בזרם האימתני של אחד הנהרות. לך תדע... סיכויים קלושים. אותם צעירים אחרי צבא, בדרך כלל יוצאים למסע באזורים רווי סיכון - דבר שכבר גבה קורבנות לא מעטים. מנסים למלא את הנפש בריגושים מוזרים והרפתקאות שונות ומשונות כדי להשביע את הנשמה. מתוך בורות נשברים אשר לא יכילו המים. הנשמה היהודית לעולם איננה שבעה משטויות והבלים. לא נופים, לא נהרות שוצפים ולא מצוקים תלולים, מסוגלים להשביע ולהרוות נשמה של בחור-יהודי, שנשמתו חצובה מכיסא הכבוד.

יונתן, אחד מן המצילים מספר: "כשהגענו ליער-עד הזה, כמעט התעלפנו. מאיפה מתחילים? מדובר במרחבים אדירים, בצמחיה סבוכה, בנהרות עם זרימה חזקה ביותר, וגם חיות טרף מסתובבות שם. שבועיים הסתובבנו שם כמעט אובדי עצות. יומם ולילה שואלים, חוקרים, בודקים. דולים מידע ממטיילים מזדמנים, חרדים מהנורא מכל. חששנו שמא הם עלו על קיאקים ושטו לאורך הנהר. מדובר בסכנה של ממש. ישנם מפלים מסוכנים מחד, וגם תנינים ודגים טורפים מצויים בשפע.

בערב סוכות מפקד היחידה הודיע לנו שכנראה אפסו הסיכויים, וכי אם תוך יום יומיים אין לנו ממצא רציני, אנחנו חוזרים ארצה. המשפחות בארץ היו במתח עצום. ערב סוכות. היינו כמה חבר'ה דתיים, ותוך שעה קלה בלב יער-העד, הוקמה לה סוכה מפוארת. כן, נזהרנו כמובן שהסכך שלה לא יהיה תחת האילן, שהרי סוכה תחת האילן פסולה. מצאנו קרחת יער קטנה וסוכתנו הברזילאית עם השכינה הא-לוקית, החלה להקרין את קדושתה. התפללנו מנחה וערבית של חג. קידשנו על היין, וסעדנו סעודת חג. האווירה הייתה מרוממת מחד, אך הלבבות היו מודאגים. לחזור לישראל ללא המטיילים, או ללא ממצא, זה מעציב. אין מנוחת נפש למי שלא נקבר בקבר ישראל... כן, חשבנו על הנורא מכל.

בשלב מסוים, אחד מן החברים תפש יוזמה, נשא דברי תורה והתחלנו לשיר לתוך הלילה. מפקד היחידה, איש לא דתי, הוקסם מן האווירה ואמר לנו: "זו פעם ראשונה שאני מתרגש בתוך סוכה, מה יש בסוכה שכל כך מרטיט את הלב?" "הסברתי לו על שבעת הרועים, האושפיזין הקדושים, שמשפיעים עלינו מקדושתם. אברהם נוטע בנו מחסדו, יצחק ממסירות נפשו וגבורתו, יעקב מתפארתו וגדולתו בתורה, משה רעיא מהימנא מוסר התורה, וכן הלאה. ובחסדי שמים נשזרו מפי מדרשי חז"ל וחידושי תורה במשך שעה ארוכה. ואז שאל מפקד היחידה: "רגע אני לא מבין, הרועים הנאמנים מגיעים לכל סוכה בעולם, גם כאן לברזיל באמצע שומקום...?" צחקנו. כן, השבתי לו, כאשר הסוכה היא כשרה על פי ההלכה, הקב"ה מוריד שכינתו, מקיף אותה בענני כבוד, ושולח את האושפיזין הקדושים כדי שכל יושבי הסוכות בכל פינה בעולם, ישאבו מלוא חופנים מן ההוד והקדושה של מצוות הסוכה.

הדברים חלחלו בלבו ובנפשו של המפקד הנדהם ואז הוא אמר משפט פשוט, כל כך פשוט שבא לבכות: "אם כן, אם האבות הקדושים נמצאים כאן גם בברזיל, אז בזכותם נמצא את

הבנים האבודים שלהם. "לא יאומן כי יסופר, יומיים אחר כך בחול-המועד סוכות, זמן קצר לפני שעמדנו לקפל את הציוד ולחזור לישראל, הגיע מידע מאיזה ראש שבט ברזילאי, שסיפר שראה שלושה מטיילים בוואדי עמוק ותלול. לטענתו הם נראו חלופים וצעדו באיטיות. הוא השקיף בהם מן הצוק לתוך הוואדי, והלך לדרכו.

טסנו לשם, מהלך 80 ק"מ מהסוכה, ואכן השלושה היו מורעבים במצב של אפיסת כוחות, הם איבדו כיוון, איבדו גם את המפות ובקיצור, זה יכול היה להיגמר בכי רע. "אל תשאל איך מה כמה ולמה. המפקד הכריז שהאבות הקדושים בלב יערות ברזיל, ידאגו לבנים שלהם, והנה עינינו הרואות, הם נמצאו."

עמידה בניסיון נפלאה ביותר (סיפורי צדיקים גליון ד' תשע"ה)

פעם היסב הבעש"ט הקדוש זיע"א לסעודת מצוה בחברת תלמידיו הקדושים, ביניהם נכח גם תלמידו הגדול וממשיך דרכו הרה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זיע"א. באמצע הסעודה שקע הבעש"ט בדבקות שנמשכה שעה ארוכה, ממראה פניו המהורהרות קשה היה לדעת אם משהו מעיק על לבו או שהוא שקוע במחשבותיו, כל אותה עת נותרו התלמידים שקטים ומכונסים בתוך עצמם מרוכזים בפני רבם ונזהרים שלא להפריע לו, אולם משהתמשך הדבר זמן רב יותר מן הרגיל ניסו התלמידים להשיב את רבם אליהם, תחילה פתחו בניגון חרישי שהיה אהוב עליו במיוחד, ושאותו נהג לנגן מעת לעת בהתעוררות מיוחדת, אך הרבי לא הגיב, אז העלה אחד מבחירי החבורה קושיה תורנית בנושא שהצדיק שח בו רגע לפני ששקע בהרהוריו, היו אלה שיטות יעילות בדרך כלל, שהתלמידים השתמשו בהן בהזדמנויות קודמות, אך למרבה הפליאה ואולי גם הדאגה הפעם לא הועילו כל השיטות, והבעש"ט נותר מנותק מן הנעשה סביבו.

איש לא שם לבו לדלת שנפתחה ולדמותו של ר' דוד שהופיעה על מפתן בית המדרש, הוא חמק פנימה מכווץ וחושש, כמי שיודע שאין מקומו במחיצת הצדיק ותלמידיו הקרובים, ר' דוד היה יהודי כפרי טיפוסי שהתפרנס ממלאכות כפים מזדמנות כמו רבים מחבריו הכפרים, ידיעותיו בתורה היו דלות ביותר, לעומת זאת נחשב ר' דוד לירא שמים ומהדר במצות ככל שאפשר לו מצבו הכלכלי הדחוק. פתאום התנער הבעש"ט משרעפיו כמי שהתעורר זה עתה מחלום עמוק, הוא הפנה את ראשו לאחוריו והבחין בר' דוד המצטנף בירכתי בית המדרש, "בוא לכאן ר' דוד" קרא לעברו הרבי בקול גדול, "גש הנה בני ושב לצדי" הוסיף בחיבה, ר' דוד הנבון הסמיק עד שורשי שערות ראשו, אולם כשהרבי קורא יש לציית, בברכיים רועדות התקרב אל השולחן והושב על הכיסא הקרוב ביותר אל הרבי, הבעש"ט קירב אליו צלחת מלאה, מזג במו ידיו יין אל כוסו, ועודדו לסעוד את לבו.

התלמידים הביטו משתאים במתרחש לנגד עיניהם, היה ברור להם כי הופעתו של ר' דוד בבית המדרש היא שעוררה את רבם מהתפשטות הגשמיות בו היה נמצא, הם לא הופתעו כלל מן העובדה, שבעוד הם לא הבחינו כלל בבואו של ר' דוד, הרי שרבם חש בכך מיד, אף שדלת בית המדרש הייתה מכיוון עורפו, השאלה שהטרידה אותם הייתה הכיצד יהודי פשוט כר' דוד הצליח במקום שבו הם התלמידים הקרובים וכל שיטותיהם כשלו? אבל הבעש"ט נהג בר' דוד בטבעיות מוחלטת בלא שנראה היה כי הוא ער לתחושת תלמידיו ולתמיהתם, כעבור זמן הטיל הרבי על ר' דוד שליחות מסוימת מחוץ לכותלי בית המדרש, כשיצא את

הדלת, נתחייך הרבי אל תלמידיו ואמר: יודע אני יודע מה מעיק על לבכם, ובכן שמעו סיפור קצר על ר' דוד זה ותחליטו אתם בעצמכם אם אמנם ראוי הוא ליחס מיוחד אם לאו.

ר' דוד הוא יהודי קשה יום העמל קשות לפרנסת רעייתו וילדיו, לא תמיד מאיר לו המזל את פניו, ויש תקופות שבהן משוטט חסר פרנסה והרעב הוא בן בית אצלו. בחג הסוכות בשנה שעברה, ראה ר' דוד את היהודים העשירים המוציאים את אתרוגיהם הנאים מנרתיקיהם המוכספים, קנאה של מצווה מילאה את לבו, "מדוע לאנשים אלה מגיעה הזכות להתנאות לפני הקדוש ברוך הוא במצות?" שאל את עצמו, למה לא יוכל יהודי פשוט אמצעים כמותי, להפגין גם כן פעם את חיבתו למצות באמצעות אתרוג נאה ומהודר? אומר ועושה, מאותו יום ואילך החל ר' דוד לחסוך פרוטה לפרוטה משכרו הדל והעלוב, את הפרוטות צבר במקום מסתור, על שקית הבד שעטפה את המטבעות רשם באותיות קטנות אך ברורות אתרוג.

במהלך השנה ידע ר' דוד זמנים קשים ביותר, אך גם בהם נהג להפריש מטבע כלשהו למטרה הנכספת, מפעם לפעם נוהג היה להוציא את המטבעות מן השקית ולמנות אותם, באותם רגעים היה כבר רואה לנגד עיניו את עצמו מגיע לבית הכנסת, מסיר את עטיפת הפשתן הרכה ושולף מתוכה אתרוג צהוב נקי הדר של ממש.

ימים אחדים לפני חג הסוכות האחרון, נפתח כמקובל שוק האתרוגים, בדרכו לביתו נהג ר' דוד לעבור דרך השוק, ולהתבונן באתרוגים בתחושה של קרבה מופלאה ומענגת, כאילו המתיק איזה סוד כמוס עמם, הוא לא פנה אל האתרוגים מן הסוג הירוד שסביבם התקבצו היהודים העניים, אלא אל המפוארים שבהם המוכרים בראותם את ר' דוד ממשש באתרוגים המהודרים ביותר, הביטו בו במבט סלחני, ר' דוד כבר רצה מספר פעמים לשלוף את צרור הכסף שבכיסו ולרכוש את אחד האתרוגים הנאים, אבל הוא החליט להתאזר בסבלנות, הסכום שברשותו היה אמנם נכבד, אך לא די עבור אתרוג מן המשובחים שבמשובחים, הוא החליט אפוא להמתין עד לערב החג ממש, אז ידע שמוזלים כל המחירים באופן משמעותי, ועם קצת מזל יוכל להשיג אתרוג משופרא דשופרא, מן השורה הראשונה. ואמנם כך היה, בערב חג הסוכות שוטט ר' דוד בין הדוכנים, ובאחד מהם נמצא אתרוג שלעצם מראהו נעתקה נשימתו, הוא שאל את המוכר למחירו וזה נקב בסכום שעלה אך במעט על זה שנמצא בכיסו, בלחץ קל הצליח להשוות בין השנים, הוא הוציא את הצרור, מסרו למוכר ובתמורה קיבל לידיו את האתרוג המהודר שעליו כה חלם.

כעת משהחזיק בחיקו את משאת נפשו בכל השנה האחרונה, לא היה גבול לאושרו, כל הדרך התנגנה מפיו מנגינה עליזה שבקעה הישר מתוך לבו המתרונון, כשנכנס לביתו, הייתה רעייתו עסוקה בהכנת תבשילי החג ממעט המצרכים הדלים שהיו בביתה, כששמעה את שירת בעלה הנכנס, חשבה לרגע שבינתו השתבשה עליו, "לשמחה זו מה עושה?" שאלה בטון מודאג, הביטי נא אשת חיל, השיב לה בחדווה, ובלא להוסיף מילה הושיט לה את האוצר הצהבהב שברשותו, כדי שזו תחווה עליו את דעתה האישית. עיניה של הרעיה הנאמנה הביטו כלא מאמינות באתרוג הנאה, עברה דקה ארוכה עד שעיקלה במוחה את הרעיון, שבעלה רכש אותו בכספם תוך שהוא חוסך אותו מפיות בניהם הקטנים, באותו רגע איבדה את עשתונותיה וברגע של כעס קירבה את האתרוג אל פיה ונגסה בשיניה את פיטמו, באותה שנייה הפך האתרוג המהודר משאת נפשו של ר' דוד, לחפץ דומם וחסר ערך, הבעל הנדהם בלע את רוקו

בהלם, אולם חיש מהר התעשת וכבש את סערת נפשו, "כנראה צודקת את הפטיר" לעבר אשתו, ופנה לענייני הבית בלב שבור, "ובאמת מנין לו ליהודי פשוט שכמותי התאוה לאתרוג כה מהודר?" שאל את עצמו בהשלמה.

קעת נותר בכיסים ריקים לגמרי, ואפילו דמי חברות באתרוג הקהילה לא היה בידו לשלם, בסופו של דבר נאלץ ליטול את אחד מכלי הבית המועטים, ולמשכנו, וכשהמטבעות הדלים שקיבל בתמורה היו בידו רץ כל עוד רוחו בו אל ראש הקהל ומסרם לקופת הציבור, נקל לתאר את הצער העמוק שמילא את לבו של ר' דוד, כשנאלץ בבוקר החג להתייצב בתור הארוך שהשתרך בבית הכנסת לברך על אתרוג הקהילה, כה קרוב היה לאתרוג מהודר משלו, למרות כל זאת לא הוסיף לדבר דבר עם אשתו בעניין הזה, לא בחג עצמו ולא בימים שלאחריו, אדרבה בראותו את הכעס העצום שהסבה לה רכישת האתרוג, אף התאמץ לשמחה ככל יכולתו.

באותו הרגע שב ר' דוד מן השליחות ונכנס לבית המדרש, הבעש"ט הקדוש השלים את דבריו במשפט הבא מבלי שהאיש יבין שהדברים קשורים בו, דעו לכם תלמידי היקרים כי מאז עקידת יצחק לא היה ניסיון כה קשה שיהודי עמד בו בצורה מופלאה שכזו.

"ולקחתם לכם ביום הראשון"

ת"ח אחד פגש את הגאון רבי רפאל סולובייצ'יק בימים שבין יום כיפור לסוכות. הבחין הלה, כי ניכר על פניו דבר מה מטריד את מנוחתו של הצדיק. 'האם חסרים לכבודו ארבעת המינים?' – בירר הת"ח. והגאון השיב: "אכן חסרים לי ארבעת המינים, אבל לא אתרוג ולולב, וגם לא הדסים וערבות, אלא אותם ארבעה, שעליהם אמר הקב"ה 'אם אתה משמח את שלי, אני משמח את שלך'. דהיינו, אני מחפש את היתום והאלמנה, הגר והלוי, כדי לעשות עמהם חסד, ולשמחם בימי השמחה הללו."

באתרוג תבוא תשועתך... (שובה ישראל)

ערב חג הסוכות, רבי שלמה ובנו החינני בן החמש - פנחס, שמו פניהם אל העיר הגדולה על מנת לרכוש אתרוג מהודר לחג. מידי שנה היה רבי שלמה מקפיד שיהיו לו ארבעת המינים משלו. בזהירות רבה עטף רבי שלמה את האתרוג שבחר, הוציא מאמתחתו סכום רב, ולאחר ששילם על האתרוג טבין ותקילין, פנה לשוב לעיירה יחד עם בנו הנרגש.

חכם ופיקח היה פנחס הקטן, עיניו הפיקחות והחודרות הביטו בערגה בקופסה השמורה בידי אביו, כשעשו את דרכם חזרה אל העיירה. רבים התקנאו בו ברבי שלמה, על שהתברך בבן מוכשר וטוב לב, אף כומר העיירה שם עיניו על פנחס הקטן, וחמד אותו בליבו, כבר זמן רב שמר על צעדיו של הילד, ממתין לשעת כושר מתאימה...

ערב החג, הסוכה עמדה על תילה בחצר הבית, פנחס הקטן ניגש במתינות אל חדר הספרים, בזריזות לקח בידו את קופסת האתרוג ואת אגד הלולב וחמק חרש אל הסוכה, אף אחד מבני הבית לא הרגיש במעשיו. כל כך רצה לנענע את ארבעת המינים, לא היה בכוחו לחכות עד למחר. בזהירות הוא הוציא את האתרוג המונח על חוטי הפשתן, נזהר ביותר על

הפיטם כפי שלימדו אבא, הריח המיוחד של האתרוג התפשט סביבו, הוא קרב את האתרוג אל אפו שואב מלוא ריאותיו מהריח הנעים שכבש אותו, ולפתע ידיים חזקות אחזו בו, הוא ניסה לזעוק אך פיו נחסם. האתרוג המהודר נתגלגל בביזיון על הארץ, ופנחס נישא כשהוא בועט ברגליו ובידיו, אל מרכבה שהמתינה לו בחוץ, מרחוק נצפה הכומר מביט במעשה בעיניים מרוצות...

לא נמצאו המילים לתאר את שהתרחש בבית רבי שלמה בעת שנתגלה האתרוג מתגולל על הקרקע ופנחס הרך איננו, זעקות שבר ונהי מילאו את הבית. ורבי שלמה, בצר לו, נפנה לרבו הצדיק, לשמוע את עצתו ולהתחנן לפניו שיעתיר לפני בורא העולם עבור בנו. ימים רבים עוד הזהדו באוזניו של רבי שלמה המילים אותם אמר לו הרבי באותה שעה קשה 'בוא יום ותמצא את בנך, רק הישמר לך כל ימך, להקפיד להשיג אתרוג מהודר לחג הסוכות, אף מתוך מסירות נפש, כי באתרוג תבוא תשועתך!'

עשרים וחמש שנה עברו מאז אותו מעשה, ענני מלחמה ריחפו בשמי אירופה, בשנת תרע"ד פרצה מלחמת העולם הראשונה במלוא עוזה. עיירתו של רבי שלמה במזרח פולין ידעה טלטלות רבות, השלטון בה שהיה עד עתה בידי הרוסים, עבר לזמן קצר לידיים גרמניות, ושוב נכבש בידי צבאות רוסיה. שמועות התגלגלו על מצביא רוסי יוצא דופן בכישוריו, שבמעשי גבורותיו הצליח להכניע את האויב הגרמני. אלא שצרה חדשה ריחפה על יהודי העיירה, אחד מראשי העיירה ברצותו להתרפס לפני המצביא הרוסי, הלשין כי היהודים בגדו ברוסים, ואף חשפו בפני האויב הגרמני סודות צבאיים חשובים.

מכאן הדברים התגלגלו במהירות, המצביא הרוסי ביקש לחקור את השמועה, עונש כבד ריחף על יהודי העיירה באם יוכחו הדברים, לעת עתה עד מיצוי החקירה, ניחתו גזרות חדשות על ראשי היהודים, הם לא הורשו לצאת מחוץ לעיירה. הגזרה שיתקה כמעט כליל את המסחר בעיירה.

באישון ליל, בערב חג הסוכות, חמקה דמות עטורת זקן ממבואות העיירה, החיילים המפטרלים סביב העיירה לא השגיחו בה, היה זה רבי שלמה. אין הוא מסוגל לוותר על אתרוג, שאותו ניתן להשיג רק בעיר הגדולה. כמיהה בלתי מוסברת, הובילה אותו לצאת מהעיר תוך סיכון חיים. זיכרונות נוגים עלו בראשו, עת עשה את דרכו אל העיר הגדולה. ליבו של האב עדיין לא מצא תנחומים על אבדתו הגדולה, ואזהרתו של הרבי בעניין האתרוג, היוותה עבורו תמריץ מחשל.

כשהגיע רבי שלמה אל העיר, מצא את עצמו מול דוכני האתרוגים שנדמו לו כעת יפים מתמיד, הוא בחר אתרוג מהודר, בזהירות רבה עטף רבי שלמה את האתרוג הריחני, וכמו אז מלפני עשרים וחמש שנים, הוציא מאמתחתו סכום רב, ולאחר ששילם על האתרוג טבין ותקילין, פנה לשוב לעיירה, אך ללא בנו...

הימים ימי מלחמה, וחיילים מפטרלים ללא הרף בעיר, חשש ניקר בליבו של רבי שלמה שמא יאלץ להציג את תעודותיו שיחשפו את מקום מגוריו הידוע בסגר שהוטל עליו, ואז, רע ומר יהיה גורלו. בזהירות רבה השתדל שלא לבלוט בנוכחותו, אך דא עקא, פגש בו חייל חמור

סבר, עצרו, וביקש את תעודותיו. רעדה אחזתו, בלית ברירה הוציא את תעודותיו, מתפלל חרש לבורא עולם שישמור עליו שהרי שלוח מצווה הוא.

שעה קלה לאחר מכן, מצא רבי שלמה את עצמו עומד לפני לא פחות מאשר המצביא הרוסי המהולל, עיניו התכולות והחודרות של המצביא הביטו בו ושאלו, "מה בידך"? רבי שלמה פתח את הקופסה בזהירות, הרים את חוטי הפשתן, והחדר התמלא בריח עז, משכר. המצביא הרוסי לקח בידו את האתרוג בזהירות רבה נראה היה שמבין עד כמה יש להיזהר על הפיטם, הוא קרב את האתרוג אל אפו שואב מלוא ריאותיו מהריח הנעים שכבש אותו, תמונה ישנה עולה בזיכרונו מטושטשת, מתבהרת לאיטה ככל ששאף יותר מהריח הנעים של האתרוג, ולפתע ננער, מבטו התחדד והוא ביקש לעיין בתעודותיו של רבי שלמה, התיישב באחת על הכיסא כתפיו שחו, ומלמל לעצמו "אני לא מאמין". רבי שלמה הביט בו מתפלא, המצביא המהולל נראה עתה כל כך שברירי, הוא הביט בעיניו התכולות החודרות וזיק של הבנה חדר לתודעתו... "א-ב-א!" קרא שאל המצביא. "פנחס"! מלמל רבי שלמה מביט באתרוג ובמוחו מצטלצלים דברי הרבי כצליל נעים של פעמוני רוח 'באתרוג תבוא תשועתך'! ונפלו האב ובנו זה על זה, מתרפקים בבכי קורע לב, ומנסים להשיב לעצמם רגעים אבודים...

אתרג ר"ת אל תביאני רגל גאוה. (שפע חיים)

המעשה הזה היה אצל הרה"צ משינאווא ז"ע שבא אחד מבני משפחתו בחוה"מ סוכות והתפאר על כולם כי יש לו אתרוג הדר יותר משל כולם, אמר לו הצדיק הנ"ל: האתרוג שלך אינו כשר, האיש ההוא הלך מיד לביתו והביא את האתרוג שלו והצדיק לקחו בידו והראה לו שהפיטם מחובר לאתרוג ע"י מחט, כי נפל מהאתרוג והמוכר חברו ע"י מחט, והסביר לו כי היות שהר"ת של אתרג, זה אל תביאני רגל גאוה לכן לא ייתכן שאתרוג כשר יביא את האדם לידי גאוה ואם אנו רואים שהאדם מתגאה בו, אז בוודאי אינו כשר.

אתרג ר"ת א'מונה, ת'שובה, ר'פואה, ג'אולה, (בלבת אש)

מדוע מקפידים כל כך באתרוג יותר מבשאר מינים? כי בכל הארבעה דברים המרומזים בר"ת אתרוג, חייב להיות שלימות וכמו שאנו מבקשים ואומרים אני מאמין באמונה שלימה, וכן בתשובה אנו מבקשים החזירנו בתשובה שלימה, וכן ברפואה והעלה רפואה שלימה לכל מכותינו, וכן בגאולה וגאלינו גאולה שלימה מהרה למען שמך, כי בכל הדברים האלה יש גם לחצאין אבל אנו מבקשים שיהיה הכול שלימות הגמורה.

אתרוג מהלב (על-פי 'שיח צדיקים')

הוא רכן על הקרקע הרכה, חפן מעט מאדמתה, ומולל את העפר באצבעותיו. חיוך של אושר עלה על פניו. סוף-סוף חלומו מתגשם. הוא קם, ניער את האבק מבגדיו, ופנה לסכם את העסקה. חבל ארץ המשתרע על כמה דונמים, בכפר חיטין הסמוך לטבריה, עבר לרשותו.

הרב חיים-אלעזר וקס היה נרגש. במשך שנים הוא פועל מקאליש שבפולין למען ארץ ישראל ויישובה, ואף נבחר לנשיא 'כולל פולין בארץ ישראל'. מאמצים רבים השקיע למען חיזוק היישוב היהודי בארץ, ונחשב תומך בולט במתיישביה. סוף-סוף זכה להגשים חלום ישן: לנטוע

פרדס אתרוגים בארץ הקודש. מי יודע, בעזרת ה' בעוד כמה שנים יברכו בפולין על אתרוגים מארץ הקודש.

השנים חלפו, השתילים צמחו. אושר מילא את ליבו כשקיבל לידי את האתרוגים הראשונים שגדלו בפרדס. הוא התבונן בהם בחיבה, כאילו היו ילדיו, והחליט להעניקם לאישים דגולים. בין מקבלי האתרוגים הנדירים מארץ ישראל היה רבי יחיאל דנציגר, האדמו"ר הראשון מאלכסנדר, ששמח על האתרוג שמחה רבה.

שנה אחת הייתה מוכת בצורת. היובש פגע קשה במטע האתרוגים, וקשה היה למצוא בו אתרוג מהודר ונאה. ועם זה, משלוח של אתרוגים מארץ ישראל חצה את הים והגיע לידי הרב וקס. הוא מיהר לשלוח אתרוג אחד לרבי מאלכסנדר.

האתרוג נתקבל אחרי ראש השנה, הרבי התבונן בו, וארשת אי-שביעות רצון עלתה על פניו. בדרך כלל נהג להפגין את התלהבותו מפרי עץ ההדר, ואילו הפעם הייתה תגובתו מאופקת. האתרוג לא היה מהודר דיו. "אינני חפץ באתרוג זה", אמר הרבי בצער. ליבו של השמש נחמץ. הוא החליט לדאוג לאתרוג אחר, נאה יותר, בעבור הרבי.

בלי שהיות יצא לפיטרקוב, שבה כיהן הרב וקס באותה עת. הוא סיפר לו על תגובתו הצוננת של הרבי למראה האתרוג. התעצב הרב למשמע הדברים. פתאום צץ רעיון במוחו: לפני כמה ימים שלח אתרוג מהודר לאחד הרבנים באזור. "הבה ניסע אל אותו רב", הציע לשמש, "ונפציר בו לוותר על האתרוג, ולהעניק אותו לרבי". השניים לא השתהו, ויצאו מיד לדרך.

כאשר ראה אותו רב את הרב וקס בפתח ביתו, נבהל לרגע. מה גרם לרב וקס, הטרוד כל-כך בימים שבין כסה לעשור, להטריח את עצמו ולבוא אליו? "ברוך השם, הכול בסדר", חייך הרב וקס. "אשטח לפני כבודו את בקשתי, ונושא אני תפילה שיהיה קשוב לדבריי ויאות לה".

הבעת חוסר נחת עלתה על פני הרב בשומעו את הבקשה. לוותר על האתרוג המשובח?! הוא שמח כל-כך לקבלו, ועתה עליו להיפרד ממנו?! אלא שמפני כבודו של הרב וקס נעתר, וביד רועדת השיב לו את האתרוג. הרב וקס הודה לו בכל ליבו, וציין את גודל הזכות להעניק לאדמו"ר מאלכסנדר את האתרוג המיוחד. הוא נפרד מעל הרב בהרעיפו עליו ברכות ותודות.

גם אושרו של השמש הרקיע לשחקים. בזכות יוזמתו וחריצותו יצליח לשמח את רבו, ולספק לו אתרוג שהוא כליל יופי. בלב עולץ משמחה נסע לבית הרבי, ובקושי הצליח לכלוא את התרגשותו: "רבי", קרא, "הבאתי לכם אתרוג חדש, נאה מאין כמותו!".

לנגד עיני הרבי פתח השמש את האריזה, ובזהירות רבה הוציא את האתרוג, שהיה עטוף היטב בבד רך. השמש כלא את נשימתו בציפייה כאשר הרבי נטל את האתרוג לידי. פני הרבי נותרו חתומות. הוא סקר את האתרוג מכל עבריו, ולפתע קרא בבהלה: "אוי... מה אני רואה כאן? איזו מרה שחורה יש כאן! איזו מרה שחורה!".

השמש נחרד למשמע הדברים. "ספר לי על האתרוג הזה", ציווה הרבי. "מאין הבאת אותו?"

השמש השפיל את מבטו, ושטח לפני הרבי את הדברים כהווייתם – כיצד נסע עם הרב וקס לאותו רב, כדי ללחוץ עליו לוותר על האתרוג לטובת הרבי.

נאנח הרבי ואמר: "אנא השב את האתרוג לבעליו. אינני חפץ להחזיק באתרוג כזה, שנושא בתוכו את צערו העמוק של בעליו, על שנאלץ לוותר עליו."

האתרוג הוחזר, והאדמו"ר נותר בינתיים בלי אתרוג ראוי. חסידיו של הרבי טרחו ויגעו לחפש אתרוג מכובד בעבור רבם, אך מאמציהם עלו בתוהו. ופתאום אמר הרבי: "הלוא בכל שנה משגר אליי הרב מקאליש ארגז ובו אתרוגים פשוטים מארץ ישראל, לקשט בהם את הסוכה. אקח משם אתרוג אחד, ועליו אברך."

באין ברירה הובא הארגז אל הרבי. הרבי הכניס את ידו לקרבו, ובלי להביט פנימה הוציא את האתרוג הראשון שבו נתקלה ידו. נהרה עלתה על פניו למראהו. זה היה אתרוג חסר חן והדר, הרבה פחות יפה מן האתרוג הראשון, שעליו ויתר מתחילה.

מקורביו של הרבי עמדו סביבו, והביטו בשתיקה באתרוג העלוב שזכה לעלות מהארגז. הבחין הרבי באכזבתם ואמר: "לא כל מה שנראה נאה הוא אכן נאה, ולא כל מי שמבין באתרוגים – מבין גם בלבבות ... אתרוג ולב – דבר אחד הם. כשהלב מרגיש באתרוג, אות וסימן הוא שזה האתרוג האמתי."

אתרוג מגן עדן (פניני בית לוי, עלון 300)

היה זה היום הראשון של חג הסוכות. בבית מדרשו של רבי אלימלך מליזנסק הורגשה אווירת חג. כאשר רבי אלימלך ניצב לפני העמוד והחל לאמר את ההלל, כל העיניים הופגו אליו. היה משהו בלתי רגיל בהתנהגותו של הרבי בסוכות זה. וכי מדוע הוא הפסיק בפתאומיות, בעת הנענועים של האתרוג והלולב, שהחזיק בידיו? ומדוע לא הייתה התפילה, על כל פרטיה ודקדוקיה, כנהוג אצל הרבי מימים ימימה? היה ברור כי משהו מטריד את מנוחתו של רבי אלימלך, משהו שאינו נותן לו מנוח.

ברגע שהתפילה נסתיימה נחפז רבי אלימלך אל אחיו, רבי זושא, שבא לבלות את החג יחד אתו ואמר לו בתקיפות: "בוא ותעזור לי למצוא את האתרוג, הממלא את כל בית הכנסת בריח של גן עדן!" והשניים הלכו מספסל לספסל, מאיש אל איש, עד שעברו את כל בית המדרש והגיעו אל אחת הפינות האחוריות, שם עמד אדם פשוט למראה, שהיה שקוע בהרהורים. "זהו זה!" – קרא רבי אלימלך בשמחה. "בבקשה ידיד יקר, אמור נא לי מי אתה וכיצד השגת את האתרוג הנפלא שברשותך".

האיש, מופתע מהשאלה הבלתי צפויה, השיב לאיטו, כשהוא בוחר את המילים בקפדנות: "עם כל הכבוד לך רבי, אבל זה סיפור בפני עצמו. התואיל בטובך לשבת ולשמוע את הסיפור כולו?" בוודאי שאני מעוניין לשמוע" – אמר רבי אלימלך בהתרגשות – "אני בטוח שיהיה זה סיפור ראוי להישמע".

"שמי הוא אורי – החל הזר את סיפורו ואני בא מסטרליסק. מאז ומתמיד החשבתי את מצוות נטילת הלולב והאתרוג כאחת המצוות החביבות עלי וכך, למרות היותי אדם עני שבאופן רגיל אינו יכול להרשות לעצמו לקנות אתרוג כחפצו, בכל זאת רגיל אני לרכוש אתרוג כל שנה. אשתי, החושבת כמוני בכל הנוגע לחשיבותה של מצווה זו, עוזרת על ידי בכך, שהיא משכירה את עצמה כטבחית ובכך היא עוזרת לי לקיים את תקציב המשפחה, בצורה שהוא

יספק גם לסיפוק הצרכים הרוחניים. אני מועסק כמלמד בעיירה יינב, לא הרחק מעיר מולדתי. מחצית משכרי אני מוציא לצרכי הבית ובמחצית השנייה אני קונה אתרוג בלמברג. אולם, כדי לא לבזבז כסף על הנסיעה לשם, אני בדרך כלל רגיל ללכת ברגל.

”גם השנה, בעשרת ימי תשובה, הייתי בדרכי ללמברג, ברגל, ובכיס 50 זהובים, שהקדשתי למטרת רכישת אתרוג. בדרך, כאשר הכביש עובר ביער, עצרתי בפונדק כדי לשתות משהו ולנוח קצת. הואיל והייתה זו שעת מנחה, נעמדתי באחת הפינות והתפללתי מנחה. ”כאשר הייתי באמצע תפילת ”שמונה עשרה“, שמעתי לפתע צעקה נוראה ולאחריה אנחות וגניחות של מישהו, שנמצא כנראה בצרה גדולה. באופן אינסטינקטיבי הרגשתי, כי האדם הנתון בצרה הוא יהודי, אם כי אי-אפשר היה לשמוע ממנו אף מילה ברורה אחת. מיד מיהרתי לסיים את תפילתי, כדי לראות מה העניינים ובמה אפשר לעזור לאיש הנתון בצרה.

נתגלתה לפני דמות של אדם נרגש ונרגז, לבוש בבגדי איכרים ומחזיק בידו שוט שבו הוא נפנף בהתרגשות גדולה. התברר לי, כי האיש הינו בעל עגלה יהודי עני, נשוי לאשה ואב למספר ילדים, שבקושי רב מוציא את פרנסתו מהובלת אנשים בעגלה הרתומה לסוס צנום אחד. עתה קרה לאיש אסון נורא: סוסו כרע תחתיו לפתע והתמוטט ביער מבלי יכולת לקום. ככל הנראה סיים הסוס המסכן את ”הקריירה“ שלו לתמיד, ועתה – צעק בעל העגלה במר נפשו לא נותר לו, אלא לתלות את עצמו על עץ ולגמור את חייו, באשר בלי הסוס נשבר מטה לחמו ואין לו יותר מה לעשות בעולם הזה!

”לא יכולתי לראות את הסבל והייאוש הנשקפים מעיני היהודי הפשוט ונסתי לנחמו. אמרתי לו, כי אסור לו לשכוח, כי ה' יתברך יכול לעזור לו במצוקתו, ככל שהוא נראית לו חמורה ונטולת פתרון. גם בעל הפונדק ריחם על האיש ואמר לו, כי הוא מוכן למכור לו ב-50 זהובים סוס מצוין, השווה אפילו 80, רק כדי לעזור לו לצאת מן המיצר. אולם בעל העגלה מיאן להתנחם ואמר, כי אין לו בכיס אפילו 5 אגורות ולא 50 זהובים. ורק צחוק עושה ממנו מי שמציע לו לקנות סוס ב-50 זהובים.

הרגשתי באותו רגע, כי אין אני יכול להמשיך ולהחזיק בכיסי את 50 הזהובים, השמורים עמי לקניית אתרוג בלמברג, שעה שלפני עומד יהודי, שכל חייו תלויים בכך, אם הוא יוכל לרכוש לעצמו סוס במקום זה שהתפגר לו. שאלתי, אפוא, את בעל הפונדק מהו המחיר האחרון, שבו הוא מוכן למכור את הסוס שהציע לבעל העגלה? בעל הפונדק הביט בי בפליאה, כמי שלא מאמין למשמע אוזניו ואמר, כי אם אשלם לו מיד ובמזומנים, הוא מוכן לתת את הסוס ב-45 זהובים, אולם אף פרוטה לא פחות. הוא הוסיף ואמר, שאפילו כך הוא מפסיד כסף בעסקה זו וכו' וכו'. מיד הוצאתי את הכסף מכיסי ושקלתי לידי בעל הפונדק 45 זהובים. בעל העגלה, שהביט בנו כשעיניו כמעט יוצאות מחוריהן, לא היה מסוגל להוציא מילה מפיו ושמחתו היה בלתי ניתנת לתיאור.

”אתה רואה עכשיו שהקב“ה יכול לעזור לך, אפילו במצב שנראה לך מיואש לחלוטין“ אמרתי לבעל העגלה, כאשר הוא מיהר יחד עם הפונדקאי, כדי לרתום את הסוס שנקנה זה עתה לעגלה שנתקעה ביער. מיד כשהם הלכו, מיהרתי לאסוף את חפצי וללכת, כי לא רציתי להיות ”קורבן“ לרגשי התודה העולים על גדותיהם של בעל העגלה המאושר. כך הגעתי ללמברג, כשבכיס חמשת הזהובים הנותרים. מובן מאליו, כי במצב החדש נאלצתי להסתפק

בקניית אתרוג כשר, אך פשוט למראה ולא מהודר כפי שהייתי רגיל תמיד. תוכנית הייתה, כפי שכבר סיפרתי, לקנות אתרוג ב- 50 זהובים ועתה נאלצתי להסתפק בעשירית מסכום זה ומובן מאליו, כי בסכום זה לא קיבלתי משהו מיוחד במינו. בכל השנים היה האתרוג שלי בין האתרוג היפים והמהודרים ביותר והרבה אנשים היו רגילים לבוא אלי ולברך עליו. אולם השנה פשוט התביישתי ללכת הביתה עם אתרוג כה פשוט ובהסכמת אשתי באתי הנה, לליזנסק, מקום שאיש אינו מכיר אותי, כך שאיני צריך להתבייש.

"אבל ר' אורי! – קרא רבי אלימלך כאשר הזר סיים את סיפורו – האתרוג שלך אכן מיוחד במינו, במובן הטוב ביותר של המילה. רק עכשיו אני מבין מדוע יש לאתרוג שלך ריח של גן עדן! הבה ואספר לך את ההמשך של סיפורך: "כאשר בעל העגלה, שאותו הצלת ממצבו הנואש, הרהר במה שאירע עמו, הוא הגיע למסקנה שאתה היית לא אחר, אלא אליהו הנביא, שה' שלח אותו בדמות של אדם, כדי לעזור לו במצוקתו. כאשר הוא הגיע למחשבה זו. חיפש בעל העגלה דרך, שבה יוכל להביע את תודתו העמוקה לה', אולם המסכן אינו ידוע לקרוא אפילו, כך שלא היה מסוגל לבטא את רגשותיו בתפילה. הוא ייגע, אפוא, את מוחו הפשוט, כדי למצוא איזו דרך הולמת להבעת תודתו. בסופו של דבר הוא לקח לידו את השוט שלו, הניף אותו אל על, נפנף בו בכל כוחו וקרא בקול גדול: "אוי ריבוננו של עולם, אני אוהב אותך כל כך. מה אני יכול לעשות כדי לשכנע אותך באהבתי אליך? הבה ואצליף בשוט שבידי לכבודך, כאות וכסמל לאהבתי!" באומרו זאת, הניף בעל העגלה את השוט והצליף בו באוויר שלש פעמים.

"היה זה, כפי שסיפרת, באחד מימי עשרת ימי תשובה, שבין ראש השנה ליום כיפור. ביום כיפור ישב הקב"ה בבית דין של מעלה והאזין לתפילות של היום הקדוש. אותה שעה היה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב, סנגורם של ישראל, דוחף קרון מלא מצוות שעשו היהודים במשך השנה, בכיוון שערי השמים. אולם ברגע האחרון הופיע השטן והפריע לו בכך שזרע בדרך עברות שעברו בני ישראל במשך השנה, כך שרבי לוי יצחק נתקע שם ולא הצליח להתקדם הלאה. אחי, רבי זושא ואני עצמי, נתנו לו כתף, כדי לעזור בדחיפת הקרון קדימה, אולם כל זה היה לשווא, גם המאמצים המשותפים של שלושתנו עלו בתוהו.

"לפתע נשמע רעש מוזר ואת האוויר פילח קול צליפת השוט, שוטו של בעל העגלה. הקול הפך לקרן אור בעלת עוצמה אדירה, שהאירה את כל היקום עד למעלה, בשמי השמים. אפשר היה לראות את המלאכים ואת כל הצדיקים יושבים מסביב, משבחים ומפארים לה' וכאשר נשמע קולו של בעל העגלה, שהצהיר על אהבתו לה' בעודו מצליף בשוט, ענו כולם ואמרו: "אשרי המלך שעבדיו משבחים לו כך". באותו רגע הופיע המלאך מיכאל כשהוא מוביל אחריו סוס ואחריו בעל העגלה עם השוט ביד. המלאך מיכאל רתם את הסוס לקרון המלא מצוות ובעל העגלה הצליף בשוטו, וראה זה פלא: הקרון זינק קדימה, דהר על פני כל עוונות בית ישראל, שחסמו קודם לכן את הדרך והגיע הישר אל כיסא הכבוד.

ה' מלך מלכי המלכים, קיבל אותו בחסד וברחמים ומיד קם מכיסא הדין וישב על כיסא הרחמים. כך נחתמה שנה טובה ומאושרת לכל בית ישראל". רבי אלימלך מליזנסק סיים את דבריו באומרו: "ואתה, ר' אורי היקר, ראה נא כי כל זה בא בזכותך, בזכות מעשה החסד שעשית. לך הביתה והיה למנהיג בישראל. תנהג את עדתך ברמה, כי הוכחת שהנך ראוי לכך. אולם לפני שאתה הולך, תרשה נא לי לברך על האתרוג המופלא שלך!"...

ארבעת המינים כנגד תר"ג מצוות

בספר "ענף יוסף" מובא כי אתרוג בגימטריא 610 ובצירוף 3 המינים האחרים עולה מניינם לתר"ג. והרי ארבעת המינים כנגד תר"ג מצוות.

חסרון ב"לכם" (ימות עולם - ברוקלין תשנ"ח)

נהוג היה בימים ההם שכל רב בעירו היו לו שני אתרוגים. אחד שנתן לקהל לברך עליו והשני שהיה הדר ביותר החזיק לעצמו בכדי שלא יתקלקל מרוב משמוש הידיים.

ברם ה"נפש חיה" הקפיד שיברכו גם הקהל על אתרוגו המהודר. ונימוקו שבאם אינו יכול להשתלט ע"ע למסור את המהודר לאחרים. סימן שאין הוא בעלים גמורים על האתרוג שוב יש כאן חסרון ב"לכם".

במה משמחם? אנשים ביין ונשים בבגדים

בשלושת הרגלים יש לשמח את הנשים בתכשיטים ובבגדים נאים, וסיפר הרב דניאל אוחיון שליט"א מעשה שאירע עם אחד מבית – מדרשו:

יומיים לפני חג הפסח פגש אותי יהודי ונתן לי סכום של ארבע מאות שקלים וביקשני למסור זאת למשפחה נזקקת כראות עיני ועוד ביקש שלא אחלק את הסכום בין כמה משפחות אלא שאתן את כולו למשפחה אחת. למחרת פגשתי יהודי, שאני יודע שמצבו דחוק, ונתתי לו מאתיים שקלים מתוך התרומה שקיבלתי ואת היתר תכננתי לתת למשפחה אחרת נזקקת (באותו רגע לא זכרתי את בקשתו המפורשת של התורם כי אחרת לא הייתי עושה שינוי במה שהוא התנה). לאחר כשעה נזכרתי בתנאי של התורם ומיד התקשרתי ליהודי שקיבל ממני מאתיים שקלים והודעתיו שיש לי עוד מאתיים שקלים למסור לו. תשובתו הפתיעה אותי מאוד: "ידעתי שתביא לי עוד מאתיים שקלים! חיכיתי לזה." "כיצד ידעת?! – תמהתי – וכי אתה יודע מי נתן לי את הסכום וכמה הוא נתן?" "לא, אך בוא אספר לך: אתמול נסעתי עם אשתי וגיסתי לבני ברק לקנות מצרכים בסיסיים לחג, יין, סוכר, שמן וכיו"ב דברים בסיסיים הנצרכים לכל משפחה. "בדרך לחנות המזון אשתי עצרה ליד חנות בגדים והתבוננה בבגדים המוצגים בחלון הראווה. הבהרתי לה שאם היא תקנה בגד, מיד נעלה למכונית חזרה כי לא נוכל לקנות כלל מצרכי מזון. "אשתי אמרה לי שהיא רק מסתכלת ללא כוונה לרכוש בגדים כעת כי יודעת היא את מצבנו הכלכלי. "אך העין רואה והלב חומד ... באחת החנויות היא ראתה שמלה מיוחדת והיא נכנסה לשאול מה מחירה. 'חמש מאות שקל' – ענתה לה המוכרת – 'אך, גברת, תמדדי קודם ואחר כך נדבר על המחיר...' "אשתי וגיסתי החלו להפעיל עליי לחץ 'מתוך' לרכוש את השמלה לכבוד החג. 'כמה זה עולה?' – אני שואל את המוכרת. 'חמש מאות שקל' – ענתה לי. 'תראי יש לי רק ארבע מאות שקל.' 'בסדר, אדוני' – אמרה המוכרת – 'שיהיה לכם חג שמח, אעשה לכם הנחה.' "חשבתי שאני מתעלף. הרי אתה יודע את מצבי, אין לי עכשיו מצרכי מזון בסיסיים לחג ובכסף שיש אנו קונים שמלה... "כאן החל הלחץ של

גיסתי. 'מה יש, תקנה פעם אחת שמלה לאשתך "כן, אני רוצה – השבתי – אבל מה עם כסף למצרכים?

"גיסתי היא אישה שאינה שומרת לעת – עתה על תורה ומצוות והיא עונה לי כך: 'הקב"ה לא יכול לדאוג לך למצרכים לחג? הרי אתה יהודי מאמין.' "אכן הוא יכול לדאוג לי אבל בעוד יום יהיה חג... ושוב גיסתי לוחצת: 'נו, מה קשה לו להתארגן? גם ביום אחד הוא יכול לדאוג לך לארבע מאות שקלים.' "ואכן קניתי את השמלה וחזרנו לביתנו ללא מצרכים. והנה בבוקר אתה מציע לי מאתיים שקלים. אמרתי לעצמי: 'רק רגע, השמלה עלתה ארבע מאות שקלים, למה הקב"ה שלח רק מאתיים שקלים?!' וחיכיתי לראות מהיכן יגיעו מאתיים השקלים הנוספים... והנה אתה מטלפן והשלמת לי את הפאזל...". אכן, יש בשמיים מחלקה מיוחדת המחשבת ההוצאות שאתה מוציא עבור החג, ובמיוחד עבור רעיך והקב"ה רואה שזה אצלך "הכסף האחרון" שנותר לך. אך אל דאגה, שימחת את אשתך – הקב"ה ישמח אותך בחזרה. בעינינו הרגילות אין אנו רואים את התמורה לכל המאמצים וההשקעה שאנו עושים לכבוד ה... הקב"ה. הרי כאשר שימחת את רעייתך מיד בשמיים "נדלקו אורות" שהאירו את מצוותיך באור מיוחד שנעשה במסירות נפש. אבל מן הראוי לעשות זאת גם בלב שלם, בלב שמח. לתת הרגשה טובה, להעניק במיוחד לקראת החג שבו היא כל – כך טורחת ועמלה.

אחד מגדולי תלמידי – החכמים שבבני ברק פגש בדרכו באברך צעיר בערב סוכות, בשנה שיום – טוב הראשון של החג חל להיות בשבת, ואין בו נטילת לולב, ואמר לו: "שמע, כולם טרודים היום בחיפוש אחרי אתרוג מהודר כדי לקיים מצווה דרבנן (מצוות ד' מינים בחול המועד אינה אלא מדרבנן), ואני הולך לקיים מצווה דאורייתא, דהיינו לקנות בגדי חג לאשתי!"

אכן, אין ספק, לנשים יש חלק בכל ההכנות לחגים. כידוע, אישה שזוכה לקבל מבעלה תכשיטים או בגדים, ודאי זה משמח אותה והיא חשה שבעלה מייקר את מאמציה.

רבי חיים ויטאל כותב כי מידותיו של אדם נמדדת אך ורק כפי יחסו אל אשתו. אדם העוסק בגמ"ח עם המון אנשים, מלווה ונותן, מבקר חולים, מנחם אבלים, משמח חתן וכלה – בוודאי ישחק ליום אחרון בבוא עת פקודתו ויחשב לו זכויות רבות במעשי החסד. אך ידע נאמנה, כי בשמיים בודקים איך התנהג עם אשתו! אם גם עמה גמל חסד כל ימיו – אשריו וטוב לו. אך אם אותה הקניט והזניח, בביתו כעס והקפיד ללא רחם, ללא חסד ונשיאות בעול, הנהגה זו תכריע את דינו ולא יזכרו לו מאומה מכל חסדיו שעשה עם אחרים..

ביום טוב מאחרים לבוא וממהרים לצאת (ומתוק האור)

בגמ' מגילה (כג.) כתוב שביום טוב עולים חמישה אנשים לתורה, ביום כיפור ששה ובשבת שבעה. מדוע ביום טוב עולים רק חמשה אנשים? אומרת הגמ' משום שביום טוב מאחרין לבוא וממהרין לצאת. פרש רש"י: ביום טוב מאחרין לבוא לבית הכנסת, שצריך לטרוח בסעודת יום טוב וממהרין לצאת משום שמחת יום טוב. ביום טוב הרי מבשלים בבוקר, צריכים לתקן סעודת יום טוב, לכן מאחרים להגיע לבית הכנסת.

מי מבשל את סעודת יום טוב? היא. ומי בא לבית הכנסת? הוא. מה הפשר הדבר שהבעל מגיע לבית הכנסת מאוחר כי היא מבשלת, מה הוא עושה שם בבית?

את הקושיה הזו הקשה רבי יעקב עמדין זצ"ל, ותרץ: שהבעלים "צריכים לשמור הבית והבנים בעוד שנשותיהם עסוקות בצורכי סעודה". בשעה שהיא עוסקת בהכנת התבשילים, הוא שומר על הילדים. לכן ביום טוב מאחרים לבוא לבית הכנסת. כמו כן, יוצאים מוקדם מבית הכנסת משום שמחת יום טוב, צריכים לאכול סעודה. ולכן משתדלים למהר ככל האפשר בקריאת התורה ומעלים רק חמשה אנשים ולא יותר. ללמדנו עד כמה מחויב הבעל לסייע לאשתו בכל אשר יוכל.

שתי הוראות ממלך מלכי המלכים (פניני בית לוי, עלון 300)

באי מרוחק גילו מרבצי זהב. שלח המלך קבוצת עובדים לכרות את הזהב ולהטעינו על ספינות, כדי להביאו למדינתו במטרה לזקקו, ע"י כך יתעשר אוצר הממלכה לרווחת כל התושבים. דעת המלך הייתה לגמול לפועלים ביד רחבה מיד עם סיום עבודתם. אך במה יתפרנסו הפועלים בזמן כרייתם? שלח אפוא המלך עימם שקי זרעים, והורה שכל פועל יעבד חלקת אדמה סמוך לבקתתו, בה יגדל מעט תבואה וירקות כדי חייו.

אולם המלך חשש שמא הפועלים ישימו את כל מעיינם בטיפוח גן הירק ויזניחו את עיקר ייעודם, כריית הזהב. וזאת, משתי סיבות: ראשית, שדה המניב פירות וירקות טובים למאכל, תועלתו מידית וניכרת לעין. מה שאין כן בעבודת הכרייה, שאמנם שכרה רב, אך השכר לא ישולם כי אם בתום התקופה, עם שובם לארץ מגורם. הסיבה השנייה, הגינה פרטית היא, לכל אחד גינתו וירקותיו, בהן הוא גאה והן תוצרתו ופרי יגיעו. ואילו הכרייה מתבצעת בצוותא, בעמל משותף, וחלקו של היחיד נבלע בעבודת הרבים. בעקבות כך, עלול האדם להעדיף את עבודתו שלו, להדגיש את ייחודו ולשמוח בבעלותו, ולבכר את עבודת שדהו על עמל הכרייה. מתוך חששות אלו, הורה המלך שתי הוראות. האחת, שהפועלים יגורו בדירות עראי, וחלק משכרם תמורת הכרייה יהיה, שהמלך יורה לבנות עבורם טירות מפוארות בשכונת יוקרה בעיר הבירה. כך ידעו שאין לטפח את הגינה הצמודה לבקתתם הארעית, כיון שאינה אלא אמצעי ביניים לקיום זמני עד שובם לארצם והתנחלותם בטירה החדשה הממתינה להם. הוראה השנייה הייתה שיהיו בקביעות בחבורה מגובשת. כך יידעו שעיקר משימתם בעבודת צוות. וכל הימצאותם כאן היא כדי לכרות יחדיו את הזהב, ולא כדי לפנות איש איש לחלקת אדמתו. ואמנם, אם ימלאו את תפקידם כיאות וישביעו את רצון המלך, יישאו חן בעיניו, וכל אחד מהם יקבל שכר רב.

נצטוונו בשתי מצוות שינחו אותנו בדרכנו בתחילת השנה החדשה הבאה עלינו לטובה: שבו בסוכה, בדירת ארעי, כדי לדעת שדירת הקבע נבנית לנו שם, למעלה. טלו את ארבעת המינים המסמלים את כל שדרות העם, אגדו אותם יחדיו.

מדוע אין הבן שואל מה נשתנה בסוכות (והאר עינינו)

ידוע המעשה ברבינו יונתן אייבשיץ זיע"א שאביו שאלו בילדותו למה בחג סוכות הילד לא שואל "מה נשתנה" שעוזבים את הבית ויוצאים לדירת עראי, וכמו שהילד שואל בליל פסח, והשיב לו ר' יונתן דהילד הורגל שעם ישראל בגלות ולכן על סוכות שגולים מהבית הוא לא שואל, אבל בפסח שנוהגים כבני חורין, על זה הילד תמה מה נשתנה.

והנה ברבינו חננאל (סוכה ב.) מבואר שהילד כן שואל, דז"ל הר"ח: "ההוא ידיעה לדורות, כלומר הדורות הבאין כיון שרואין שעושין סוכות ומניחין בית דירתן ויושבין בימות החג בסוכה, שואלין מפני מה עושין כן, ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים."

גמ"ח קרשים לסוכה (סיפורי צדיקים גליון ד' תשע"ה)

מנהגו של הרה"ק רבי מרדכי מלעכאוויטש זיע"א היה להכין הרבה קרשים, כדי להשאל אותם אחרי יום הכפורים לעני העיר לשם עשית סוכותיהם.

פעם אחת בא אליו בערב סוכות סנדלר עני והוא צולע ברגלו האחת, בבקשה להשאל לו כמה קרשים לסוכה, הצדיק השיב לו כי כבר אזלו כל הקרשים, ולצערו לא יוכל לעזור לו. וילך העני לחפש קרשים במקום אחר, וראה הצדיק מבעד החלון, שהוא הולך ושב מבית לבית לבקש קרשים. נכמרו רחמיו על העני, פרץ בבכי ואמר: ריבוננו של עולם, ראה נא עד כמה גדולה וחביבה מצות סוכה לבני ישראל, ועד כמה הם מוסרים נפשם עליה, בחוץ יורד עכשיו גשם, ורפש וטיט ברחובות העיר, ובכל זאת הולך הסנדלר העני הזה עם רגל שבורה, בנעלים קרועות, ומחפש קרשים כדי שיוכל לקיים מצות סוכה. השקיפה אפוא ממעון קדשיך מן השמים, וברך את עמך ישראל ופרוש עליהם סוכת שלומך.

אחרי זה עלה הרה"ק מלעכאוויטש על גג ביתו, פירק מגגו כמה קרשים, וציווה למשרתו לרוץ אחרי הסנדלר ולתת לו אותם, ויצבהו אף לעזור לו בבניין הסוכה, כי היה זה ערב שבת, שהטורח מרובה בו ביותר.

המצטער - פטור מן הסוכה. (צמח צדיק)

מי שיש לו צער חס ושלום. נפטר מן הצער על ידי שמקיים מצוות סוכה.

כי יצפננו בסוכו... יסתירנו בסתר אהלו. (אוצרות הדורות)

הצדיק בעל "ויחי יוסף" מפאפא נכנס פעם בליל יו"ט הראשון לסוכה וראה שם יניק אחד בגיל שלש שנים, שאל אותו אמור נא יונגעלע מה הטעם שאנו יושבים היום לאכול בסוכה? השיב לו הילד "ווייל די מאמע האט געזאגט" (כי כן ציוותה האימא) רבינו הק' מפאפא נתלהב מתשובה זו ואמר: הלא באמת זה סוד מצות סוכה כמ"ש בספה"ק שאנו יושבים בצילא דמהימנותא בצל ה' בבחינת אימא עילאה דמסככא על בנוהי, המה בני ישראל להסתירם מכל פגע ולהגן עליהם מכל צרה וצוקה. (כאם על בנים) בצלו חמדתי וישבתי.

לכאורה צריך להבין, חג הפסח נקבע במועד יציאת מצרים. חג מתן תורה במועד מתן תורה, אבל חג הסוכות, הרי כל השנה זמנו, שכן חוגגים אותו לזכר ענני הכבוד שהקיפו את בני ישראל בכל ארבעים שנות לכתם במדבר. מדוע חוגגים אותו דווקא במועד זה, בין הימים הנוראים להושענא רבה?

ועוד, מדוע נת'יחד חג זה שבו דווקא כתבה התורה חיוב מפורש לשמוח בחג? והעניין יבואר במשל. מעשה בנער שסיים את שנות לימודיו בתלמוד תורה בעירו, וביקש להמשיך את לימודיו בישיבה קטנה. אשריו ואשרי חלקו. ישיבות רבות יש, והנערים יודעים לדרג אותן. אין ישיבה אחת דומה לרעותה, כל אחת וייחודיותה: בזו רמת הלימודים הנדרשת גבוהה מאד, המתח רב והתחרות חריפה, ובזו ממותנת הרמה והלימוד נינוח יותר. בזו מושם דגש על העיון, ובזו מקנים גם בקיאות נרחבת וכו'.

ובכן, הנער התעניין בישיבות השונות, ומכולן, מצאה חן בעיניו ישיבה מסוימת לבני עליה, שבנוסף להתמדתם המיוחדת, שררו בה רוח אחווה חברתית וגיבוש מיוחד. יוצאים היו למחנה נופש ב'בין הזמנים' בחודש אב, והכל העלו על נס את האווירה החברתית הנפלאה בישיבה. הביע רצונו להירשם אליה. קבעו לו תור למבחן אצל ראש הישיבה. בחנו ראש הישיבה, עמד על ידיעותיו והתרשם ממנו, ולבסוף אמר: "לא אוכל לתת לך תשובה סופית, אף שנוטה אני להשיב בחיוב. ראה, 'בין הזמנים' מתקרב, ועומדים אנו לערוך מחנה נופש לבני הישיבה. בינתיים תוכל להירשם למחנה. תבלה בו בנעימים, יש בו גם שיעורי תורה למעוניינים, ובעוד שבועיים שלושה נודיעך תשובה סופית". אורו עיני הנער, מחנה הקיץ היה גולת הכותרת של הפעילות החברתית בישיבה! הודה לראש הישיבה על הרשות שניתנה, ונרשם על אתר.

ואכן, במחנה פגש חברים, תלמידי המחזור שמעליו, והם קיבלו את פניו בידידות ושיתפוהו בחיי החברה. היה נפלא לשיר שירים לאור המדורה ולמחרת לצאת לשייט קיאקים מאתגר. אחר הצהריים הודיעוהו שמתקיים שיעור. אין חובה להשתתף בו. "אם כן", אמר, "עייף אני אלך לנוח. שמעתי שגם הערב יש מסיבה". רכן אליו אחד מחבריו, ושאלו בעדינות: "הקשב נא; מחנה זה מיועד לבני הישיבה, ואתה עדיין לא נמנה עליהם. מדוע הסכים ראש הישיבה שתצטרף?" שאלה טובה, היא הטרידה אף אותו. "אענה לך על כך", אמר החבר, "ראש הישיבה מתלבט עדיין האם לקבל אותך לישיבה, והחליט להזמין למחנה כדי שיוכל לעקוב אחר התנהגותך. אמש, במסיבה, נהגת בחופשיות מוגזמת. לא אמרתי לך דבר, אבל ראיתי שראש הישיבה עקב אחריך בחומרה. היום, בשייט, התזת מים על חבר, ופני ראש הישיבה קדרו. לטובתך, דומני שכדאי שתיכנס לשיעור..."

והנמשל: ביום הכיפורים ביקשנו סליחה, הבטחנו להשתפר, להתעלות מעט יותר, והקב"ה הזמיןנו ל"מחנה נופש", חג שבוע ימים, כדי לעקוב אחרינו, לראות האם נקדיש עיתים לתורה בעתות הפנאי, בלימוד הלכות החג הרבות, האם נדע לשמוח באיפוק ובעידון, כיאה לבניו של מלך, לשמור על רוממותנו ולדקדק גם בשעת שמחה במצווה קלה כבחמורה. האם ראויים אנו להיחתם לשנה מאושרת, מלאה ברכת ה'!

פרנסה לכל השנה. (תפארת שלמה)

ונראה לפרש דברי המשנה: מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית. שהמשנה באה לרמז זכותה של הסוכה שעל ידה נשפע שפע פרנסה לכל השנה. והוא שעל ידי ישיבה ראשו ורובו בסוכה. אז שולחנו בתוך הבית נשפע פרנסה ועשירות המרומז בשולחן בתוך הבית. אף כשיושב בביתו בכל ימות השנה.

"ולקחתכם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר" (כג, מא) (ומתוק האור)

בגמרא במסכת סוכה (לו, ע"א) מבואר, שאתרוג כושי כשר, אך הדומה לכושי פסול.

מה ההבדל ביניהם? אתרוג כושי בא מכוש, הוא שחור כי כך נראים האתרוגים שם. הדומה לכושי הוא אתרוג הגדל בארץ ישראל, ושונה מכל האתרוגים הגדלים בה, ולפיכך הוא פסול.

וכתב ה"חתם סופר" (שו"ת ח"ו) לבאר את העניין בדרך מליצה, על פי דברי רבו בעל "ההפלאה" על האמור בגמרא (ברכות לה, ע"ב) שרבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי נחלקו, איזו דרך נכונה יותר להנהגה: לדעת רבי ישמעאל, יש לנהוג מנהג דרך ארץ - לחרוש, לקצור, ולזרוע, כל דבר בעתו, ובד בבד לעסוק בתורה. ואילו רבי שמעון בר יוחאי סובר שיש להתמסר ללימוד התורה, וכשזוכים לכך, מלאכתם נעשית על ידי אחרים. אמר על כך אביי: הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידם, כלומר הם הצליחו בדרכם, ואלה שעשו כרבי שמעון בר יוחאי, לא עלתה בידם, כלומר נכשלו ולא השיגו את מבוקשתם. לפי זה מובן מדוע אתרוג הדומה לכושי פסול, אומר ה"חתם סופר". הוא לא יכול לגדול בארץ ישראל, במקום שגדלים אתרוגים גיליים, להתנהג כאתרוג מארץ כוש - וגם להיות כשר...

נענועים (פרפראות לסוכות)

אחד היה במלחמה ואמרו לו להפגז, ושאל למפקד שהוא לא רואה סיבה להפגז שאינו רואה שום מטרה, אמר לו המפקד אל תשאל, תפגז ואח"כ תראה מה עשית, ואכן אח"כ ראה הרבה הרוגים אצל האויב ובתים נחרבים, כשעמד אותו אדם אח"כ בנענועים נזכר בזה הדבר, ואמר לעצמו שאם הקב"ה מצוה לעשות נענועים אנחנו לא צריכים לראות מיד את התוצאות, ובמשך הזמן נזכה ונראה.

סוכה - בכל פרטיה ודקדוקיה (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

שמעתי מאיש מהימן על האי צדיק וקדוש האדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זיע"א, אשר היה כמלאך המושיע להחזיר את נזר החסידות לעם שרידי חרב באמריקה לאחר שנות הזעם. הליכותיו בקודש היו כאש לוהט, ועם זאת, בזהירות וברגישות על כך הבריות לא תכוונה מאישו הגדולה.

ומעשה שהיה כך היה. הצדיק התארח בסוכתו של אחד מנכבדי חסידיו בימי חוה"מ סוכות. הסוכה הייתה רחבת ידיים עם הרגשת 'תשבו כעין תדורו'. על הקיר, ליד מקום מושב הצדיק, היה תלוי טלפון (לפני עידן הסלולרי...). פתח האדמו"ר בשיחה מאלפת, וכאמצעי המחשה, לקח את מכשיר הטלפון בידו הקדושה, ואמר, "הנה מכשיר פלא! אני יושב בניו-יורק ומחייג סידרת ספרות מדויקת, תחילה אקיש מספר לקו בינלאומי, ואז את הקידומת" 972 "לישראל, לאחר מכן" 3 "לעיר בת ים, ואסיים במספר הביתי המדויק, והשיחה תחובר לבית בתי ומשפחתה בקרית באבוב! למרות מרחק אלפי הקילומטר אנחנו יכולים לשוחח! אך אם לא אדייק, אם אחליף מספר בודד, אחטיא את המטרה! שיחתי עלולה להגיע למזרח הרחוק, או לדרום ארגנטינה!" "כך הדבר בדיוק במצוות החג" המשך הרב הקדוש בדבריו המתוקים "המצוות מקשרות אותנו לאבינו שבשמים. כל מצווה מגעת לשורשה העליון. אך עלינו להקיש את הקוד המדויק. סדר הנענועים אינה סדר אקראי. הכול לפי תכנית! הדפנות, הסכך, גודל הסוכה ודיניה הרבים, סדר האושפזין, כל תפילה וכל 'הי רצון', שמחת בית השואבה, 15 שיר המעלות, סדר הושענא רבה הקפותיו ותפילותיו, ויום שמיני עצרת שמחת תורה, סדר הריקודים, תפילת גשם, הקריאה של חתני תורה ובראשית, הכל לפי סדר מדויק.

לא כל אחד מבין את הסדר, אך עליו לדעת בברור שיש סדר! בסטייה מן המנהג ומן 'התכנית' עלולים אנו לאבד את הישג המצווה! כאשר מיישמים לפי הסדר מגיעות מצוותינו למקום המיועד, ולא חלילה" ... איזה מסר חשוב! נחנך בס"ד את בנינו ותלמידינו לקיום המצוות, בחג זה ובכל השנה, בדיוק לפי התכנית. למה נוטלים ידיים כך? למה קושרים כך את הציציות? למה התפילין כך? מהי סדר התפילה? הכל מדויק! נקיים כל מצווה לפרטיה ודקדוקיה, בכדי שניצור תקשורת תקינה עם אבינו שבשמים.

התורה מצווה באספכם את תבואת הארץ – תחוגו את חג ה', בכוח קיום המצוות לקדש את הגשמיות ולעשותו רוחניות. נזכה לאסוף את קדושת חג האסיף לימי החורף הארוכים. הרבה נחת ושמחה!

חובת השביתה ממלאכה בחול המועד

היה זה בחול המועד סוכות תשל"א. הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל עבר ברחובות העיר טוניס וראה יהודי עובד בחנותו, במלאכת הצורפות. אמר לו: "שמא שכחת שאסור לעבוד בחול המועד?" אמר: "יודע אני, אבל עבודה דחופה לי לעשותה". אמר לו הרב: "אין זה דבר האבד, ואסור לעשותו במועד." לא ציית האיש, והמשיך במלאכתו.

כעבור שלושה שבועות, ביום שישי, הגיעה לבית הרב נערה בוכייה: אביה הצורך נעצר בעלילה שקנה תכשיטים גנובים. מיד קם הרב והלך לתחנת המשטרה, ביקש שישחררו את העצור לשבת וחתם ערבות לשובו לכלא ביום ראשון. בדרך סיפר העצור כי מחמת העינויים הודה בנכונות העלילה, למרות שהאמת היא שלא סחר בתכשיטים גנובים. אדרבה, ממנו נגנבו תכשיטים יקרים. אמר לו הרב: "אספר לך סיפור מן הגמרא. מעשה באדם שהחמיצו לו ארבע מאות חביות יין. ערך חשבון נפש, והבין שקיפח את האריס שעבד בכרמו, ועל כן אירע לו הפסד זה. פיצה את האריס – והנה התייקר החומץ ונמכר במחיר יין וכיסה את הפסדו... כדאי גם לך לערוך חשבון נפש: עבדת בחול המועד כדי להרוויח עוד מעט ממון – ולבסוף, ראה מה הרווחת..." אמר: "טעיתי, רבי, לא אוסיף עוד לחלל את קדושת חול המועד".

ביום ראשון שב האיש לכלא. אמר לו החוקר: "כשראיתי שהרב מאזוז ערב ליושרך ומשתדל למענך, הבנתי שאתה אדם ישר. פתחתי בחקירה נמרצת וגיליתי שהפועל הערבי שלך הוא שרכש את הסחורה הגנובה, ולא עוד אלא שהודה בגניבות שגנב אצלך, והחזירן!".

זכרתי לך חסד נעוריך... כיצד זה יתכן? (אברהם לוי)

ידוע הדבר ומפורסם העניין שימים אלו של חג הסוכות הם זכר ליציאת מצרים, ימים שעליהם נאמר זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך וכו'.

והשאלה נשאלת: האומנם?! ומה עם חטא העגל והמתאוים וכו'? ושמה תאמר ששם מדובר רק בערב רב, אזי קשה 'מהמרגלים והמעפילים' ששם הנבחרים שבעם ישראל יצאו כנגד משה וריננו אחריו מענייני אשת איש, וכפי שדרשו במדרש ובתלמוד על הפסוק ויאמרו כל "העדה" לרגום אותם באבנים (במדבר י"ד י'), ויודעים אנו "שעדה" אלו הנבחרים שבעם. כמו כן מה עם קורח וחבריו ומאתיים חמישים ראשי סנהדריות? מה עם זמרי ובת מלך מדיין? מה עם חטא בנות מואב ועבודת הפעור? מה עם המקושש? מה עם כל המרידות הנוראות שהיה לעם ישראל כנגד ה' ומשה עבדו? כיצד בורא עולם מכריז על אותה תקופה "זכרתי לך חסד נעוריך... אהבת כלולותיך...".

התשובה פשוטה: בשיר השירים אנו אומרים: ליבבתיני אחותי כלה, ליבבתיני באחד מעיניך... ושואלים חכמי ישראל: מדוע ה' מלבב אותנו ומחבב אותנו רק בעין אחת? למה לא בשתי עיניים.

התשובה על שאלה זו טמונה בשאלה הנ"ל, וזה ביאורה: אין ספק שעם ישראל קדוש וטהור. אך אי אפשר להתעלם מכך שלאורך כל ההיסטוריה יצר הרע הצליח להיאחז מעט בעם ישראל ולפגום מעוצמתו וקדושתו, כפי שראינו לעיל במעשה קורח והמרגלים וכו'. אלא שלמרות אותם פגמים וכתמים וקמטים - עדיין גדולה אהבת ה' לישראל, אהבה עזה וחזקה, עד כדי כך שה' מכריז לנצח נצחים "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך". מפני שה' כביכול מסתכל עלינו רק בעין אחת - ולא בשתי עיניים. ליבבתיני אחותי כלה ליבבתיני באחד מעיניך... פירוש: בורא עולם כביכול עוצם עין אחת ומתעלם מכל החלק הלא טוב שבנו, והוא מביט עלינו מהעין השנייה - והוא מתמקד רק בדברים הטובים שבנו, עד כדי כך שהבורא יכול להסתכל על הרשע הגדול ביותר בישראל ולחוש כלפיו אהבה עד אין קץ, כפי שאומר המלבי"ם על הפסוק: הבן יקיר לי אפרים... כי מידי דברי בו זכור אזכרנו... שזה נאמר אפילו על הפושע הגדול ביותר. כיצד זה יתכן? עם הנוסחה של "ליבבתיני באחד מעיניך". כן כן, ה' עוצם עין מהרע והשלילי, ומתרכז רק בחיובי שבנו, והרי אין לך אפילו פושע גדול בישראל שאינו מלא מצוות כרימון. אם כן יוצא שה' אוהב כל יהודי, ואפילו החוטא הגדול ביותר.

אם הבנו כל זאת, קל לנו מאוד לכוון בתפילה את המילים הנשגבות בברכת אתה בחרתנו... המילים "אהבת אותנו ורצית בנו"... כל הזמן... כן כן, גם בזמנים שהתנהגנו בצורה הכי לא ראויה.

ולקחתם לכם ביום הראשון (ויקרא כו,מ)

איתא במדרש "ביום הראשון, ראשון לחשבון עוונות". וכבר דנו המפרשים היאך הוא ראשון לעוונות, ואמרו שכיון שבארבעה ימים מיום כיפורים עד סוכות עסוקים העם במצוות לכן לא היה להם פנאי לחטוא אולם גם זה דחוק, כי איך אפשר לומר שכולם לא חוטאים כלל במשך ארבעה ימים. מה גם שאמרו חז"ל "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אם כן גם העוסקים ועושים טוב עדיין חוטאים.

אלא מסביר הגר"א מוילנא זי"ע באופן נפלא לפי יסודו והסברו המפורסם בביאור ההבדל שבין 'דין ו'חשבון'. דהרי המשנה (אבות ג. א) אומרת: "הסתכל בשלושה דברים וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", ומהו לכאורה כפילות הלשון - 'דין' ו'חשבון'? ומסביר הגר"א: כי ב'דין' מענישים האדם על העבירה שעשה, וב'חשבון' מחשבים אתו על אותו זמן שחטא, שהיה יכול לעשות מצווה במקומה. אמנם זה הכל אם חטא במחשבה תחילה שאז נענש על מה שלא עשה מצווה במקום זה. אבל בארבעה ימים של ערב סוכות, אמנם אפשר שאנשים חוטאים, אבל מרוב עיסוקם במצוות אי אפשר שיחטאו במחשבה תחילה. לכך על זה בלבד אין דנים עד יום ראשון של סוכות. לפי זה מדוקדק הלשון "ראשון לחשבון" עוונות. "דהיינו, לא ראשון לדין על עוונות בכלל, רק לחשבון העוונות, מה יכול לעשות בזמן החטא..."

ואילו הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זי"ע הסביר, ע"פ משל את דברי המדרש "ולקחתם לכם ביום הראשון - ראשון לחשבון עוונות": משל לסוחר שהיה מקבל סחורה בהקפה, מוכר בריווח ומשלם. לימים איתרע מזלו ונקלע לחובות, הלך למוכר בעל חובו וביקש להאריך את זמן הפירעון, ונעתר לו. עבר זמן ולא הצליח לשלם חובו, הלך שוב לבעל חובו והפציר בו שירחם עליו, הסכים לוותר לו על חלק מן החוב, והשאר ישלם לזמן מאוחר יותר. ושוב, עבר הזמן ולא מצא מהיכן לשלם, התחנן לפניו ומחל לו על חלק נוסף מחובותיו, משלא הצליח גם לעמוד בזה, בא פעם נוספת בבושת פנים עד שלבסוף הסכים למחול לו על הכל. חכך הסוחר בדעתו, אכן נפטרתי מכל חובותיי, אולם מי יסכים למכור לי מחדש סחורה בהקפה, אחרי שראו שאיני משלם, הלא את כל האימון בי הפסדתי. קרא לכל קרוביו ומכריו ושטח לפניהם את צרתו, שנשאר ללא סחורה וללא מקור פרנסה, התנדבו הקרובים לתת לו כל אחד כפי יכולתו, עד שאסף כדי כל חובו, ופרע לסוחר כל חובותיו, והחל לסחור מחדש ולהשתקם. כן הוא אצלנו: כמובא במדרש תנחומא הובא בטור או"ח (תקפ"א) וזה לשונו: ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא, והלא ט"ו הוא, אלא ראשון לחשבון עוונות. משל למדינה שחייבת מס למלך ולא נתנו לו, בא אליה בחיל לגבותו, כשנתקרב אליה בעשרה פרסאות יצאו גדולי המדינה לקראתו ואמרו לו אין לנו מה לתן לך, ויתר להם שליש. כיון שנתקרב יותר, יצאו בינוני העיר לקראתו, ויותר להם שליש השני. כשנתקרב יותר, יצאו כל בני העיר לקראתו והניח להם הכול. כך המלך, זה מלך מלכי המלכים - הקב"ה. בני המדינה, אלו ישראל שעושים עוונות כל השנה. ובערב ראש השנה הגדולים מתענים ומוותר להם שליש עוונותיהם, בעשרת ימי תשובה בינוניים מתענים, ומוותר להם שני שליש, אבל ביום כיפור הכל מתענים ומוותר להם הכול. במוצאי יום הכיפורים עוסקים במצוות סוכה ולולב ואין עושים עוונות, לכך קורא יו"ט ראשון - ראשון לחשבון עוונות...

אך לכאורה קשה, היה לו לומר ראשון לחשבון המצוות? אלא העניין כי אף שוויתר לנו הקב"ה כל העבירות, וביום הכיפורים הקב"ה הסכים למחול לנו עד הפרוטה האחרונה, אולם

אין לנו בטחון במה להתחיל ולשאת עמו, כדי לקבל סחורה חדשה, שישפיע לנו מחדש מארותיו, ונוכל להתחיל לסחור מחדש. על כן מזמינים אנו בימי חג הסוכות אבות המשפחה והקרובים, הם האושפיזין הקדושים, ומבקשים מהם שיתנו לנו סיוע שנוכל לסחור מחדש, אברהם נותן לנו ביום הראשון ממידת החסד, יצחק אבינו נותן לנו ממידת הגבורה שלו, התגברות על היצר, יעקב נותן לנו תורה וכן הלאה... ולכן ביו"ט ראשון הוא "ראשון לחשבון עוונות", שאז ישראל מתחילים לפרוע את חשבון עוונות, כאשר במשך ימי החג מגיעים כל האושפיזין, נתקבץ לנו מזכויותיהם ומידותיהם הטובות סכום הגון די והותר לפרוע כל חובת עוונותינו, ואז אנו עושים מרוב שמחה: שמחת תורה!...

קיום מצווה לשם שמים (וקראת לשבת עונג)

התורה מצווה בפרשתנו: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר"

מחבב היה רבי הגאון אליהו מווילנא מצווה זו של ארבעת המינים מדי שנה באים היו לביתו סוחריו ווילנא ומביאים לפניו ממבחר אתרוגיהם והגאון היה בוחר בעבורו את זה הנראה לו היפה ביותר. פעם אחת הביא אחד הסוחרים לפני הגאון אתרוג מהודר ביופיו. שמח הגאון באתרוג וביקש לשלם עבורו את מלא מחירו. "איני מבקש ממון עבור האתרוג" - אמר הסוחר - "מבקש אני את שכר מצוות ארבעת המינים שיקיים רבינו בחג זה"..." "מסכים אני לתנאי זה" - השיב הגאון - "אני אקח את האתרוג ולך יהיה שכר המצווה שאקיים באתרוג זה". באותה שנה ראו באי ביתו כי הגאון שמח שמחה גדולה יתירה באתרוגו המהודר.

לתמיהתם הסכים הגאון לבאר: כל ימי משתוקק אני לקיים את מאמר חז"ל: "הו משמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס" אדם צריך לעבוד את ה' ללא קבלת כל שכר על מעשיו אולם תמיד יש לאדם את שכר המצווה שקיים... השנה באה הזדמנות לידי שמקיים אני מצווה ואין אני מקבל את שכרה. אשרי שזכית לכך! על כך שמח אני שמחה גדולה!...

"פרי עץ הדר" (הרב ברונשטיין)

סיפור על רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב זצ"ל:

עני מרוד היה רבי יחיאל מיכל מזלוטשוב והפרנסה לא הייתה מצויה בביתו. שנה אחת בערב חג הסוכות לא נמצא בידו כסף לקניית אתרוג. מה עשה? תפילין מהודרות היה לו בביתו ירושה מאביו הגדול המגיד מדרוהוביץ מכר רבי יחיאל את התפילין ובכסף שקיבל תמורתן קנה אתרוג מהודר. שמח וטוב לב חזר רבי יחיאל מיכל לביתו. "מדוע אתה כל כך שמח?" שאלה אשתו "והרי בבית אין פת לחם"?! ראי נא - הראה לה רבי יחיאל מיכל את האתרוג המהודר - "בגלל האתרוג הנפלא שזימן לי ה' אני כה שמח". "ומנין לקחת כסף לקנות אתרוג כה נאה?" שאלה אשתו. מכרתי את התפילין שירשתי מאבי ובכסף רכשתי את האתרוג. מה??? שאלה אשתו - מכרת את התפילין??? בשביל אתרוג??? בתנועה מהירה חטפה אשתו את האתרוג נשכה בכעסה את הפיטם וזרקה את האתרוג על הארץ. התבונן רבי יחיאל מיכל באתרוג הפסול המתגולל על הארץ... וכן חשב בליבו: תפילין כבר אין לי וגם אתרוג אין לי מה רוצה היצר הרע ממני? שאכעס? לא ולא! לא אסכים שיכשיל אותי במידת הכעס...

באותו לילה נגלה לרבי יחיאל מיכל אביו בחלומו ואמר לו: "דע לך בני שכאשר מכרת את התפילין המהודרות כדי לקנות אתרוג עשה מעשה זה רעש גדול בשמיים. אולם כאשר כבשת את כעסך עורר הדבר רעש רב יותר..."

האתרוג המהודר (בקהלתנו, גליון 133)

קשרי ידידות מיוחדים נוצרו בין רבי יצחק בלאזר זי"ע ורבי חיים ברלין זי"ע שגרו יחד בירושלים עיה"ק. פעם אחת לאחר שסיימו ללמוד בחברותא עשו הסכם שהראשון מבניהם שישבוק חיים יתגלה בחלום לרעהו ויספר לו על המתרחש בעולם העליון. באותו קיץ בחודש אב נפטר ר' יצחק בלאזר והוא בן שבעים, ידידו רבי חיים זכר את ההסכם והמתין לבאות. לאחר ימי השבעה הופיע בחלומו ידידו ר' איצ'לה והוא נראה היה כחי לנגד עיניו. "ובכן?" שאל ר' חיים, "איך זה נראה למעלה?" וחברו השיב לו "דע לך, עומק הדין הוא נורא ולאין שיעור, אך הגרועים מכל לפני בית דין של מעלה הם ה"בין אדם לחברו", ובעיקר עוונות לשון הרע". לאחר מכן הוסיף "אולם אל ייאוש, הענווים והצנועים הסובלים והסולחים זוכים להתחשבות מיוחדת!". ר' חיים התעורר משנתו, והכול נעלם כלא היה. אך את פרטי החלום זכר היטב וסיפר זאת לתלמידיו למען ידעו כמה חמור למעלה ה"בין אדם לחברו".

ומעשה בר' זלמן שעלה מארה"ב כדי לנשום את אוירה של ארץ הקודש, ולהתבשם מהודה, תפארתה, ומעלתה של ירושלים עיר הקודש. מאחוריו הותיר הרבה גשמיות והנאות ה"עולם הזה" ובמקום זה העדיף וביכר את הרוחניות ואת אורא דירושלים שהיא מעין "עולם הבא".

את יומו חילק לשניים, חציו הראשון הוקדש לתפילה ולימוד תורה, וחציו השני של היום ניהל עת עסקיו מהם התפרנס הוא ובני ביתו. גם בחלקו הראשון של היום אותו הקדיש ללימוד תורה שם את עיקר הדגש בלימוד חובות ומצוות והנהגות של "בין אדם לחברו" בזה ראה את עיקר עבודת האדם עלי אדמות.

חג הסוכות קרב ובא ור' זלמן חיפש אתרוג מהודר שבמהודרים. חשקה נפשו לקיים את מצוות האתרוג שיהיה בהידור הנפלא ביותר שיכול להיות, הוא פנה אל ידידו משכבר הימים שעסק במכירת אתרוגים והתחנן על אתרוג מהודר, אמר לו: "בא אלי הערב, יש לי תחת ידי אתרוג שלא נראה כיופיו ובהידורו מאז שאני זוכר את עצמי". בהתרגשות עצומה עלה ר' זלמן אל ביתו של מוכר האתרוגים, והלה פתח קופסא מיוחדת במינה ובחרדת קודש הוציא מתוכה אתרוג שאכן היה שיא הפאר וההידור, אתרוג שהאיר מיופיו, קשה היה להסיר את העיניים מאתרוג שכזה.

"אתרוג שכזה לא היה לי מעולם" התבטא מוכר האתרוגים, ולא כדי למכור זאת אמר מה שאמר, כי על אתרוג שכזה יש קופצים מרובים, רק אכן, הייתה זו האמת לאמיתה, כי האתרוג היה מיוחד במינו לכולי עלמא. "מה המחיר שתדרוש עבורו?" שאל ר' זלמן, והלה נקב בסכום עתק כיאה לאתרוג מהודר שכזה. הסכום הרקיע שחקים, אך מה זאת לעומת הידור מצווה. "התנאה לפניו במצוות". ההתלבטות הייתה קשה והוא ביקש להראות לרבו את האתרוג ולשאול למוצא פיו. הסכים המוכר לבקשתו, אך הזהירו שישגיח עליו מכל משמר ויבטיחו כי חוץ מרבו לא יראה זאת לשום אדם!. הסכים ר' זלמן ויצא אל בית רבו עם האוצר היקר בידו

כדי לשאול בעצתו. הוא המתין בתור וכשנכנס פנימה הוציא את האתרוג בזהירות והראהו לרבו, נטל רבו את האתרוג ואורו עיניו. הוא הביט בו מכל הצדדים ולבסוף פלט "לא ראיתי כזה אתרוג יפה ומהודר" ר' זלמן חש שמחה עצומה, אכן אין כאן טעות היה זה אתרוג שלא היה בו שום נקודה, או בליטה או קימור לא מושלם, פסגת ההדר וההידור!

לאחר ששבע הרבי מראיית האתרוג השיבו לר' זלמן ואמר לו "פסול!". נבהל ר' זלמן והתפלל "הרי הרבי אמר שאין כמוהו ביופיו והדרו?" "אכן", השיב הרבי, "אמרתי זאת, ואין בכוונתי לפסול האתרוג מלברך עליו, כוונתי הייתה לפסול את הקניה, מה עם ה"בין אדם לחברו שאתה כה מרבה להתעסק בזה?" הביט ר' זלמן בפני רבו ולא הבין את שאלתו, ורבו המשיך "האם כבר רכשת מתנה ובגדים לבני ביתך? והלא זה דאורייתא והידור דרבנן? כיצד תוכל לרכוש אתרוג במחיר כה גבוה כשזה יפגע ללא ספק במצוות ה"שמחה" – שבעלה משמחה, אותה ואת בני ביתו?" ר' זלמן קלט את המסר, עיניו הבדולח של רבו אכן הצביעו היכן להשקיע בהידור, ואולי קניית הבגדים לשמח את בני ביתו הם שיהדירו את האתרוג ליותר מהודר?

מעשה באתרוג (הדף היומי גליון 802)

מאורעות החיים הביאום לאן שהביאום. שתי משפחות יהודיות בודדות בכרך של נכרים. מטבע הדברים שררה ידידות אמיצה בין המשפחות. ראשיהן היו שותפים בעסק משגשג מניב רווחים הגונים, ובתום לבם היו עובדים את ה' באמונה, את מצוותיו שמרו ועל איסוריו הקפידו עד כמה שידיעתם מגעת, אך בהעדר קהילה ורב, הלכו ידיעותיהם והצטמצמו, עד שאירע מה שאירע.

משהגיעה בתו של אחד מהם לפרקה, היה עליו להרחיק נדוד לעיר בה מתגוררים יהודים, כדי למצוא חתן. לאחר יומיים הוא מצא עצמו יושב מול שדכן מדופלם ששאלתו הראשונה הייתה: "כמה? -?" "מה? -?" "נדוניה? -?" "כמה שתרצה". השדכן חכך את ידיו בהנאה ופנה עם החותן המיועד אל ביתו של רב הקהילה, כדי שיציע בפניהם את בחיר בניה של העיר. הרב עמד על קנקנו של היהודי, ולאחר שמצאו תם, ישר וירא א-לוקים, הציע בפניו בחור עילוי ששמעו יצא מן העיר וגלילותיה, בשל היותו חריף ובקיא, מתמיד ושקדן.

מזל טוב.

במסיבת האירוסין ישב החותן בפנים בוהקות, עיניו המשתוממות בחנו ביראת כבוד את נשואי הפנים שמילאו את שולחן המזרח, ובעיניים אוהבות סקר את חתנו היקר, כליל המעלות. באותו מעמד התחייב הסוחר לפרנס ולזון את חתנו במשך עשרים שנים ולספק את כל צרכיו. כל מה שתצטרך, אמר במאור פנים.

בין המוזמנים למסיבת האירוסין ישב שותפו, רעו הטוב, ועל פניו ארשת החלטה נחרצת: גם את בתו שלו, העומדת להגיע לפרקה, ישיא לבחור רם שכזה. לא חלפו הימים, ושני השותפים היו לחותניהם של שני בחורים כלילי המעלות.

בתחילת הקיץ נערכו החתונות המפוארות, בזו אחר זו, ולקראת הימים הנוראים שאלו שניהם את פי חתניהם, אם יש דבר מה שהם זקוקים לו לקראת החגים. שניהם השיבו באחת: ארבעת המינים. השותפים הגיבו באנחת רווחה, תוך שהצביעו על החצר הסמוכה לבית מסחרם, בה שתלו לפני שנים רבות הדסים, עץ ערבות, עץ דקל ואפילו עץ אתרוג. "טלו לכם מכאן ככל שתחפצו."

מצחם של שני החותנים התכווץ והתרחב חליפות עת הסבירו החתנים בעדינות, מהו אתרוג "מורכב" וכיצד נראה אתרוג מהודר. לכלל "בלטלעך" עוד לא הגיעו, אך החותנים הבינו כי האתרוגים שבחצרם אינם עונים על מבוקשם של חתניהם. החתנים הציעו לנסוע בעצמם לתור אחר אתרוג כלבבם, בלא הטרח את מחותניהם, אך הללו בשלהם: אתם תשבו ותלמדו, ואנחנו נביא עבורכם את הטוב ואת המשובח ביותר.

החתנים ניסו להניאם, כי אין צורך באתרוגים היקרים ביותר, אלא די בכך שיציגו את האתרוג בפני הרב ויבקשו ממנו לחוות את דעתו אם הוא "הדר". "הדר", זה מה שאתם צריכים לזכור. תאמרו לרב "הדר". במהלך נסיעתם המשותפת אל העיר בה התקיים מסחר באתרוגים, לא פסקו השותפים למלמל "הדר", "הדר". היית מאמין, פנה אחד מהם אל רעהו, שבגילנו נוסף ונלמד מושגים חדשים? אף פעם לא יודעים הכל. "הדר".

סוחר חד-עין קלט את שני המחותנים, הובילם אל קיטונו שמאחורי הקלעים ושטח בפניהם את הסודי שבארגזיו. את האתרוגים הללו, הסביר להם, שזפים עיניהם של רב העיר ודיינה בלבד. אפילו לא הפרנסים. אבל אתם הרי אינכם מתחשבים בממון, הוסיף וקרץ לעוזרו, לפיכך, לפני משורת הדין אתן לכם לבחור אתרוגים עבור חתניכם המובחרים ששמם הולך לפניכם.

פניהם של החותנים זרחו כאתרוג צהבהב רווי עסיס. מששמעו את המחיר, שינו פניהם את גונם כאתרוג היבש. הינד ראש בלתי מרוגש של אחד השותפים, סימן לרעהו כי הוא רוצה להתייעץ עמו בארבע עיניים. שני המחותנים הסתודדו בפינת הקיתון, החליטו מה שהחליטו, שילמו מה ששילמו, ויצאו היישר אל ביתו של רב העיר. הדר?, שאלו שניהם בקול מתוח. הדר?! השיב הרב, מהודר שבמהודרים! ולבם רגש. במחווה של נדיבות רכשו השניים קופסאות אתרוגים מכסף עבור חתניהם, וכטוב לבם במצוות החליטו לרכוש אתרוגים גם עבור עצמם.

ארוכה הייתה הדרך הביתה, ונעימה. שניהם לא חדלו להרהר בינם לבין עצמם וביניהם, על שמחתם העצומה של חתניהם האהובים והיקרים למראה ה"מהודר שבמהודרים", כלשונו של הרב. תגיד לו, אל תשכח, אמר אחד מהם לרעהו, שהרב בעצמו אמר "מהודר שבמהודרים". תמיד לומדים מושגים חדשים.

בפתח ביתם קיבלום בני משפחותיהם בהתרגשות גדולה. במהלך הימים שחלפו הרחיבו החתנים והסבירו לבני משפחותיהם את מעלתה של מצוות ארבעת המינים, פירטו עד כמה שאפשר את הדינים העיקריים שיש להקפיד עליהם בבחירת כל מין, מה מסמל כל אחד מהם, ואת המנהגים השונים הרווחים בקהילות ישראל.

בני המשפחות הצטופפו יחדיו ופערו עיניים למראה קופסאות הכסף שהוציאו המחותנים בחרדת קודש, והלבבות פעמו עת פירקו החתנים את סלילי הפשתן העבים וגילו... שני חצאי אתרוג.

"תמיד לומדים מושגים חדשים", היו שני השותפים ממלמלים זה לזה בפנים עצבות במשך חודשים ארוכים. "מי היה מאמין, שצריך אתרוג שלם דווקא. חשבנו שנחסוך, בקניית אתרוג אחד ובחלוקתו לשני החתנים."

בחג הסוכות קיימו שני החתנים מצוות ארבעת המינים באתרוגים ה'פשוטים' ששני המחותנים רכשו לעצמם.

תמיד לומדים מושגים חדשים.

אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחוגו את חג ה' שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון (כג,לט) (האדמו"ר מטולנא שליט"א)

כוחה של מצווה פסולה

סיפר האדמו"ר מטולנא שליט"א שבא אליו יהודי בעל תשובה להתייעץ עמו על איזה נושא, תוך הדברים סיפר היהודי סיפור מופלא על כוחה של מצווה פסולה לקרב יהודי לאביו שבשמים. וכה היה המעשה: סבו הזה היה גר באחת ממדינות ארצות הברית, הוא היה יהודי רחוק משמירת תורה ומצוות, אבל מצווה אחת הוא קיים במסירות נפש וזו מצוות סוכה, איך הוא קיים את המצווה?

היה לו צריך בחצר ביתו כל שנה כשהיה מגיע חג הסוכות, היה היהודי דגן מסתגר שבע ימים בצריף יומם ולילה. לפני פטירתו מן העולם השאיר צוואה אצל עורך דין ובצוואה הוא כתב שמי שישמור את מצוותו לגור בצריף במשך שבוע ימים יומם ולילה הוא ירש את נכסיו, הבנים והנכדים היו בטוחים שהשתבשה דעתו של האב עליו בימים האחרונים, ולא היו מוכנים להתחייב להסתגר שבע ימים כל שנה באיזה צריף, בפרט שידוע להם שלא היה לו פרוטה חוץ מביתו, והבית עצמו לא היה שווה הרבה ע"כ הם לא היו מוכנים להתחייב.

רק נכד אחד אמר לעצמו מה, אף אחד לא רוצה לקיים את רצונו של סבא, אני מקבל על עצמי לקיים את רצונו ולהסתגר שבע ימים בצריף, הוא בא לעורך הדין והצהיר על התחייבותו לקיים את רצונו האחרון של הסבא, העורך דין התקשר לבנים ולנכדים האחרים אולי יש מהם עוד מישהו שמעוניין לקיים את הצוואה של הסבא, וגם לו מגיע חלק בירושה, אבל אף אחד לא נענה לאתגר, כולם מחלו על חלקם אם ישנו, לנכד שמוכן להתחייב לקיים את רצונו של הסבא.

הנכד קיבל את הצוואה והמסמכים הנלווים אליה המורים על רכושו של הסבא, והתברר לנכד שהסבא השאיר הון עתק, בתים ונכסים וחשבונות בנקים מלאים דולרים, הנכד התעשר

בין לילה, כדי לא לגרום קנאה במשפחה הוא לא סיפר לאף אחד על כך. והחליט לקיים את צוואת סבו במסירות נפש, על אף שלא ידע מה המשמעות של זה.

הגיע חג הסוכות הנכד הסתגר שבע ימים בצריף, בלי לדעת על מה ולמה, רק כי כך הסבא רצה, במשך השבוע הזה הוא הרהר רבות על ההסתגרות התמוהה הזו, עד שהגיע למסקנה שהסבא לא היה טיפש בוודאי יש בזה איזה עניין דתי, ע"כ החליט שלאחר השבוע הוא ילך לברר על המשמעות של הישיבה בצריף במשך שבע ימים, הוא יצא מהצריף והחל לחפש באזור איזה רב שיסביר לו את פשר הנושא. הוא חיפש וחיפש, עד שמצא איזה רב שגר במרחק רב מאוד, הוא התקשר לרב וקבע עמו פגישה, הוא נסע לרב וסיפר לו את סיפור חייו ועל הצוואה של הסבא, ועל קבלתו להמשיך את מנהגו של הסבא, ושאלה האם ידוע לרב מה המשמעות של מגורים בצריף במשך שבוע?

הרב הבין שהוא מדבר על מצוות סוכה, אמנם לא חייבים להיות סגורים בצריף עשרים וארבע שעות במשך שבוע ימים רצוף, אבל בוודאי כוונתו למצווה הזו, הוא החל לתחקר את הבן על הסוכה האם היא כשרה, אבל היות והוא היה רחוק מאוד מהיהדות הוא לא הבין על מה הרב מדבר, עד שהוא אמר לרב, אולי הרב יכול לבקר ולראות במו עיניו במה מדובר? הרב הסכים. הרב קם ונסע יחד עמו, במשך כמה שעות עד שהגיעו לביתו של הסבא, הוא החנה את הרכב בחניה והזמין את הרב להתלוות אליו, הם הלכו בחצר עד שהגיעו לצריף, הנכד אמר, כבוד הרב הנה הצריף שגרת בו שבוע ימים, הרב הסתכל ולא מאמין, זה היה צריף פשוט מפלסטיק ומתכת, לא היה זכר לסכך, לא היה זכר לסוכה, הרב נעמד המום ולא מאמין יהודי רחוק כ"כ מוסר את נפשו לקיים מצוות סוכה, אבל אין מצווה ואין סוכה, הוא הרגיש מאוד רע בשביל היהודי הרחוק שרוצה בכל מאודו לקיים את רצונו של הסבא, אבל זה לא זה.

הרב התיישב והחל להסביר לו על קצה המזלג את יחודו של העם היהודי, על מעמד הר סיני, ועל קבלת התורה, ועל כך שעל כולנו לקיים את רצון ה' כמו שכתוב בתורה הקדושה, והסוכה הזו היא לא בדיוק מה שה' ציווה רק בערך, עליו לשפץ אותה. הנכד החל לשאול שאלות למה זה לא טוב, ואיפה זה כתוב, אני רוצה לראות. אמר לו הרב, אתה יודע מה אולי תצטרף לשיעורי תורה ותתחיל ללמוד את התורה הקדושה ואז תבין הכל. הוא הסכים בלב שלם, אחרי הכל הוא רצה להבין בשביל מה הוא סובל שבוע ימים לגור באיזה צריף, ומה היה כוונתו של הסבא, ומה המשמעות של כל הנושא. הוא החל לבוא לשיעורי תורה והחל להתקרב אט אט, עד שבמשך הזמן הוא חזר בתשובה שלימה נישא והקים משפחה יהודית לתפארת הכל בזכות קיום מצווה פסולה לכל הדעות אבל במסירות נפש...

ללמדך כמה גדול כוחה של מצווה... אפילו פסולה למהדרין... לחולל מהפך בליבו של יהודי להתקרב לאבא שבשמים...

"לחסות מזרם וממטר" (נועם שיח מאת אב"ד סאנטוב שליט"א פרשת פנחס)

ידוע בשם הרה"ק ה"ערוגות הבושם" זצ"ל, שלכן אנו מתפללים בכניסתנו לסוכה שבזכות מצות סוכה נזכה "לחסות מזרם וממטר" – דהיות שיש רמ"ח מצוות עשה – לכן אנו מבקשים

בתפילה זו להינצל מזר"ם שהוא אחד פחות מרמ"ח, וממט"ר שהוא אחד יותר על רמ"ח... –
שלא נוסיף על המצוות ועי"כ לא נגרע מהמצוות.

לולבה (רה"ח ר' יצחק ברבר הי"ו)

הרב מלכיאל ר. נצר למשפחות ירושלמיות מזה דורי דורות, משרת בחברא קדישא הצבאית, תפקיד מאד קשה ולא נעים, אך ללא ספק עבודה חיונית וחשובה ביותר. בין המשימות שמוטלות עליו, להיות קרוב לשדה הקרב ולטפל בחללים שנפלו הי"ד, להחזירם לבני משפחותיהם כדי שיוכלו להביאם לקבר ישראל ולתת להם את הכבוד האחרון הראוי להם.

הרב מלכיאל אינו איש סיפורים, מטבע הדברים הוא לא נוהג לספר על אסונות שראו עיניו, מעדיף היה לשכוח אותם ולמחקם כליל מזיכרונו, אך ישנם סיפורים שיש בהם התעוררות רגשית ורוחנית המותירות אחריהן רושם עז על כל השומעים, ומהם לא חוסך הרב מלכיאל מלפרסם בכל כינוס והתאספות חברים ובני משפחה.

אחד הסיפורים שאוהב הרב מלכיאל לספר אירע במהלך מלחמת יום הכיפורים תשל"ד. ישראל הותקפה בפתאומיות ע"י הערבים בשתי החזיתות בצפון ובדרום, אחד הקרבות המרים ביותר ניטשו ליד תעלת סואץ, ימים רצופים אחרי יו"כ ובכל ימי חג הסוכות היו הרב מלכיאל ועוזריו חורשים את מדבר סיני בניסיון לאתר חללים שנפגעו ממטוסים מצריים שפלשו לתוך שטח סיני, ופגעו במשאיות ובחיילים שעשו דרכם לחזית. וכך לאט לאט התקרבו לעבר התעלה.

בגי'פ בו נסע הרב מלכיאל נהג להחזיק סידורים, ספרי תהילים, טלית ותפילין, ובימי חול המועד של סוכות אף דאג שיהיה עמו סט של "ארבעת המינים" כדי לזכות את הרבים. בכל מחנה אליו היה הרב מגיע, היו מקיפים אותו חיילים מכל הסוגים למיניהם, חלק ביקשו לברך על ארבעת המינים, חלק ביקשו לקרוא פרקי תהילים, והיו שנטלו את הסידור ונשקוהו בערגת קודש. הרב היה נעתר בשמחה לבקשות החיילים ופעמים אף התעכב מספר שעות עקב זאת, אך תמיד השתדל שהכול יבואו על סיפוקם.

לא רחוק מהתעלה, בלב המדבר הפתוח, בתוך בקעה גדולה, הוקמה העמדה הצבאית, מצידה המערבי נערמו כמויות גדולות של חול שיצרו מעין רכס הרים שהסתיר את המחנה ומנע פגיעות ישירות מהצד המצרי של התעלה. אותו יום, היה זה בהושענא רבה, יצא בני נהג סמיטריילר ממרכז הארץ עם משאית עמוסה בפצצות מכל הסוגים, היישר אל קירבת התעלה, מידי יומיים היה עושה את ה"קו" הזה. בני, נשוי כשנה משרת בצבא קבע, "מלח הארץ", וחניך קיבוץ "השומר הצעיר". כאמור, עשה בני את דרכו במסלול זה במכונית הסמיטריילר נושא בקרבו מטען כבד ומסוכן של פצצות – אספקה ללוחמים. אין זו נסיעה קלה, היא דורשת מאמץ רב וריכוז מרבי, האוטו הוא גדול ממדים – סמיטריילר, ובנוסף מטענו מטען מסוכן מאד. לא פעם לאחר שהוא מגיע לתחנתו הסופית, עוד לפני שמגיעים החיילים לפרוק בזהירות את המטען הרגיש, כבר נרדם לו בני בתא הנהג ושוקע בשינה עמוקה למספר שעות, בטרם יעלה בחזרה עם המשאית הריקה לנקודת המוצא בתל אביב.

ביום הושענא רבה כשהגיע בני ליעדו, התפלא לראות כי אין נפש חיה באזור. הוא החנה את הרכב במקומו הקבוע, ובמקום לתפוס תנומה לעיניו העייפות, החליט מרוב סקרנות לבדוק להיכן נעלמו ה"חברה". הוא עלה על אחת הגבעות שסובבו את המחנה, והנה רואה הוא ממרחק את כל החיילים מתקהלים ועומדים בתור. הוא לא הבין למה ולמי מחכים הם בתור? סקרנותו גברה, והוא גלש מהגבעה למטה, ופסע לעבר החיילים. משהתקרב שאל: "מה מתרחש כאן?" השיב לו אחד החיילים: "הרב מלכיאל מהחברא קדישא הגיע ובידו ארבעת המינים! והוא מזכה בהם את הרבים. וכשנודע זאת לחיילים, עטו עליו כולם בבקשה שיאות לתת להם לברך על האתרוג והלולב". בני חיך מעט, ועשה בידו תנועת ביטול.

"שטויות", אמר, "לא מאמין בכל זה". הוא סב על עקבותיו והחל לשוב אל המשאית, עדיף לישון קצת מלעמוד פה בתור...

והנה שומע הוא קול מוכר שקורא לו: "בני!, בני!" הוא הסתובב, הקול היה מוכר לו, היה זה מנשקו חברו מילדות. לאחרונה אף התקרב לדת בצורה משמעותית. בני עצר מלכת. מנשקו התקרב אליו, מושיט לו את ידו ומחבק אותו, ובסלנג הצברי פלט: "היי, מה נשמע? מה העניינים? כבר שנים לא ראיתך". ובני מתרגש אף הוא, לא בכל יום פוגשים חבר ילדות. והם מתרפקים בנוסטלגיה על העבר של ילדותם שהיה מתוק ונחמד, תוך כדי שהם משוחחים אומר מנשקו לבני: "בוא תזכה לקיים מצוות ארבעת המינים". אך בני מבטל את הדרישה "עזוב שטויות..." מנשקו מתעקש. "תראה בני, היום זה היום האחרון משבעת ימי החג שאפשר לקיים את המצווה. מחר גם אם תרצה לא תוכל לקיימה, חבל לפספס!..." בני היה עייף, הוא ניסה להסביר למנשקו שהוא "מת" מעיפות, הוא אחרי נסיעה של המון שעות, והוא היה רוצה לשוב אל משאיתו הנמצאת מעבר לגבעה ו'להרביץ' שינה עד שיגמרו לפרוק את המשאית, ו... "חבל על הזמן", אך מנשקו לא ויתר. "בני, ממצווה לא מפסידים, לעולם לא תפסיד!" ובני נכנע. "טוב, אמרת אמרת..."

הם עמדו בתור שהתקדם לאט לאט. חלפו כעשר דקות, הגיע תורם. מנשקו הראה לבני איך הוא מברך ואיך מחזיקים את הלולב לפני ואחרי הברכה. כשגמר לנענע העבירם לבני. הכיפה שעברה מראש לראש הגיעה לראשו של בני, והוא קרא בקול את הברכה: "... אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת לולב." "אמן!" קראו החיילים מסביב. ואז נשמעה שריקה חדה ומוכרת. טיל עף מהצד השני של התעלה לעבר המחנה. לפי הנוהל השתטחו מיד כולם על הרצפה והמתינו לפיצוץ. מעט מאד טילים הועפו בתקופה הזו מצדה המערבי של התעלה, רובם ככולם התפוצצו בשטח פתוח. אך הפעם קרה שינוי, הטיל פגע ישירות במשאית הסמיטריילר שהייתה עמוסה בטיילים ופצצות, ובמקום הפיצוץ הרגיל של טיל שמתפוצץ בשטח פתוח, נשמע קול נפץ מחריד. כל האזור רעד ועמוד אש היתמר לגובה עצום. בעקבות הפגיעה נשמעו במקום שרשרת התפוצצויות של כל התחמושת שהייתה על המשאית. כה עזים היו הפיצוצים עד שמכתש ענק נפער באדמה מההדף של כל הפצצות שהתפוצצו. ר' מלכיאל ממשיך את סיפורו שמאוחר יותר כשהכל נרגע נבדק המקום, לא יכלו החיילים למצוא אפילו רסיס מתכת אחד, ומכל משאית הסמיטריילר הענקית לא נותר שריד וזכר.

הראשון שקלט את משמעות הנס היה בני. הוא פרץ בבכי, ולא היה מסוגל להירגע. אלמלא מצוות ארבעת המינים, איזה סוף מר היה מצפה לו. בני ראה בחוש כי ממצווה לא מפסידים! והוא החליט לקיים עוד מצוות, לא רק כדי לא להפסיד אלא כדי להודות לה' על החסד העצום שעשה עמו באותו יום גדול הושענא רבה. כעבור שלושה חודשים נולדה לבני

בת, ובעיתון הצבאי במקום בולט הוכנסה הודעה בזה הלשון: "בת נולדה לבני שועלי ורעייתו" מתחת לשורה זו נכתב "אני מאמין בכל ליבי ונפשי שזכיתי להישאר בחיים וזכיתי לראות את התינוקת שנולדה לנו רק בזכות המצווה של נטילת ארבעת המינים שקיימתי בשעה שהמשאית שלי הופצה מן האוויר."

כדי להנציח את חסד ה' קראנו לבתנו בשם "לולבה".

"תשבו שבעת ימים כל האזרח" (אורח מישור)

רבותינו ז"ל אמרו, שביציאת האדם מביתו ליישב בסוכה, עליו לכוון שאם נתחייב חובת גלות יחשב לו כאילו גלה מביתו, והלא "גלות מכפרת עוון". רמז לכך, מצא הרב אורח מישור זצ"ל, כי סופי תיבות של "תשבו שבעת ימים כל אזרח", הם: "תמחול".

"וחג האסיף בצאת השנה" (דברים כג, טז) (פנינים יקרים)

יש לתמוה, בתורה מוזכר ב' פעמים חג סוכות, במקום אחד כתוב שהחג בתחילת השנה, ובמקום אחר בסוף השנה. בפרשת משפטים (כג, טז) נאמר "וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך מן השדה". ובפרשת כי תשא (לד, כב) נאמר "וחג האסיף תקופת השנה", ופירש רש"י תקופת השנה - בתחילת השנה הבאה.

אלא כתב בספר "פנינים יקרים": מצאתי בספר הקדמון "קנה חכמה" להמקובל הגאון רבי יודא פוחוביצר זצ"ל שכתב, שמעתי מפי המנוח הרב הגאון ר' יהודה ליב (אב"ד בק"ק ברהין) ביאור נפלא, כתוב במדרש שקודם שעשו ישראל את חטא העגל, אמר הקב"ה שרצונו לתת חג בכל חודש בשנה, וכשעשו את העגל בחודש תמוז, ביטל להם את החגים, עד שמשה עלה למרום לבקש מחילתם, ונתרצה הקב"ה והשלים להם את כל החגים שנתבטלו בחודשים תמוז אב אלול, והשלים בחודש תשרי - ר"ה יוכ"פ וסוכות, אמר הקב"ה חג שלו לא אתן בו, הוסיף שמחת תורה.

נמצא שקודם חטא העגל חג הסוכות היה צריך להיות בחודש אלול שהוא סוף השנה, ולאחר חטא העגל חג הסוכות ניתן בתשרי שהוא בתחילת השנה החדשה. על כן בפסוק בפרשת משפטים המדבר עוד קודם חטא העגל נאמר - "בצאת השנה", היינו סוף השנה חודש אלול, ובפסוק בפרשת כי תשא המדבר לאחר חטא העגל - נאמר "תקופת השנה" היינו תחילת השנה.

שבעת הרועים – שבעת האושפיזין (מטה אפרים, פסקי תשובות שפז) ...

זכות מיוחדת במינה נפלה בחלקנו בימי חג הסוכות. בשבתנו בסוכה, בצל השכינה, בצל האמונה, באים אל סוכתנו "האושפיזין" שהם האורחים הנעלים רמי המעלה, אבות האומה - שבעת הרועים הנאמנים של עם ישראל, שהם: אברהם אבינו, יצחק אבינו, יעקב אבינו, משה רבנו, אהרון הכהן, יוסף הצדיק ודוד המלך.

ביום הראשון נכנס אברהם אבינו בראש וכל האושפיזין עמו. ביום השני נכנס יצחק אבינו בראש. ביום השלישי נכנס יעקב אבינו בראש. ביום הרביעי נכנס משה רבינו בראש. ביום החמישי נכנס אהרון הכהן בראש. ביום השישי נכנס יוסף הצדיק בראש. ביום השביעי - הושענא רבה נכנס דוד המלך בראש וכל האושפיזין עמו. אומר הזוהר הקדוש: בשעה שישראל יוצאים מבתיהם ונכנסים לסוכה, זוכים ומקבלים שם את פני השכינה, וכל שבעת הרועים הנאמנים יורדים מגן עדן ובאים לסוכה ונעשים להם אושפיזין [אורחים] ליסב עימהם בסוכה. ושבעת האושפיזין הם אבות האומה, שכל אחד מהם ידע את טעם הנדודים ולא הגיעו אל המנוחה והנחלה אלא אחר עמל ותלאה רבה. וכיון שהסוכה היא מעון לשכינה, לכן כדאי להזמין גם אושפיזין בשר ודם, כלומר להזמין אורחים עניים שיסבו על השולחן, כדי לעשות נחת רוח לשכינה ולאורחים רמי המעלה ששמחים עם האורחים של מטה."

רב המנונא, כשהיה נכנס לסוכתו, היה שמח, ועומד בפתח הסוכה מבפנים ואומר: "בואו ונזמין את האושפיזין". והיה מסדר שולחנו ועומד ואומר: "בסוכות תשבו שבעת ימים. שבו, אושפיזין עילאין קדישין. "הרים ידיו בשמחה ואמר: "אשרי חלקנו, ואשרי חלקם של ישראל שזכינו להיות חלקו ועמו של ה' יתברך. "נוהגים בכל יום משבעת ימי החג, לומר דברי תורה מענין האושפיזא (אורח) של אותו יום, ביום הראשון מענין אברהם אבינו, היאך מסר נפשו על עבודת ה' יתברך, היאך הכניס אורחים במסירות נפש, וכן ביום השני ממידת היראה של יצחק אבינו, שעקד עצמו על גבי המזבח, וכן הלאה בכל יום ויום.

"צלא דמהימנותא" - מדת הרחמים (הגה"צ רבי נתן וכתפויגל זצ"ל)

הסוכה היא "צלא דמהימנותא", כפי שנקראת בזוהר הקדוש, וענינה לחסות בצל ה'. אדם הזוכה לחסות בצלו יתברך זוכה לרחמים מיוחדים, אף שעל פי דין, אינו ראוי להם.

וכך שנינו בגמ' (ב"מ פה ע"א): ההוא עגלא דהו קא ממטו ליה לשחיטה [מעשה בעגל שנלקח לשחיטה], אזל תליא לרישיה בכנפיה דרבי וקא בכי [ברח והכניס ראשו תחת זרועו של רבי ובכה]. אמר ליה: "זיל, לכך נוצרת" [אמר לו רבי - לך, כי לכך נוצרת!] אמרי, הואיל ולא קא מרחם, ליתו עלה יסורין [אמרו בשמים, כיון שלא רחם על העגל, יבואו עליו ייסורים].

ולכאורה, מה פגם היה במעשהו של רבי? והלוא כלל נקוט בידינו: "סוף בהמה לשחיטה" (ברכות יז ע"א), וכך גם אמר רבי כלפי העגל: "זיל, לכך נוצרת". כלום כל הנוטל בהמה לשחיטה נדון ליסורין? אלא יש לומר, שאף ש"סוף בהמה לשחיטה", ובוודאי שאין לתבוע אדם הנוטל בהמה לשחיטה, ובא לחסות בצלך ומבקש את רחמיך שתצילהו מן השחיטה - מדת הרחמים צריכה להתעורר אצלך ולגרום לך להגן עליו, אף ש"לכך נוצר". זוהי, אפוא, סגולת הסוכה ומעלתה. כאשר בא האדם לחסות בצל השכינה, הריהו מעורר עליו את מדת הרחמים המיוחדת, אף שעל פי מדת הדין אין הוא ראוי לה.

ושמחת בחגך / על ידי ששמח בחג יזכה לשמחה בכל ימות השנה (נועם שיח)

מספר ימי השנה: 365, ומספר ימי החגים מהתורה: 17 [שבעת ימי פסח, שמונת ימי סוכות, יום א' של ר"ה, וחג שבועות]. הרי מתוך 365 של ימי השנה נותרו 348 ימים כמניין "שמח". הוי אומר: אם תקיים "ושמחת בחגך" בימי החג, תזכה לאך "שמח", עוד 348 יום של שמחה. ויש להוסיף בזה כי על ידי זה מקרב גם את בניין בהמ"ק, שגם יום ט' באב בכלל שיהיה יום שמחה בבניין בית המקדש השלישי במהרה בימינו, אמן.

"ושמחת בחגך... והיית אך שמח" (אוצרות התורה)

מדוע דווקא חג הסוכות נקרא 'זמן שמחתנו', הלא גם בשאר החגים אנו שמחים כיון שנעשו לנו ניסים, ומה המיוחד בסוכות שמביא שמחה יותר משאר המועדים (עי' רמב"ם סוף הלכות סוכה)? אלא ללמדנו ולא לפנו בינה, הנה מקובל בדעות אנשי העולם שלשמחה אפשר להגיע רק בריבוי נכסים, ובקניינים חומריים, ואז נהפכים למאושרים ושמחים, על זה צייתה התורה דווקא בחג הסוכות המסמלת את עראיות העוה"ז בישיבה באהל ובצל ענפי הדקל, להיות מאושר ושמח בחלקו. ללמד - שהשמחה באה בהסתפקות במועט, ובבריחה מתענוגות עוה"ז, ואדרבה מרבה נכסים מרבה דאגה.

*

מסופר על אחד ממושלי ערב שלא היה מאושר בחייו, הלך ליועץ מיוחד וביקש ממנו עצה, השיב לו הלה שעצתו היא שילך לחפש אדם מאושר ושילבש את חולצתו. הלך המושל מעיר לעיר לחפש אדם כזה, לבש בגדי מלכים, נסיכים ושרים אך הכול ללא הועיל, אח"כ הלך ולבש חולצות של אמנים, מפקדים, סוחרים, אך ללא תוצאות, עד שהחליט לחזור לביתו, בדרכו פגש איכר עני שעסק בחרישת שדהו, כשהוא נותן את קולו בשיר ושמחתו על פניו, שאלו המושל האם מאושר אתה? ענה לו: כן. אינך חסר דבר? לא. האם היית מוכן למכור לי את חולצתך? ענה לו האיכר, אין לי חולצה, חולצתי שאני לובש שאולה היא...!

חג ומשקה

ידוע ומפורסם שישנם בעולם שבעה סוגי משקים אשר בכוחם להכשיר מאכל או חפץ לקבל טומאה. אומנם בימינו אלה אין לזה חשיבות כ"כ מכיוון שאין אנו מקפידים בדיני טומאה וטהרה, אך בכל זאת למשל בליל הסדר אנו נוטלים ידיים בלא ברכה לפני טבילתו של הכרפס במי מלח או בחומץ וכדומה, כדי להרגיש ולו במקצת את אותה קדושה שיש לנו לשמור בנגענו בקודשים ולהרחיקנו מן הטומאה.

המשנה במסכת מכשירין פרק ו' משנה ד' אומרת כך: שבעה משקין הן: 'הטל והמים והיין והשמן והדם והחלב והדבש...'. נמצא ששבעת המשקים הם: דבש, דם, מים, שמן, יין, טל, וחלב. יש לכל חג מהחגים את העניין המיוחד שלו שמתמצא במשקה מיוחד זאת אומרת הלשד של החג מתמצא במשקה. למה הכוונה? אז כך:

ראש השנה = דבש

תוקפו של ראש השנה הוא ה"דבש" - הדבש מסמל את המתיקות את המתיקות שיש לנו בהיכנסנו לשנה החדשה כאשר אנו עוזבים את המרירות של השנה שעברה ופותחים דף חדש. ארץ ישראל מכונה בתורה "ארץ זבת חלב ודבש". השנה מתחילה בתשרי כדברי המשנה: באחד בתשרי ראש השנה לשנים לשמיטין ליובלות לנטיעה ולירקות. וכן הרחמים ביום זה ממתקים את הדינים וזאת על ידי התקיעה שעוטפת בעוצמת עיזוזה את התרועה. עד שבסופו של יום, הקב"ה שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים.

בראש השנה אנו אומרים "תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה" רבותינו נוהגים היו לתבל התפוח בדבש, וכל זה להורות בכניסתה של השנה החדשה את המתיקות והתקווה שבנו בהכנסותינו לשנה החדשה.

יום הכיפורים = דם

הדם הוא כוח החיים הזורם בעורקים וכאשר אדם מישראל נמצא ביום הקדוש הזה בתענית מקריב הוא את דמו ואת חלבו לה', המהות של הקרבן בא ליד ביטוי בכפרה רק אחר שנזרק דמו על המזבח שנאמר: "ונמצא דמו על קיר המזבח" העניין של יום כיפור זה כפרה, שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם". אדם הממלא את חובתו ביום הכיפורים ומקרב עצמו אליו יתברך הוא בבחינת "זריקת דמו על המזבח" וכאשר מתמצא דמו בהזדככותו ביום הקדוש הזה עיצומו של יום מכפר או אז נאמר לו: לך אכול בשמחה לחמך... כי רצה הא-לוקים את עוונך...

חג הסוכות = מים

אומר ה' – נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה. ארבעת המינים שאנו נוטלים בחג זה, כידוע, גדלים על כל מים. גבורות גשמים העולם משתוקק למים פה בארץ ישראל "למטר השמים תשתה מים" כאן זקוקים האדמה והשמים לתפילתם של ישראל להורדת הגשם. מתחילים במוסף של שמיני עצרת להזכיר גבורות גשמים.

ימי החנוכה = שמן

זה עתה מסתיימת לה במטעים פעולת מסיק הזיתים. בבתי הבד עובדים במרץ רב כדי להפיק מן הזיתים את הנוזל הזך והיקר הזה הלוא שמן הזית הזך. ואומנם מתמלאים הכדים בשמן זית הצלול והזך, יוצקים אנו את השמן לכלי הקיבול מכינים אנו את פתילות ומדליקים וכך מאירים את ביתנו באור הצלול. האור הצלול המופק מן הפתילה ומן השמן הזך, והאור הזה מכין לנו את המקום הנוח בו נוכל להקדיש ברוחב הדעת את זמנינו ללמוד תורה.

בהוראת החכמים מליל כה' בכסלו בכל שנה כאשר הלילות בתקופה זו הן הארוכים ביותר מדליקים את הנר ראשון בצד הפונה לחוץ ומאירים את חשכת הליל ואת החושך שיון מייצרת באור הנרות הקדושים, במילה שמן מרומז השמונה ומרומז בו הממד "שמעל לטבע" השמן שמרומם הוא וצף הוא מעל כל המשקים מאיר הוא לנו לוקח אותנו אל אור נרות מנורת המקדש, לוקחים אותנו הנרות המרצדים בחלון ביתנו אל הוד הקדומים אל השנים הקדמוניות עת הכהן הגדול עומד היה על מעלות המנורה ומיטיב את הנרות.

ימי הפורים = יין.

כל סיפור המגילה מסתובב סביב עניין המשתאות שהינם בעיקר היה שתיית יין. "ביום השביעי כטוב לב המלך ביין", ויאמר המלך אחשורוש במשתה היין וכו' וע"פ חז"ל נכנס יין יצא סוד - הסודות והאמת והפנימיות של האדם מישראל השותה בפורים, יין יותר מכדי לימודו, מביא אותו אפוא להתבסמות, ומכאן קצרה הדרך לבוא ולהעלות את הסודות הרוחניים הטמונים בקרבנו. מה גם שייך שווה לשבעים וזה הסוד. כמו כן התקופה בה יתרחש סיפור המגילה היה בסביבות שנת השבעים לחורבן הבית הראשון.

חג המצות = טל

בחג ראשון של פסח לפני מוסף אנו מתפללים את תפילת הטל. טל נותן כל השנה חיים לעולם והוא ברכה תמידית. עולי הרגל החלו לעלות לבית המקדש בתקופה זו כאשר יסתיימו ימות הגשמים. בחגים שמדאורייתא אומרים תמיד מוריד הטל. "טל אורות טלך". הטל מרווה את האדמה בלילה וממתק את היבול והכל בלי שנרגיש. הקב"ה במתן תורה הוריד לישראל טל והחייה אותם. "טל בו תברך מזון במשמנינו אל יהי רזון איומה אשר הסעת כצאן, אנא תפק לה רצון, בטל."

חג השבועות = חלב

דע - שהחלב נוצר אצל הבהמה, מדם שנעכר. התורה שניתנה לעם ישראל בחג השבועות נמשלה לחלב. ככתוב בשיר השירים "דבש וחלב תחת לשונך" ויעקב בברכתו לבניו אומר "ולבן שיניים מחלב". מפתיע אך לובן שיניים של אימא לפעמים טוב יותר לילד ממשקה החלב האומנם? אכן יש שמסבירים - אימא, בדרך כלל מאכילה את תינוקה בחלב. אך יש מצב קיצוני בו אין לאימא לתת לתינוקה חלב מדוחק או מסיבה אחרת, אך החיוך שלה שחושף את לובן שיניה, טוב הוא לרווחת נפשו של ילד ממשקה החלב ולזה רומז יעקב.

לסיכום

יתברך הבורא ויתעלה היוצר שעוטף את עם סגולתו, עם ישראל בחגים קדושים במהלך השנה. במהלך השנה אנו נפגשים באורות מיוחדים הזורחים ומאירים עלינו. "אשר תקראו אותם במועד" דורשים חכמים לא תקרא אותם אלא 'אתם' דהיינו אתם מקדשים את הזמן ואנו חותמים את הברכה בנוסח הבא - "מקדש ישראל והזמנים".

הקב"ה נתן לנו את החגים, ואת האורות הגדולים הללו כדי לקדשנו והלוא הם רשומים בתורה בפרשת "אמור" עוד נוספו עליהם ע"י החכמים במהלך הדורות את פורים וחנוכה. האורות הללו שואפים לזרוח על האומה אך זקוקים הם לכלי קיבול מתאימים שרק דרכם ניתן יהיה אפשרות לקלוט ולשמר את האורות ולתרגמם לקדושה ולעשייה מבורכת לשם שמים. האור יוצא מאתו יתברך וזורח על האומה, ואנחנו מתמזגים במהלך השנה באורות אלו ומתחברים לחגים כדי להיפגש עם ריבוננו של עולם המופיע אלינו דרך האורות הללו. מעגל השנה הוא מקום שמכונן, הוא מקום אשר יש בו את אורות הנשגבים, ומתוך כך מרומם הוא אותנו אליו כל הזמן מחג לחג ומשנה לשנה לדורות עולם.

שבעת החגים העוטפים את לוח השנה מביאים אלינו את הקדושה, ואנו רק צריכים לפתוח את הלב אל האורות הקדושים הללו ולהתקדש.

לא יראו פני ריקם (אגישמעקע ווארט, גליון 275)

בשלושת הרגלים מצווים ישראל במצווה מיוחדת: שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה" עליהם לעלות לרגל ולהראות לפני ה' שלוש פעמים בשנה. אולם תנאי הוסיף להם הקב"ה לקיום מצווה זו, "ולא יראה פני ריקם" כלומר: "אין לבוא בידיים ריקות."

נסו לתאר לעצמכם שיש לכם מכרים שבכל שמחה שאתם עורכים, הם מגיעים מעניקים לכם מתנה מכובדת. כשהם מגיעים לבר מצווה הם אינם מניחים במעטפה רק עשרים שקלים אלא אלף דולר, וכשהם באים בשבת להתארח הם מביאים כמה ארגזי יין מתנה. והנה באחד הימים נולד בן לאותם מכרים, והם מזמינים אתכם לשמחת הברית שלו. אתם מתכוונים לברית וברגע האחרון נזכרת עקרת הבית שהיא שכחה לקנות מתנה. אני לא הולכת היא מכריזה, אני מתביישת... איך אגיע לשם בידיים ריקות? איך? אינני מסוגלת לראות את פניהם, כשידי ריקות...?

נקל להבין את ההרגשה הזו אכן כן, לבוא בידיים ריקות זו התנהגות שאינה ראויה, בפרט כאשר מתארחים יושבים ומתענגים על הסעודה, אוכלים את כל המנות לפחות פעמים ומזמינים גם עוף וגם בשר... ועל אחת כמה וכמה, כאשר המארחים רומזים שהם מצפים למתנה כלשהי על ידי חלוקת מעטפות ריקות או קופה מרכזית...

כעת חישבו לרגע הקב"ה הגיע לכל השמחות שלנו, ולא זו בלבד, אלא שגם עשה אותן! הוא שנותן לנו חיים, ונותן ילדים, מספק לנו מקום לישון בו ודואג לבריאות שלנו, ומעל לכל – הוא ייתן לנו עולם הבא ובורא עולמות שלמים עבורנו – והנה מגיע הזדמנות נדירה, שבה מזמין אותנו הבורא ית' לבוא לשמחה שלו...

הבה נתבונן מתי זוכה אדם לבוא לשמחתו של בורא עולם? הזדמנות מעין זו באה לידינו רק לאחר מלאות ימינו ושנותינו, כאשר אנו באים לעולם הבא, שכן כל עוד אדם חי הגוף הגשמי שלו מפריע לו לראות את הבורא, רק מרגע בו הוא מת והוא מסוגל לזכות להיות במחיצת הבורא, אך רק אם במשך כל חייו זיכך וטיהר את עצמו בלי הרף. אולם מצווה אותנו הקב"ה אל תראו פני ריקם, אל תבואו לשם – בידיים ריקות!

ומהן המתנות שלהן ממתין ומצפה בורא עולם? – המצוות והמעשים הטובים שאספנו בימי חייו בעולם הזה. אנא מכם הוא מבקש מאתנו אל תבואו ריקנים אל תגיעו לכאן, לעולם הבא בלי להביא אתכם מצוות ומעשים טובים!! כשם שמצוות ביכורים צריכה להיעשות מן הפירות המושלמים ביותר, כך – מלמד אותנו הזוהר הקדוש – מצפה מאתנו הקב"ה למצוות שלימות ומהודרות, ולשם כך עלינו להשתדל למלא את הטנא שלנו בחיים שלמים ובמעשים מושלמים, שיעשו נחת רוב לבורא עולם, ויזכו אותנו לשבת עם מלך מלכי המלכים.

באחד הימים הבחנתי בילדה קטנה המתכוננת לקראת מסיבת יום ההולדת של חברתה. היא לקחה קופסא ענקית, ולמען האמת די חששתי מפני המתנה שהיא מתכוונת לתת לה... מתנה בסדר גודל כזה, עלולה לעלות חמש מאות דולר... "מה את מביאה לה?" שאלתי "ש"ס? מכונת כביסה?"... "מה פתאום" השיבה הילדה – אני מביאה לה בסה"כ סיכת ראש קטנה אבל אני ממלא הכל בעיתונים כדי שמתנה תרדים אותה..

נסו לתאר לעצמכם שאדם מגיע לשמחה של ידידו כשבידו מתנה ענקית "מי יודע מה יש שם?" מלחששים המארחים, "טוב שתמיד נתנו לו, כעת הוא מחזיר לנו כגמולנו הטוב". הם עומדים ומכבדים אותו לפתוח, והנותן, מסמיק מבושה פותח ומתחיל להוציא ערימות של עיתונים.... ולבסוף שולף סיכת ראש קטנה.. אלו בושות איומות! כל המתנה שלו מכילה אך ורק דברי הבל וריק ורעות רוח!

הזהר הקדוש מקשה על הפסוק "ויקרבו ימי ישראל למות" וכי ימיו מתים או שהוא מת? לכאורה מתאים לכתוב? ויקרב ישראל למות. אלא כאשר האדם הולך לבית עולמו כל ימיו באים אתו או אז כל לעיני כל הצדיקים כולם, אומר הקב"ה הניחו לפנינו את היום הראשון לאחר הבר מצווה הבה נבדוק אם הוא מלא או חלילה ריק.. מה גדולה הבושה, כאשר מגלים שהיום מלא אך ורק באוויר... ושום דבר רוחני לא התמלא בו! היום השני נראה דומה למדי.. ימים ריקים כאלו מסיים הזוהר הקדוש אינם רוצים לבוא לפני ה'!

הבה נקדיש רגע אחד למחשבה אודות השאלה הקיומית שלנו: לשם מה באנו לעולם? הייתכן שבאנו כדי לאכול ולשתות??! קיבוצניק אחד השיב לי: "באתי להיות חבר אגד..." ואם אגד בשביתה – "החזרתי לו – "אז אין לך תכלית ועליך למות מיד" מהי התשובה האמתית לשאלה הגורלית הזו?

ה"מסילת ישרים" כותב בפרק א': "שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא". חז"ל אומרים כי לעתיד לבא "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן", כלומר, הוא יעמיד את כל הצדיקים במעגל סביב והוא ישב באמצע, "וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר 'ואמר ביום ההוא הנה א-לוקינו זה וכו'. כל הצדיקים יאמרו: הנה הקב"ה, הנה א-לוקינו! על מנת לשבר את אוזנינו בהנאה שיחוש מי שיזכה לכך, כותב הרמב"ן, שאם יקבץ אדם את כל תענוגות העולם הזה לרגע אחד, של שיא התענוג שאותו אפשר להעלות על הדעת, אין הוא שווה לרגע אחד בגן עדן. אין לנו מושג ברמות התענוג של גן עדן, אך לא רק לנו אין הבנה בכך כי גם לנביאים לא הייתה אפשרות להשיג בעודם בעולם הזה את הטוב המושלם הזה. והנה כדי שנזכה לחוש את אותו תענוג – יצר אותנו הבורא העולם. ככל שאדם זוכה להתקרב אליו יותר, כך הוא נהנה ומתענג יוצר, אולם כל עבירה שעושה עדם מהוה מעין מסך מבדיל ומחיקה את האדם מתענוג זה. כמה נורא לחשוב על כך שיש כאלו, שלעולם לא יזכו לראות את הקב"ה בגלל העברות שעשו!

על מנת שחלילה לא נמנה עליהם, דואג הקב"ה לתת לנו ייסורים וסבל וצרות, וכל אלו נועדו לזכך את הגוף שלנו, על מנת שנזכה לראות את הקב"ה ולהסתופף בצלו. "ולא יראו פני ריקם" אמר הקב"ה אם האדם חלילה וחס ריקני – אין הוא מסוגל לשבת במחיצתו של הבורא

או לראות אותו. כדי לזכות להראות לפני ה', מוכרח האדם למלא כל רגע ורגע מחייו במצוות ובמעשים טובים!

הכתוב אומר "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך", ורמז נפלא יש בדבר זה להזדמנות שניתנת לנו לחזות באור ה': שלוש פעמים ניתנת לנו האפשרות הכבירה לראות את פני ה', שכן כל אדם זוכה לשלוש הזדמנויות לתקן את מה שעיוות: אם בעמדו לדין ביום הדין הגדול והנורא מתברר שקלקל – מחזירים אותו בגלגול לעולם הזה, ואם בפעם השלישית קלקל ולא נצא אל ההזדמנות, פעמים שנשאר לנצח במקום שאליו הוא הגיע.

הבה נתחזק כדי שלא נבוא לשם ריקים! כל אחד מאתנו יודע היטב כמה ימים ריקים יש לנו וכמה רגעים ריקים הוא צובר בימי חייו... כמה לילות התרוקנו לנו על שטויות והבלים? כמה כעסנו על הבל וריק?... האם יכול מישהו לשער כמה מתוך הזמן שניתן לו בזבז בריקנות!?

הבה נטה אוזנינו לצו הא-לוקי שנתן לנו ה' – בואו אלי, להתענג ולמלא את תכלית הבריאה, אך לא ריקים, כי לא תוכלו ראות פני בעודכם ריקים מתוכן!! זוהי עבודתנו בעולם הזה, וחבל על כל יום שחומק מאתנו לבלי שוב, מבלי שננצל אותו להתקדמות בעניין זה.

"בכל ללבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (ירח האיתנים)

מגיעים הימים שלאחר יו"כ, ומתכווננים לסוכות. ויש כאן דבר פלא. אנחנו צריכים לעשות שני דברים: דבר ראשון, לבנות סוכה, היום קונים סוכה מוכנה אם יש כסף, וכל שנה מחדשים כל מיני סוכות כאלה, עד שעוד מעט לא יישאר מהלווייתן שום דבר בשביל לעשות סוכה... אבל פעם היו צריכים להתאמץ. אני זוכר כשהייתי בונה סוכה, לא גמרתי כמעט עד הרגע האחרון עוד מסמר עוד משהו לתקן, ובסוף הכל מתנדנד.. נשים מעידות שיש בעלים עם שתי ידיים שמאליות, שבמשך השנה שום דבר הם לא יכולים לעשות, אפילו בורג הם מכניסים הפוך. והנה מגיע חג הסוכות – וכל בעל נהיה מהנדס הראשי של העיריה. אשתו עומדת שם ומשתוממת: פתאום אתה יכול להחזיק פטיש ביד? חשבתי שאתה לא יכול! אל תפריעי לי עכשיו, אני באמצע המצווה!. וכך הוא מזיע, הולך וקונה את הדפנות והקרשים הכי טובים, שיחזיקו אלף שנה. אח"כ הוא נותן כסף לאשתו לקנות קישוטים לסוכה, עד שיכולים לחשוב שזה ארמונו של שלמה המלך, והבנות העצלניות האלה קמות לתחייה, והאימא מטפסת על סולם באמצע הבישולים, והבנות אומרות תהילים שהיא לא תיפול, ומדריכות אותה לתלות עוד פרח ועוד אחד שם... הרי זה רק לשבעת ימים, ואח"כ מחריבים את הכול ולא נשאר זכר מהסוכה, אז מה קורה כאן?

דבר שני צריכים כסף רב לארבעת המינים, כבר שנים אני מקשה, שבמשך השנה אנו רואים בין אחינו בנ"י טיפוסים שונים: ישנם נדיבי לב, יש בינונים ויש קמצנים. קמצן הוא אדם שלא שולט ברוחו, וכשצריך להוציא פרוטה מכיסו – הוא מרגיש שהולך למות.. אוי ואבוי לאשתו זה אדם קצת חולה... ורבנו תם בספר הישר קורא לו בשם מסוים. והנה מי שהוא קמצן בטבע, יסכים לקנות דבר שיקיים לחמישים שנה, ממתכת חזקה כדי שלא ישבר ויישאר לתמיד. אבל לומר לקמצן להוציא כסף על דבר זמני – זה סוף העולם בשבילו!

והנה ד' מינים הם גידולי קרקע בסך הכל.. כמה זמן לאחר סוכות הם ישרדו? הם מתייבשים או נרקבים. במצווה זו משתמשים בכלים זמניים ביותר שיש בכל המצוות.. שקמצן יקנה דברים כאלו? הייתי חושב שהוא יתמוטט. והנה אנחנו רואים שכל אחד מישראל לא מקמץ בד' מינים! זה פלא שאין כמוהו, ישנם בנים שיודעים שאבא לא מוציא פרוטה מהכיס רק לדבר אחד הלולב הכי מהודר האתרוג הכי יקר ההדסים הכי משולשים והערבות עם כל ההידורים. אף אחד לא מסביר טעם לזה.

היה עשיר קמצן בחו"ל, שחתנו שהוא ת"ח הגיע אליו מארץ רחוקה, ונכנסתי לבקרו, ניגש אלי העשיר הגדול הזה הוא ניגש אלי ואומר לי כך "אני רוצה להראות לך הרב משהו". הוא מכניס אותי לחדר בתוך חדר, מוציא קופסא מוציא מתוכה אתרוג, ושואל "ראית פעם אתרוג כזה מהודר?" הוא יוצא מכליו ממש, ומספר לי שהוציא עליו הון רב. אני לא יודע מה זה הון רב אבל הוא יודע כל מספר אצלו עם הרבה אפסים ... ואני רואה שהוא שמח שהוא הוציא כ"כ הרבה כסף! אני עומד ומשתומם הייתי חושב שהוא ישכב על הארץ ויתאבל על כספו אבל לא! הוא שמח שהוציא את הכסף, מה קורה כאן?

התשובה על זה היא, שאת הכל הזה קיבלנו ממה שעשו אבותינו באותם ימים במדבר וזה נתן לנו את כל התנופה הזאת. מה עשו בני מיוה"כ ועד טו' בתשרי? "ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". לשני בקרים הביאו כ"כ הרבה כסף זהב ועורות אילים מאודמים. מה לא הביאו, פשוט זרקו עוד ועוד, עד שזה הכניס תחושה בכלל ישראל לדורותיו שבארבעה ימים אלו אנחנו נותנים נדבות למצוות בלי שום יוצא מן הכלל, ועושים את זה בכל לבבנו נפשנו ומאודנו. זה המקור לכך שכל אחד מחפש את הלולב הכי טוב ויקר, ולא אכפת לו מהמחיר. וזה המקור שכל אחד שכל השנה לא יכול לעשות כלום פתאום בונה סוכה כמו מהנדס הראשי והנגר המומחה ביותר, כמו שאומר הפסוק "ראה קראתי בשם" כמו שהקב"ה נתן חכמה בינה ודעת במדבר, כך הוא נותן לאלה שבונים את הסוכות, וכמו שגם הנשים השתתפו במשכן, גם להן נותן הקב"ה את הרוח לעסוק בקישוט הסוכה למעלה משכל אנושי. מילא על דירה שנשארת חמישים שנה, אבל איך משקיעים בדבר כ"כ זמני, על דירה של שבעת ימים? כן, את זה ירשנו מאבותינו בימים שבין יוה"כ לסוכות.

על ארבעת המינים והגשם בחלון (יוסי ברויער)

שבוע חלף וכבר חג הסוכות הסתיים לו, נראה כי רק אתמול הסתובבנו בשוק ורכשנו את ארבעת המינים, וכבר הם הפכו לחדשות של יום האתמול, מונחים כאבן שאין לה הופכין עד לשריפת חמץ אז ישלימו את שליחותם בעולם, באש.

בעודי מביט על ארבעת המינים שזה עתה איבדו את כל יוקרתם ויקרם, הבנתי כי הם ממחישים את תחושת הגלגל המסתובב ביתר שאת. רק אתמול נשאו אותם בזהירות ודאגו להם, עטפו אותם בפשתן או בתחלוף הסינטטי, ארזו אותם בנרתיק מיוחד, והניחו אותם במקום שמור בבית על מנת שלא יפגעו חס וחלילה.

את שמחת התורה השנה חגגתי עם משפחתי בבית אבות במרכז הארץ. עם סיום תפילת ערבית של ערב החג איחלתי לאחד המתפללים המבוגרים שיזכה בשנה טובה, תגובתו הפתיעה אותי. אני לא רוצה, אמר. הגיע הזמן שאסיים את תפקידי כאן בעולם. שש שנים

מחיי הייתי במחנה ריכוז סיפר לי, במאמצים רבים עליתי ארצה השתקמתי וזכיתי להקים כאן משפחה לתפארת. נישאתי לזוגתי ע"ה, נולדו לי בנים מקסימים וכיום הנני סב גאה למעל 70 נכדים. אשתי נפטרה לפני זמן רב מהמחלה הידועה ואני נותרתי לבד.

במהלך חיי עבדתי קשה והרווחתי כסף רב, מה שאפשר לי להעניק לבני חיי רווחה ועם נישואיהם לרכוש להם דירות על מנת שלא יחסר להם כלום. עם הזמן, בהגיעי לגיל הגבורות, הכנסתי את בני כשותפים בחשבון הבנק שלי על מנת להקל עלי בעול ניהול הכספים שלי. לצערי, בני הסתנוורו מכספי, ובשלב מסוים הם דאגו שרופא יכריז עלי כלא כשיר מבחינה רפואית, נישלו אותי מנכסיי וכספי והכניסו אותי לכאן, אל בית האבות הזה.

אני את שלי עשיתי אומר לי בן שיחי, חייתי חיים מלאים, הקמתי משפחה נפלאה ולמרות הכל אני שמח שכספי לפחות נמצא אצל בני ונכדי ולא הלך לאבדון, אך אני את חיי מרגיש שמיציתי, הגיע הזמן להיפרד ולעבור לשלב הבא.

שיחה זו השאירה עלי רושם עמוק, אדם מבוגר, שזכה לצאת מגיא ההריגה בחיים, להשתקם ולהקים משפחה לתפארת, אך בערוב ימיו הפך לארבעת המינים – יום לאחר סוכות, חש נטוש, עזוב ומודה שטוב לו מותו מחייו.

הנה מגיע לו החורף, הגשמים כבר החלו באמצע חול המועד וכולנו מכירים ואוהבים את תחושת החמימות הביתית כאשר הגשם מזרזף לו מחוץ לחלון. לעמוד סמוך לחלון הסגור, לבהות בגשם עם כוס תה חם ומתוק ביד זהו עונג אמת.

עם זאת, זכרו כי זה הזמן לשים גם לב אל אותם אלו שכבר מרגישים כי זמנם חלף, סבא וסבתא, דודים זקנים או סתם מכרים מבוגרים הכמהים לקשר אמתים עם מישהו, לכו אליהם, העניקו להם את התחושה כי הם חשובים לכם, והעניקו להם את הסיבה לחיות ולצפות, ובזכות זה תזכו גם אתם בברכה אותה מברכים במוצאי שמחת תורה.

שבת חול המועד (מושיען של ישראל – סאטמאר)

איתרמי פעם (בארה"ב) שישב רבינו (כ"ק מרן אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) בשולחנו הטהור (בחוה"מ סוכות) והתעוררה השאלה בשבת שחל בסוכות אם יש להקדים ולומר קודם "שלום עליכם" או להקדים ולומר "תיבו תיבו אושפיזין עליאין" ורב אחד שישב שם רצה לומר שבועדאי אומרים קודם "שלום עליכם" כיון שהמלאכים באים בכל ליל שבת משא"כ האושפיזין באין רק בחג הסוכות, והוי כמו שאמרו ז"ל תדיר ושאינו תדיר קודם. וענה רבינו על זה "וכי מה אתם חושבים שהן המה אותם המלאכים הבאים בכל ליל שב"ק, לא כן הדבר כ"א לפי התנהגות האדם בכל משך ימי השבוע כן הם המלאכים ששולחים אליו, "וואס מיינט איר יעדע וואך קומען די זלעבע מלאכים, ווי אזוי דער מענטש פירט זיך אויף א גאנצע וואך אזעלכע מלאכים שטעלט מען אים צו).

אגב, כדאי לציין שמנהגו של רבינו (כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל) היה להקדים ולומר "תיבו תיבו אושפיזין עליאין" קודם שאמר החרוז "שלום עליכם", ורבינו ז"ל אמר דבר

נחמד בטעמא דמילתא, כי אנן קיימ"ל (סנהדרין צ"ג) גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת, ולכן מהראוי להקדים לקבל את הצדיקים לפני המלאכים ודפח"ח.

שאלת החיים של האדם החכם! (במבוא לשער האגדה בסדר היום)

אדון מצליח עלה על יצועו בהרגשת סיפוק נפלאה. היום היה לו יום גדוש ומוצלח במיוחד, בעבודתו כמתווך נדל"ן. הבוקר התחיל על רגל ימין, כשהוא הצליח סוף סוף להביא לידי גמר את חוזה המכירה של דירתו של ראובני. חתימת החוזה נערכה במשרדו, כשהוא ברוב פיקחותו ידע היטב לפשר בין הצדדים ולהביאם לידי הסכמה בכל פרטי החוזה. שניהם עזבו את המשרד שבעי רצון, לא לפני שהותירו כמובן שתי מעטפות מנופחות. העבודה המשרדית השוטפת שלאחר מכן התנהלה אף היא למישרין, כשבמהלכה נקלטו במשרדו מספר דירות ונכסים, אשר הצטרפו למאגר הקיים. בעינו החדה קלט ששניים מתוכם הם ממש מציאה. האחד - משרד במיקום מעולה, נראה שהוא ייחטף תוך זמן קצר. והשני - דירה שבעליה לחוץ מאוד למכרה, ובעבורו כמתווך זה יתרון מצוין. הוא התחיל להציע את הדירה ללקוחות פוטנציאליים, ונראה שהעניינים מתקדמים יפה. הוא הספיק היום גם לעשות עם אדון שמואלי סבב דירות ברחבי העיר, הלה התלהב מאוד מאחת הדירות, וכבר דיבר על חתימת 'זיכרון דברים'. לקראת סוף היום הוא גם הגיע, לאחר משא ומתן, להסדר מוצלח במיוחד עם עורך הדין כץ, לפיו הוא יקבל מכץ אחוזי רווח נאים עבור כל לקוח שהוא כמתווך יפנה אליו לטיפול. בקיצור ב"ה, באמת יום מוצלח.

בטרם נעצמו שמורות עיניו, עוד הספיק להעביר במוחו את תכונותיו וציפיותיו ליום המחר. הוא מקווה מאוד אכן לערוך זכרון דברים בין אדון שמואלי לבין בעל הדירה [הוא לא ישכח כמובן להמליץ להם בחום לקחת את עורך הדין כץ]. הוא גם רוצה לקדם את עניין הדירה ה'טריה' ההיא שהציע אתמול למכירה. בסביבות הצהריים הוא קבע פגישה עם איזה זוג שמעוניינים לרכוש דירה, הם נשמעים רציניים, והוא מעוניין להסתובב עימם ולהראות להם מספר דירות אפשריות. אולי גם יספיק 'בין לבין' לברר על המכרז שהתפרסם אתמול בעיתונות - מדובר בדירה אשר הוצעה למכירה במכרז מטעמים משפטיים, ויתכן שזו באמת מציאה, אך מצד שני צריך להיזהר ולברר היטב, שלא ייפול חלילה בפת. בקיצור לא חסרה עבודה מחר, והוא באמת מקווה שגם מחר יהיה לו יום מוצלח. מתוך מחשבות כאלו שקע סוף-סוף בשינה מתוקה.

לא איש חלומות הוא, אדון מצליח. מצליח הוא אדם ריאלי עם ראש על הכתפיים ועם שתי רגליים על הקרקע. אלא שכנראה שר החלומות פוקד מפעם לפעם גם אנשים ריאליים ומקורקעים. ובכן חולם אדון מצליח חלום... ובחלומו הוא רואה "מכונת אדם". הלה לוחץ את ידו ומציג את עצמו כ"סוף-מצליח". הוא מסביר ואומר לו: באתי לעשות לך את העבודה! כל מה שאתה אמור לעשות מחר - אני אעשה במקומך. אל תדאג, אעשה זאת יותר טוב ממך. הנה מחר אני אדבר עם שמואלי ואקדם את עריכת זיכרון הדברים [לא, לא אשכח להציע להם את כץ]. אני גם אפגש עם הזוג ההוא ואראה להם דירות. תסמוך עלי, תראה שאצליח כבר לסגור איתם על דירה. אני גם אטפל בדירה ההיא שחייבת להימכר, ובמשרד ההוא במרכז העיר. בין לבין אני אברר לך על המכרז ואציג בפניך נתונים מדויקים ואמינים. גם את העבודה המשרדית השוטפת אני אעשה על הצד הטוב ביותר, עם הספק מצוין ותוצאות נהדרות. מה אתה אומר על זה?

הרעיון די מצא חן בעיני מצליח, ובכל זאת משהו הפריע לו. "אז מה אני אעשה מחר?" הוא הקשה. "ובכן", ענה לו סופר-מצליח, "אתה מבין לבד שאתה כבר מיותר. מצדי אתה יכול פשוט לדלג על מחר, ולקפוץ ישר אל מחרתיים..." המילים הללו הקפיצו אותו. מה פתאום לדלג על מחר? מה, סתם כך, להפסיד יום בחיים?! אבל בעצם - למה לא? מה הוא מפסיד בעצם? הלוא סופר מצליח ימלא את כל הציפיות והתקוות שלו מיום המחר על הצד הטוב ביותר! והוא, אדון מצליח, יגיע אל מחרתיים כשהכל כבר מסודר לשביעות רצונו...

אז מה בכל זאת מפריע לו?

בדמיונו הפרוע ראה פתאום את סופר-מצליח מגיע גם מחר, לוחץ את ידו בחמימות, ומציע בנדיבות: "תשמע, זה הלך מצוין. אני חושב שאוכל לעשות זאת למענך גם הלאה. אתה תגיד לי בכל יום מה הציפיות שלך מיום המחרת, מה אתה בעצם רוצה להשיג, ואני 'אתקתק' ואסדר לך הכול! אז אתה יכול כבר לדלג שוב על מחר, וגם על מחרתיים, וגם על היום שאחרי מחרתיים, ובעצם - למה לך להסתבך? תעשה קפיצה אחת גדולה ישר ל... נו, אתה מבין. אל תדאג, אני אעשה במקומך את העבודה על הצד הטוב ביותר... להתראות" ... סופר-מצליח נייער אותו מדמיונותיו הפרועים ודחק בו: "נו, אז אתה מסכים לעשות קפיצה קטנה אל מחרתיים?" מצליח כמעט צרח: "לא, בשום אופן לא, סופר מצליח. תעזוב אותי מהר. עם כל הכבוד לך, אני רוצה מחר לחיות". מצליח התעורר שטוף זיעה קרה. מה זה היה לי? איזה מין חלום ביעותים פקד אותי? איפה הוא, סופר-מצליח הזה? מה הוא חושב אותי, לאיזה חמור עבודה או מכונת הספיקים? מה, החיים שלי מסתכמים רק בהספיקם וברווחים!?

אט אט הצליח להתעשת ולהירגע, היה זה סתם חלום פרוע. סופר מצליח התנדף והלך לו. אך הוא הותיר את מצליח עם הרהורים רציניים: אחרי הכל - מהן באמת הציפיות והתקוות שלי מיום המחר? יום המחר שלי איננו נמדד רק בהספיקם, ברווחים ובהישגים - אז במה כן?

עושים חיים!

יש ימים "חיים" ויש ימים "מתים". יום מת הוא יום אשר עבר ואיננו. אדם קם, אכל, שתה, הספיק מה שהספיק, נהנה כמה שנהנה, העביר עוד יום, ו - זהו. היום הזה מת. כמו יומן שנה שתולשים ממנו דף וזורקים, תולשים עוד דף וזורקים, עד שהוא מתרוקן. כך אדם שורף יום ועוד יום, ומה יוצא לו בסוף? במה החיים שלו מסתכמים? בכך וכך טונות של אוכל שטחן, כך וכך שְׁנוֹת שינה, כך וכך כסף שהרוויח, וכך וכך כסף שהוציא [ההפרש ביניהם זה כבר לא עניינו, זה עניינם של היוורשים], הנאות כאלו ואחרות שחלפו ואינן.

"וְאֲנִי אֲמַרְתִּי לְרִיק יִגְעָתִי, לְתַהוֹ וְהָבֵל כָּחִי בְּלִיתִי!" (ישעיה פרק מט)

אבל יש יומני חיים שונים מאלה! יומנים בהם הדפים אינם נתלשים ונזרקים, אלא מתמלאים ונשמרים, דף ועוד דף, יום ועוד יום, עד אשר הופכים למסכת חיים נצחית. הנה - כך נאמר על אברהם אבינו, אבי האומה הישראלית: "ואברהם זקן בא בימים" - אברהם בזקנותו אכן לקח עמו את כל הימים שלו, כל יום ויום מחייו נותר חי וקיים!

כיצד? במה תלוי הדבר? במה נעוץ ההבדל הגדול?

שאלה זו היא שאלת החיים של האדם החכם!

הנה לנו מכונית חדישה, מפוארת ומשוכללת. ילד קטן מתפעל מהברק ומהאורות, מקולות הצופר ומרכות הריפוד; אחיו הגדול מתפעל מן הנסיעה העוצמתית ומהביצועים המעולים; המוסכניק מתפעל מהמנוע החזק ומהמפרט הטכני העשיר; סוכן המכוניות ינסה לברר מיהו היצרן ומי היבואן. אבל הנהג האוחז בהגה - מה צריך לעניין אותו יותר מכל אלו? קודם כל ולפני הכל עליו לדעת כיצד לנהוג במכונית, ומהו היעד אליו הוא רוצה להגיע! אם יעסוק רק בדברים שמסביב - הוא לא יגיע לשום מקום, ואף עלול להוביל את המכונית אל התהום. המכונית המשוכללת לא תצדיק את קיומה ולא תשיג את המטרה שלשמה היא נוצרה.

חיינו עלי אדמות - מיוחדים ונפלאים הם. השטחיים נהנים מעצם החוויה שהחיים מספקים להם, מנסים למצות את כל ההנאה - "אכול ושתה כי מחר נמות!". הרציניים יותר מנסים לחקור את המפרט הטכני, עוסקים במדעי טבע שונים ומגלים גילויים מדהימים. אנשי הרוח מנסים לעסוק בשאלות מהותיות יותר, לרדת לחקרן של תופעות, ולפתח תיאוריות שונות על העולם. אך מי שחכם באמת, שואל קודם כל: לאן זה מוביל אותי? מה אני צריך לעשות? היאך אנווט את מסלול חיי? כיצד בעצם אני צריך לחיות?

שלמה המלך היה החכם מכל האדם. תקופת מלכותו הייתה תקופה של זוהר ופריחה לעם היהודי. מבחינה כלכלית - "כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה", "ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים" (מלכים א פרק י). מבחינה מדינית - שלום ושלוה שררו בארץ, עמים רבים היו מעלים לו מיסים, ושמע חכמתו הלך לפניו בכל העולם. מלכים מכל קצוות תבל שלחו לו משלחות כבוד ודורונות. אפשר לומר שהוא היה 'שיא ההצלחה' שבן אדם יכול לשאוף להגיע אליה. בספר 'קהלת' הוא מביע את חקירתו - מה באמת יוצא לאדם מכל זה? מה יוצא מכל ההצלחות, ההישגים, העושר, החכמה, הכבוד - שהאדם מצליח להשיג?

המעין בספר קהלת ימצא את השאלה הזו זועקת שוב ושוב מתוך השורות!

"דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים. הבל הבלים, אמר קהלת, הבל הבלים הכל הבל. מה יתרו ו לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש?! ... אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלים, ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה, על כל אשר נעשה תחת השמים ... ראיתי את כל המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל הבל ורעות רוח... דברתי אני עם לבי לאמר, אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כל אשר היה לפני על ירושלים, ולבי ראה הרבה חכמה ודעת... תרתי בלבי ... עד אשר אראה אי זה טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם? הגדלתי מעשי, בניתי לי בתים נטעתי לי כרמים, עשיתי לי גנות ופרדסים, ונטעתי בהם עץ כל פרי... קניתי עבדים ושפחות ובני בית... כנסתי לי גם כסף וזהב וסגלתי מלכים והמדינות, עשיתי לי שרים... ותענוגת בני האדם... וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלים. אף חכמתי עמדה לי. ופניתי אני בכל מעשי שעשו ידי, ובעמל שעמלתי לעשות, והנה הכל הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת השמש! ופניתי אני לראות חכמה... ואמרתי אני בלבי: כמקרה הכסיל גם אני יקרני, ולמה חכמתי אני אז יותר?! ודברתי בלבי שגם זה הבל!

... וְשָׂנֵאתִי אֶת הַחַיִּים, כִּי רָע עָלַי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁנַּעֲשֶׂה תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ, כִּי הִלַּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ! ... וְסִבּוֹתַי אֲנִי לִיָּאֵשׁ אֶת לְבַי עַל כָּל הָעֵמֶל שֶׁעָמַלְתִּי תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ! ...כִּי מָה הָוּוּה לְאָדָם בְּכָל עֵמֶלֹ וּבְרַעֲיוֹן לְבוֹ שֶׁהוּא עֵמֶל תַּחַת הַשֶּׁמֶשׁ?!...” (לקט פסוקים מפרקים א-ב)

השאלה חזקה ונוקבת: עושר, מעמד, חכמה, הישגים מרשימים, הנאות - מה יוצא לבסוף מכל זה ? ובסוף הספר מגיעה התשובה - ברורה וחדה: ”סוף דְּבַר הַכֹּל נְשָׁמַע, אֶת הָאֱלֹהִים יִרְא, וְאֶת מַצּוֹתָיו שְׁמֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם!”

זה כל האדם. נקודה. אין זה משנה מה עשית בחיים שלך, אלו הצלחות הצלחת, כמה כסף הרווחת, איפה בילית ואיזה הנאות נהנית, כמה שקלת וכמה קלוריות שרפת, מה אכלת ועל מה ישנת, באיזו עבודה עבדת ואיזה מקצוע בחרת. הכל תפל, הכל שולי. - את הא-לוקים ירא ואת מצוותיו שמור - זה כל האדם.

בשורה התחתונה: אם זכית בחיים שלך לעשות את רצון ה', עלית על הרכבת הנכונה. החיים שלך מיצו את מטרותם. החיים שלך חיים וקיימים לנצח. ”עשית חיים”, כמו שאומרים. אך אדם שחיו חלפו מבלי לעשות את רצון ה' - אז, לא נעים לומר, חבל על האוכל שאכל ועל החמצן שבזבז. הכל חלף, הכל מת...

מדת הוויתור

להלן סיפור מופלא, המחזק בנו את אשר למדנו, כי מוויתורים אין האדם מפסיד לעולם, ואילו כאשר מתעקש הוא - עלול דווקא לגלות כי 'ישלם על כך'. מעשה מופלא זה התרחש לפני מספר שנים בשכונת 'קרית היובל' שבירושלים. בבניה הראשונית של בתי המגורים בשכונה זו לא נבנו בה מרפסות, אשר אינן מקורות, וכך מצאו התושבים את עצמם נאלצים לבנות את הסוכות בחניית הבניין.

למרות הקושי שבדבר, עמך ישראל צדיקים ומקיימים מצווה זו בהידור רב. אחד מתושבי הבניין הקדים מספר שבועות לפני החג, ו'תפס' מקום לסוכתו באחת מפינות חצרו, וכדי לשמור על מקומו באותו מקום, עוד באותו יום קרא לבני-ביתו ויחד העמידו ובנו סוכה לתפארת עם כל המשתמע מכך בעמל ועבודה קשה, הם קישטו אותה כדבעי, שרשראות בצדי הסוכה, תמונות רבנים בדפנות וכו'. והנה למחרת פוגש בו אחד השכנים, שהחל טוען ומתווכח עמו, כי המקום בו בנה את הסוכה אינו טוב כלל ועיקר ועליו לפרקה במידית. הוא אף נימק את טענתו: ”ראה, מקום זה אמור לשמש לחניית רכבים”. אותו שכן אף 'הגדיל בחסדיו' והציע פתרון חלופי לבעיה שנוצרה: ”לך בבקשה אל אחורי הבניין, שם בחצר האחורית תבנה לך סוכה גדולה ויפה כאוות נפשך, ואל תתפוס לנו פה מקומות חנייה!”

על אף טענותיו של השכן, בקשה זו הייתה בלתי צודקת ובלתי הוגנת בעליל! שכן אותו מקום שבו נבנתה הסוכה מעולם לא שימש בתור חנייה! אדרבה, מאחורי הבניין חנו יותר מכוניות מאותה פינה צדדית, לא היה שום צל של חשש שסוכה זו תפריע למאן דהוא.

בתחילה ביקש השכן, שבנה את הסוכה לנסות ולשכנע את שכנו, כי יותיר את המצב על כנו ובנמקו כי מיקום הסוכה אינו תופס מקומות חניה ובנוסף יש להתחשב בעובדה כי פירוק

הסוכה ובנייתה מחדש תארך זמן רב ועבודה מרובה. כשראה, כי דבריו נופלים על אוזניים ערלות פנה לבניו ואמר: "הרי הסוכה נקראת "סוכת שלום", כפי שכתוב בתפילה: "ופרוש עלינו סוכת שלומך", אין ראוי לסוכה הקדושה, שתגרום למחלוקת. סוכה כזו, שיש עליה תרעומת בליבו של יהודי, אינני מסכים לשבת בה בחג!". שכנע האב את ילדיו, כי עליהם להעתיק את מקומה של הסוכה. לפיכך לקחו האב עם בניו את כלי העבודה בידיהם, פירקו את הסוכה שבנו ביזע, והקימו אותה מחדש במקום אחר מאחורי הבניין. הם אומנם נאלצו לעבוד על כך שעות מרובות, אולם הם היו מלאי סיפוק, שכן עתה קיימו את מצוות כיבוד הורים, וכן מעתה לא יהיה לאף אדם תרעומת על מיקום סוכתם ובכך גם סרה טענתו של אותו שכן.

אותם בני משפחה ביודעם את חשיבות מצוות הסוכה, השתדלו בכל יכולתם לשהות בתוכה ורק לעיתים רחוקות יצאו מתוכה. ויהי באחד הלילות של חג הסוכות, באמצע הלילה, נשמע קול חזק של נפילה וחבטה עזה. בני משפחה שישנו באותה שעה בסוכה התעוררו בבעתה לקול הרעש העצום. הם מיד יצאו מחוץ הסוכה, אולם לא ראו מהו מקור הרעש והשאון. לפיכך חזרו לישון בסוכה. הבוקר אור ובני הבית קמו משנתם וביקשו לצאת להתפלל בבית-הכנסת. בדרכם עברו דרך מפתן הבית בחנייה הקדמית שלפני הבניין, והנה רואים הם, כי על הארץ מונחות שלל אבנים בגדלים שונים שנפל בדיוק באותה פינה שבה עמדה סוכתם מתחילה! בניסיון להתחקות מהיכן הגיעו האבנים הרימו את ראשם למעלה. ניתן היה לראות כי מבנה רעוע ומוזנח שהיה סמוך לבניין שבו התגוררו עובר שיפוץ נרחב, ולמעשה היה זה באותו הזמן שבו הפועלים בנו ושיפצו אותו מחדש. רצה הבורא, ובאותו אישון לילה נפלו ממנו אבנים גדולות, וחלקם נחתו היישר אל אותה פינה בה הייתה הסוכה מונחת מלכתחילה. ניתן לתאר, מה היה המצב אילו היה השכן היה מתעקש להשאיר את סוכתו דווקא באותה פינה, שכן הוא ידע בעצמו, כי לא עשה עוול בבחירת מיקומה. סביר להניח, כי תוצאות נפילת האבנים היו עלולות להוביל לפציעה או אף גרוע מזה... למעשה, חייו וחי ילדיו ניצלו בחסדי שמים בזכות ויתורו.

אולם, דווקא אותו, שכן שהתעקש לפירוק הסוכה, כדי להוכיח את צדקת טענתו, החל להחנות את מכוניתו מאותו זמן דווקא באותה פינה שעמדה בה הסוכה. מטר האבנים שנפלו באותו לילה על הרכב גרמו לו נזק ממשי... אכן אין ספק, מוויתורים לא מפסידים לעולם!!!

הסוכה החשוכה

מסופר על סוכתו המיוחדת של הרב שלמה דוד כהנא, רבה של העיר העתיקה בירושלים. רבים מאנשי ירושלים עשו לעצמם נוהג בדרכם אל הכותל המערבי, להיכנס אל סוכתו של הרב, להתבשם שם בדברי תורה ושמחה ולהמשיך אל הכותל המערבי. רבות התאמץ הרב על דבר קיום מצוות סוכה. הוא החל לבנותה מיד במוצאי יום הכיפורים. תמיד דאג שתהיה גדולה ורחבת ידיים כדי להכיל את האורחים הרבים. צאצאיו הצעירים היו שוקדים במרץ עד כניסת החג, לייפות את הסוכה ולקשטה בכל פאר והדר.

מנהג מוזר אחד נהג הרב. בשעה שכל סוכות העיר היו מוארות היטב בליל החג, סוכתו של הרב כהנא הייתה תמיד חשוכה בליל חג הסוכות. הסעודה נערכה בשמחה גדולה, אך לאור נרות בלבד. וכאשר כבו הנרות הוסיף הרב לשבת בסוכה עם תלמידיו ולעסוק בדברי תורה כל הלילה, בחשיכה מוחלטת.

באחד מימי הסוכות הואיל הרב לספר את פשר מנהגו המוזר: הימים ימי מלחמת עולם השנייה. בתחילת שנת ת"ש (ספטמבר 1939) נכבשה פולין בידי הנאצים. בהתקרב חג הסוכות ידע הרב כהנא ששימש רב בוורשה, כי הפעם לא יוכל להדר בסוכה ובמצוות ארבעת המינים כהרגלו. לא היו בנמצא לולבים, הדסים וערבות. רק אתרוג אחד נמצא בידי ר' משולם קמינר, הממונה על בית העלמין בוורשה. הקמת הסוכה הייתה בלתי אפשרית. אמנם במחסן ביתו של הרב היו שמורים הקרשים והדפנות לסוכה אולם הקמתה הייתה כרוכה בפיקוח נפש ממש. הנאצים הסתובבו ברחובות, וכל סממן יהודי עלול היה להגביר את תאבונם לעשות שפטים בבית. עם זה, הרב כהנא לא רצה בשום אופן לוותר על המצווה החביבה עליו כל כך. קודם החג שוטט באזור, כדי לאתר פינה חבויה באחת החצרות, שבה יוכל להקים את סוכתו. לבסוף נמצאה כזאת בחצר הבית השלישי שליד ביתו. בעזרת תלמידיו הוציא ממחסן ביתו את הקורות והדפנות, העמיד את הסוכה על תילה, וסביבה תלה בגדים וסדינים רטובים, כדי שייראה כאילו נתלו לייבוש.

בהגיע ליל החג נכנס הרב בשקט אל סוכתו החשוכה עם שניים מתלמידיו. הם ערכו קידוש על שתי פרוסות לחם ושוחחו בלחש. מעדני חג, קישוטים ושאר סממני שמחה לא היו בסוכה. אולם את ליבו של הרב הציפה שמחה עילאית אדירה על הזכות שעלתה בידו לקיים את המצווה כהלכתה. כדי שלא לעורר את חשדם של הנאצים ששוטטו בכל פינה, נשארו הרב ותלמידיו בסוכה במשך כל הלילה. למרות הפחד והמציאות הקשה, לא דיברו על המלחמה ונוראותיה אלא במעלות החג ובמצוותיו. וכך לימד הרב לתלמידיו: "תמיד שאלתי את עצמי – מתי מתקיימת שמחת החג בשלמותה? הלוא לשמחת החג מצטרפים עוד מרכיבים, כמו: אכילה, מנוחה, צוותא, מגדנות ועוד שיש בהם גם הנאה גשמית. היום למדנו כי בשעה שיושבים בסוכה ריקה מכל אלה, בלי אור ומעדני חג, ובצל החששות והפחד, ובכל זאת מתאמצים להכניס שמחה בלבנו – זוהי שמחה של מצוה ממש. זוהי שמחה פנימית מעצם קיום המצווה, המתקיימת בשלמותה במצב כזה דווקא, בלי דברים נוספים המצטרפים אליה.

באותם ימים פעלו הנאצים לדיכוי הרוח היהודית, בשאיפה להשפיל את היהודים ולהפוך אותם לכנועים. אחד האמצעים לכך היה השפלת הרבנים. הם ידעו כי הרבנים נוסכים כח בעם ומחזקים את רוחו, ולכן ביקשו לפגוע בהם תחילה. כך קרה, שבדיוק באותו לילה, לילה ראשון של חג הסוכות, באו הנאצים אל ביתו של הרב כהנא. כהרגלם, באו באמצע הלילה כשהם משמיעים קללות ומכים על הדלת בקתות הרובים. כשנפתחה הדלת בידי הרבנית המפוחדת, פשטו הללו בכל הבית, ועשו חיפוש מדוקדק בכל פינה. כל אותה עת עמדה הרבנית כמאובנת. כשלא מצאו את מבוקשם, הצמיד אחד החיילים את קנה אקדחו אל בין עיניה וקרא: "אמרי לנו מיד היכן הרב, ולא...". בקושי הצליחה הרבנית להוציא מפיה את המילים: "הוא נעלם בעת ההפצצות". זה היה הסבר מתקבל גם על דעתם של המרצחים, שכן בעת ההפצצות נעלמו עקבותיהם של רבים. לפיכך רשמו הגרמנים בפנקס התושבים "הרב נעלם". באותה שעה ישב הרב בסוכה עם תלמידיו. גם הוא שמע את הצעקות וההמולה, אך לא ידע שמדובר בעצם בו. רק למחרת, כאשר שב בלאט לביתו, סיפרה לו אשתו את הנס שאירע לו באותו לילה.

בתפילת החג של אותו בוקר עלה הרב לתורה ובירך 'הגומל'. לאחר דרך ארוכה ורבת תחתים הצליח להינצל מציפורני הנאצים ולהגיע בשלום לארץ הקודש. הוא החליט כי בכל שנה ושנה יעשה זכר והודיה לנס שאירע, ויזכיר לעצמו כיצד אפשר לקיים את מצוות שמחת החג בשלמותה, גם בסוכה חשוכה, שאין בה אור ומרכיבי שמחה אחרים". הסוכה" פוטרת

ומצילה מכל צרה וצוקה . היא מבטאת שמחה פנימית ועמוקה, משום שהיא מבטאת את מבצרו של היהודי - הרוח .

יה"ר ששמחת החג תשפיע על כולנו להצילנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישיאנו ה'אלוקינו את ברכת המועד לחיים טובים ולשלום , לשמחה ולששון.

חובת חינוך הילדים – גם מסוכות. (אור דניאל)

עד כמה אנו חייבים לחנך ילדינו לתורה ולמצוות, נלמד מהמעשה הבא, שמובא מפי הרב דניאל אוהיון שליט"א: פגשתי בחוה"מ סוכות יהודי תימני מבוגר. הקדמתי לו שלום, אך, לצערי, ראיתי שפניו נפולות. תמהתי: מצוות החג הוא שמחה, וכיצד יהודי זה אינו מקיים מצווה? לשאלתי, מדוע הוא נראה עצוב ושבור, בכאב ענה לי: "בוא ואספר לך.

הנך מכירני שנים רבות. מוצאי מתימן וכפי שהנך יודע . עדתנו היא עדה עם שורשים עמוקים ויציבים בחינוך ילדיה. ה'מורי' הוא שם דבר אצלנו. השנה בניי הנשואים הוזמנו להתארח בביתנו בחג הסוכות. כיוון שידעתי שהם לא ירכשו את 'ארבעת המינים' רכשתי עבורם ועבור בניהם סטים מהודרים. הנה, בחג הסוכות בבוקר, אני נוטל עמי את ארבעת המינים לקראת לכתתי לבית – הכנסת ומה גברה תדהמתי כאשר נכדי בן הארבע – עשרה, בן א-ר-ב- ע-ע- ש-ר-ה-!!! שואל אותי: 'סבא, מה זה?' והוא מצביע על הלולב... ו'מה זה?' והוא מצביע בידו על האתרוג. זיעה קרה אחזה אותי. חשבתי שאני עוד רגע מקבל התקף לב לאחר הצנתור שעברתי... ילד בגיל ארבע – עשרה מעדת תימן לא יודע מה זה אתרוג ולולב? הייתכן?! איך אפשר לשמוע את זה ולא . לקבל התקף לב "–? שאל אותי בייאוש.

הנכד שלי, שאבא שלו גדל בבית הזה, מחנך את בנו בדרך אחרת ולא בדרך התורה והמצוות?", שטף " דמעות אחז את הסבא ולא יכל לסבול את הצער שנכדו הולך לאיבוד, לתהום, ומי יודע אם יהיה המשך לדור הבא בדרך של תורה. לפתע הוא אחז בידי ואמר לי: "דע לך, אינך יודע מהו ה'מורי' התימני, איך חינוכו בתימן את הילדים ב'יד של ברזל'. אין ילד תימני הגדל ללא פאות, אין ילד תימני שלא יודע לקרוא בטעמים בחומש בעודו רך ואין ילד תימני שבגיל שלוש לא יודע מה זה אתרוג, לולב, הדס וערבה... ופה , הנכד שלי – בן ארבע – עשרה, אוי, בן ארבע – עשרה, לא יודע מה זה לולב!!!" אם לא היה איסור לבכות בחג הייתי בוכה יחד עמו. כל – כך רציתי להצטרף אליו לבכי. כל – כך רציתי להיות שותף אתו בצער, לחוות יחד אתו את הכאב, את הצער. למרות שהתאפקתי, הדמעות ירדו מאליהן וגם עיניי החלו נוטפות דמעה. "אני לא יכול להמשיך ולדבר אתך, אני מרגיש שאני עוד רגע מתמוטט..." , אמר לי האב .

"עצור רגע" – ביקשתי – "דע לך כי הייאוש הוא אם כל החטאות. בוא ושמע לעצתי: דווקא עכשיו הזמן לשבת עם בנך ולטפסף לו יהדות, שהנכד יקשיב וישמע, ומי יודע אולי ביום מן הימים הוא יחזור בתשובה".

האב אכן שמע לעצתנו וניסה בדרך של קירוב להשפיע על ה"בן האובד" להתקרב ליהדות, סיפר לו על השורשים היציבים של עדת תימן ושזר בפניו את ההיסטוריה המפוארת של משפחתו. לפתע אחז בידו של בנו ואמר לו: "דע לך! הקב"ה זיכה אותך בבנים כדי שילכו

בדרכיו ואם לא תשמור על המסורת, "תיחשב בעיני כ'בן אובד', אנא, בני, חזור לשורשיך! כך גדלת, כך חינכתי אותך.

באחד הימים כשנפגשנו, שוב סיפר לי האב את אשר אירע: "אינך יודע איזו מתנה נפלאה קיבלתי בחג הסוכות. בני, שבדרך כלל הוא אדם קר, לא יכול היה לעצור בעד שטף דמעותיו, לפתע קם ואמר: 'אבא! את הילדים הקטנים עוד אפשר להציל!' ואכן לאחר שחזר לעירו העביר את בניו לתלמוד – תורה בירושלים." כשסיפר לי זאת הסבא הוא לא יכל לעצור דמעותיו, דמעות של נחת וקדושה... אוי, כמה נשמות איבדנו, כמה אלפים "נטבחו ונעקדו" על מזבח התורה, עקידה ושחיטה רוחנית ומי יודע אם אפשר להצילן

חידון א-ב לסוכות

- א- אורחים, בארמית. (אושפיזין)
ארבעה סוגים של צמחי ארץ ישראל, ומצווה להחזיק בהם ולברך עליהם בכל אחד משבעת ימי סוכות, חוץ משבת. (ארבעת המינים).
- היום שאחרי כל אחד משלושת הרגלים, על שם מדרש חכמים לפסוק: "אסרו חג בעבותים", ונקרא כך משום שיום זה הוא קשור/"אסור" לחג. (אסרו חג)
- ב- את ההושענות עושים מסביבה. (במת בית הכנסת)
את רובם מביאים לירושלים בזמן העליה לרגל של סוכות ומותר היה להביאם עד חנוכה. (ביכורים)
- ג- מתחילים להתפלל עליו בתפילת מוסף של שמיני עצרת. (גשם)
קטיף התמרים, שנמצא בעצומו בחודש תשרי. (גדיד)
- ד- האורח האחרון. (דוד המלך)
צריכים לפחות שלש כאלה, והם יכולים להיות מכל חומר; אם הסוכה צמודה לבית אז גם קיר הבית נחשב לאחד מהם. (דפנות הסוכה)
- ה- המנהג שבו מקיפים את במת בית הכנסת עם ארבעת המינים מכונה כך. (הושענות)
נחשב כיום סיום הדין של יום הכפורים, ולכן נהוג ללמוד כל הלילה. (הושענא רבא)
- ו- הפרשה האחרונה בספר דברים. (וזאת הברכה)
- מצווה מיוחדת בחג הסוכות (ושמחת בחגך)
- ז- אחד משמותיו של החג. (זמן שמחתנו)
- ח- עוד אחד משמותיו של החג. (חג האסיף)
העולה לתורה בקריאת תחילת פרשת בראשית (חתן בראשית)
- ט- התאריך העברי שבו מתחיל חג הסוכות. (טו' תשרי)

י- את הקידוש עושים על. (יין)

כ- הכינוי בתורה ללולב. (כפות תמרים)

ל- יש בי טעם אך אין בי ריח. (לולב)

מ- בשפת ההלכה כך ההדסים צריכים להיות. (משולשים- 3 עלים..)

נ- כך נקראת הברכה על ארבעת המינים. (נטילת לולב)
בבית המקדש היו מקיימים מצווה זאת על המזבח בכל שבעת ימי החג, כסמל לרצון שתהיה עונת גשמים מבורכת. (ניסוך המים)

ס- התקרה של הסוכה. (סכך)
חגם של יהודים יוצאי כורדיסטאן שנחגג בארץ ישראל בימי חול המועד סוכות משמעות המילה: "יציאה" המונית לטבע וסעודות רבות, תרומות, תחרויות שירה, נגינה על תוף וחליל וריקודים. (סהרנה)

ע- אין בה לא טעם ולא ריח. (ערבה)
השם המקראי לערבות. אפשר לראות אותם גדלים בשפע ליד נחלים ומקורות מים שזרימתם קבועה. היזהרו לא לבלבל עם ענפי עץ האקליפטוס, שהם דומים להם במראה! (ערבי נחל)

פ- הכינוי בתורה לאתרוג. (פרי עץ הדר)

צ- את זה הסכך אמור לעשות בסוכה. (צל)

ק- בסוכה אנו תולים. (קישוטים)

ר- סוכות הוא אחד משלושת ה... (רגלים)

ש- החג שאותו אנו חוגגים בשמיני עצרת. (שמחת תורה)
כל מי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו (שמחת בית השואבה)
מלמדת אותנו שגם נשים בונות סוכות] (שלומית..)

ת- החודש שבו חוגגים את סוכות. (תשרי)
אחת משבעת המינים. קטיפתה נקראת גדיד, ועונתה היא בתקופה זו.. (תמר)

הוא והיא לסוכות

1. הוא – לכל אחד מאיתנו יש שתיים, אך סוכות הוא אחד משלוש.
היא – מסרה הודעות לאויב. (רגל, רגלה)

2. הוא – לקט פירות.
היא – התכנסות של אנשים. (אסיף, אסיפה)

3. הוא – מארבעת המינים.
היא – שמה הנוסף של אסתר במגילה. (הדס,הדסה)

4. הוא – לפני הלילה.
היא – צומחת בגדות נחלים. (ערב, ערבה)

5. הוא – הזכר ביונים.
היא – את שמחתה חוגגים בסוג חג הסוכות. (תור, תורה)

6. הוא – מאכל מתוק בראש השנה.
היא – נישאת על גבי גמל. (דבש, דבשת)

7. הוא – עצם בפה.
היא – את תחילתה חוגגים בימים אלה. (שן, שנה)

גילוי דעת!

לאחר השריפה הגדולה שפרצה בליל סוכות תש"ע, בה נשרפו כמה סוכות ודירות, והיה הנזק ברכוש גדול מאד, והיה קרוב מאד לסכנת נפשות ממש, ולאחר שכבר קרו רח"ל שריפות בסוכות, ונשרפו נפשות מישראל ח"ו"

הננו לגלות דעתנו שע"פ ההלכה ראוי שלא להדליק נרות שבת ויו"ט בסוכות אפילו אם ישבו על ידם וישמרום, אלא ידליקו את הנרות על שולחן בית, ודי אם יראו אותן מהסוכה. ואם הסוכה אינה סמוכה לבית, אז ידליק הבעל את אור העלעקטערי בסוכה, ותיכף אח"ז תדליק האישה הנרות בבית על השולחן כרגיל בכל שבת, ותשב על ידם ותשמרם ותכוון בברכתה גם על התאורה שבסוכה.

כמו כן יש להקפיד שתאורת האלקטריק תותקן בצורה בטיחותית

